Leszek Zugaj

HISTORIA ADMINISTRACJI W GMINIE SOMIANKA

LUBLIN 2013

WSTĘP

Współczesna gmina Somianka funkcjonuje już 40 lat. Jednak początki samorządu gminnego sięgają połowy XIX wieku i reform z czasów zaboru rosyjskiego. Wtedy to powołano gminę Somianka, która była dawnym odpowiednikiem współczesnej gminy.

Tamte gminy, formalnie samorządowe, podlegały ścisłej kontroli ze strony urzędników carskich. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, w 1918 roku, do już ustanowionego systemu samorządu gminnego, dodano rady gminne. W 1933 roku weszła w życie reforma samorządu gminnego jednolita dla całej II Rzeczpospolitej (tak zwana ustawa scaleniowa). W czasie I i II wojny światowej gminy wykonywały ściśle polecenia władz okupacyjnych.

Po II wojnie światowej stopniowo ograniczano samorząd, aż do jego zniesienia w 1950 roku. W czasach PRL przeprowadzono zupełnie nieudaną reformę podziału kraju na gromady (1954–1972).

Od 1973 roku zaczęto naprawiać błędy i ustanowiono większe gminy. Ówcześnie ustanowiony podział gminny w większości funkcjonuje do dziś, co stanowi dowód, że się sprawdził. W 1973 roku powołano współczesną gminę Somianka.

Od 1990 roku gminy funkcjonują według nowych norm prawnych ustalonych w ustawie z 8 marca 1990 roku „o samorządzie gminnym”.

Praca niniejsza ma na celu przedstawienie dziejów administracji i samorządu obszaru gminy Somianka na przestrzeni ostatnich 150 lat.

GMINA SOMIANKA W LATACH 1864-1918

Samorząd gminny został zapoczątkowany w 1809 roku w czasach Księstwa Warszawskiego. Utworzono wtedy gminy wiejskie i gminy miejskie, mające pewne formy samorządu, ale pod ścisłą kontrolą właścicieli ziemskich, którzy sprawowali również, obligatoryjnie urząd wójta. Każda wieś stanowiła oddzielną gminę wiejską. Bywały gminy składające się z zaledwie 10 domów.

W czasach Królestwa Polskiego (po 1815 roku), system ustrojowy odnośnie gmin niewiele się zmienił. Dopiero w 1859 roku władze przeprowadziły ważną reformę ustroju gminnego. Od tej pory gmina musiała składać się z przynajmniej 50 dymów[1] pod zarządem jednego wójta. Powołano zatem większe jednostki terytorialne.

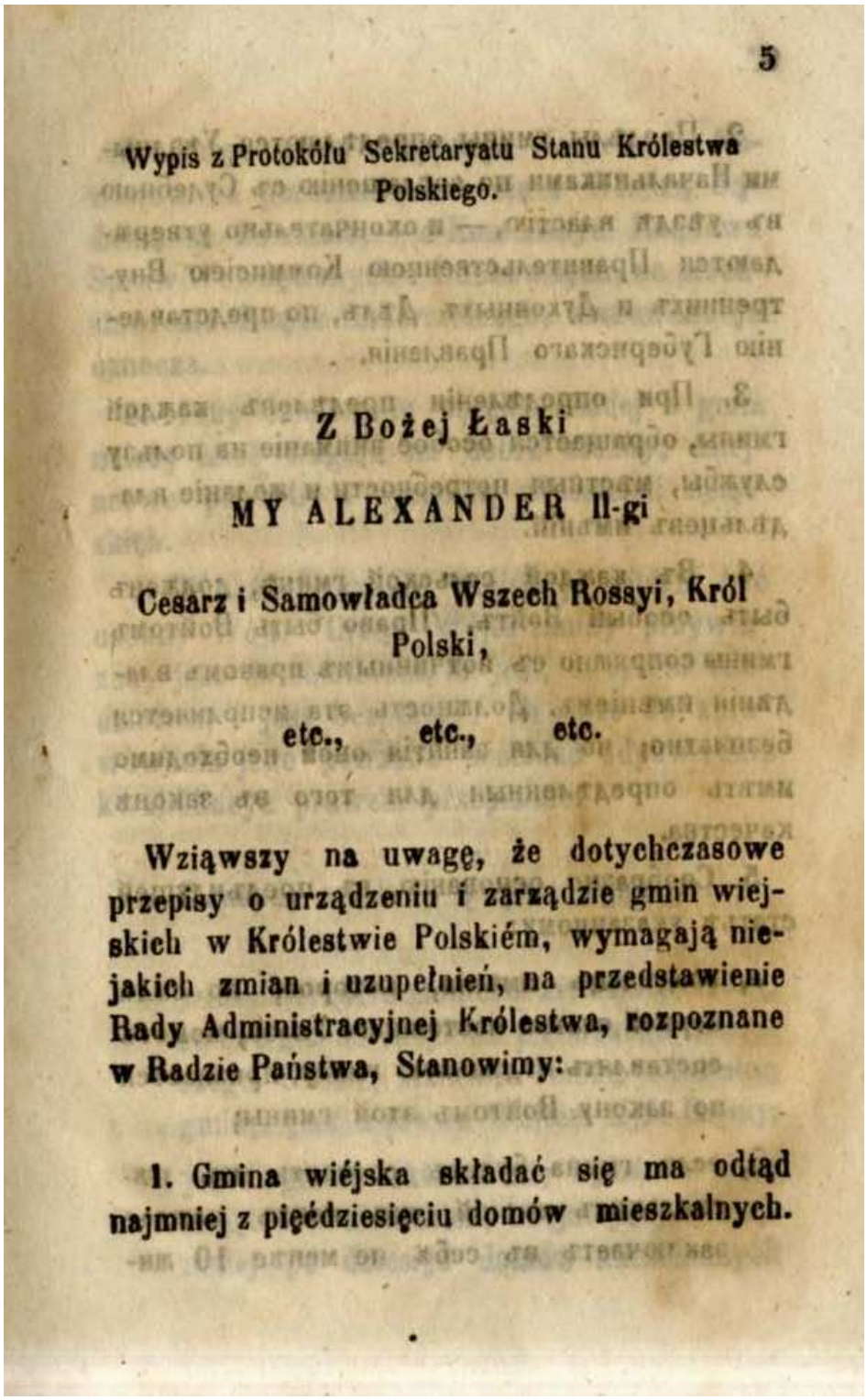
Jeżeli jeden właściciel ziemski miał co najmniej 50 dymów i posiadał kwalifikacje (na przykład miał umiejętność czytania i pisania), to zostawał wójtem. Mniejsze majątki ziemskie mogły być połączone w jedną gminę. Właściciele ziemscy sami wybierali spośród siebie wójta i przedstawiali do zatwierdzenia przez Komisję Rządową do Spraw Wewnętrznych. Jeżeli przedstawiony kandydat nie miał kwalifikacji, właściciele musieli przedstawić inną osobę. W razie kłopotów ze znalezieniem kandydata, wójta wyznaczała Komisja Rządowa na koszt właścicieli. Do pomocy wójt miał radnych wybranych przez mieszkańców zatwierdzonych przez naczelnika powiatu. Na wsiach powołano sołtysów wybieranych przez społeczność wiejską.

Każda większa wieś (lub kilka wsi) wokół Wyszkowa stanowiła oddzielną gminę wiejską na czele z dziedzicem wójtem – urzędnikiem państwowym. Te obszary związane były w czasach Królestwa Polskiego z województwem płockim (1816-1837), następnie gubernią płocką (1837-1866).

[1] Inaczej domów.

Fragment mapy województwa płockiego z 1826 roku

5

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego.

Z Bożej Łaski

MY ALEXANDER II-gi

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, Król Polski,

etc., etc., etc.

Wziąwszy na uwagę, że dotychczasowe przepisy o urządzeniu i zarządzie gmin wiejskich w Królestwie Polskiém, wymagają niejakich zmian i uzupełnień, na przedstawienie Rady Administracyjnej Królestwa, rozpoznane w Radzie Państwa, Stanowimy:

1. Gmina wiéjska składać się ma odtąd najmniej z pięćdziesięciu domów mieszkalnych.

Fragment dziennik Praw Królestwa Polskiego z 1859 roku. Dekret o reformie podział gmin wiejskich

W 1863 roku wybuchło powstanie styczniowe. Władze carskie w rok po wybuchu powstania przystąpiły do uwłaszczenia ziemi dworskiej, aby w ten sposób odciągnąć chłopów od walki. Ziemia dworska użytkowana przez chłopów stała się ich własnością. W każdej wsi przystąpiono do wymierzania gruntów. Powstały *Tabele Likwidacyjne* osobne dla poszczególnych miejscowości, w których dokładnie określono ilość gruntów należących do każdego gospodarza. Powstały szczegółowe mapki gruntów. Chłopi musieli spłacić otrzymaną ziemię, ale otrzymywali ją na własność. Zmieniło to zupełnie stosunki własnościowe na polskiej wsi.

Drugą reformą władz carskich było powołanie samorządowych gmin wiejskich. Ukaz carski z 1864 roku zupełnie zmienił ustrój gminny na polskiej wsi. Po raz pierwszy gmina miała charakter samorządowy i została oddzielona od władzy właścicieli ziemskich (dziedziców). Władze preferowały na urzędach gminy ludzi chłopskiego pochodzenia. Gminę tworzyły zarówno grunty włościańskie (chłopskie), jak i dworskie (folwarki).

Ukaz carski wprowadzający ustrój samorządu gminnego został podpisany w dniu 19 lutego (2 marca) 1864 roku.[2] Od tej pory każda gmina składała się z wiosek, kolonii, folwarków i dworów, niezależnie od podziałów własności dworskiej. Utworzono gromady wiejskie na czele z zebraniem gromadzkim i sołtysem.

Jak wspomniano wyżej w 1864 roku nadano nowy ustrój gminom funkcjonującym od 1859 roku. Ich granice początkowo pozostawały bez zmian. Najważniejsze był to, że nowe gminy zbiorowe były wyłączone z pod władzy właścicieli ziemskich.

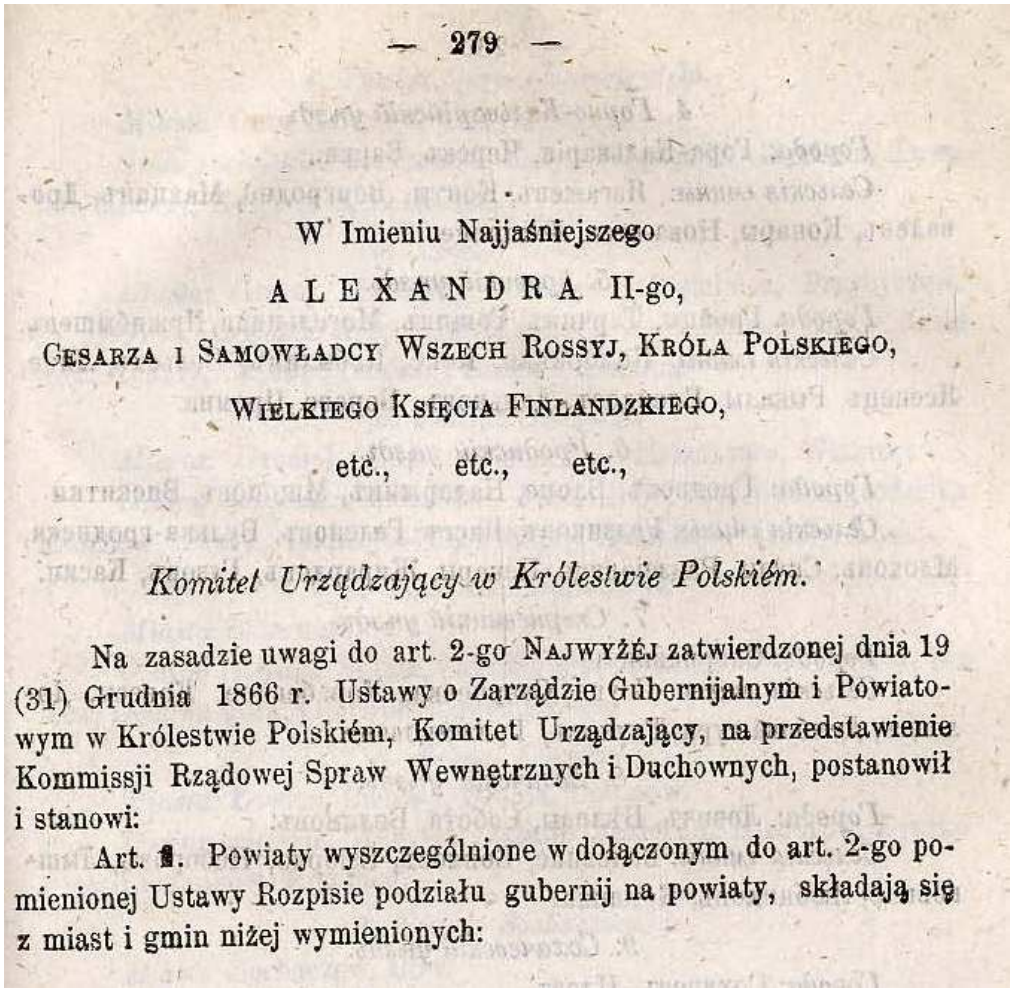
W 1866 roku przystąpiono w Królestwie Polskim do reformy administracji państwa. Miało to na celu unifikację tego kraju z Cesarstwem Rosji. Z początkiem 1867 roku zreorganizowano podział na gubernie. Powołano także gubernię łomżyńską wraz z powiatem pułtuskim.

Wraz z reformą „gubernialno-powiatową" przeprowadzono nowy podział na gminy wiejskie w ramach guberni i powiatów. Mniej więcej z dwóch gmin z czasów 1859 roku powołano jedną nową gminę. Zmiany zostały ogłoszone z końcem 1866 roku (19/31 grudnia) i weszły w życie z początkiem 1867 roku.

Podzielono powiat pułtuski w guberni łomżyńskiej na nowe gminy. Wśród nich powstała także gmina Somianka .

Do 1893 roku powiat pułtuski, z gminą Somianka, należał do guberni łomżyńskiej, następnie został włączony w skład guberni warszawskiej.

[2] Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1864, tom 62.

— 279 —

W Imieniu Najjaśniejszego

ALEXANDRA II-go,

Cesarza i Samowładcy Wszech Rossyj, Króla Polskiego,

Wielkiego Księcia Finlandzkiego,

etc., etc., etc.,

Komitet Urządzający w Królestwie Polskiém.

Na zasadzie uwagi do art. 2-go Najwyżéj zatwierdzonej dnia 19 (31) Grudnia 1866 r. Ustawy o Zarządzie Gubernijalnym i Powiatowym w Królestwie Polskiém, Komitet Urządzający, na przedstawienie Kommissji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, postanowił i stanowi:

Art. 1. Powiaty wyszczególnione w dołączonym do art. 2-go pomienionej Ustawy Rozpisie podziału gubernij na powiaty, składają się z miast i gmin niżej wymienionych:

Nagłówek ukazu carskiego o podziale guberni i powiatów na gminy wiejskie (Dz. Praw Królestwa Polskiego, 1867, s. 279)

Сарново, Нацпольскъ, Выходцъ, Залуски, Войты-Замостье, Шумлинъ, Блендовко, Помѣхово, Кухары, Смаржево, Селецъ, Строженцинъ, Модзеле.

IX. По Ломжинской губерніи.

1. Ломжинскій уѣздъ.

Города: Ломжа, Снядово, Визна, Замбровъ, Новогродъ.

Сельскія гмины: Божеево, Дроздово, Куписки, Щепанково, Снядово, Мястково, Люботынь, Шумово, Замброво, Пухалы, Коссаки, Хлѣбетки.

2. Мазовецкій уѣздъ.

Города: Мазовецкъ, Соколы, Тыкоцинъ, Цѣхановецъ.

Сельскія гмины: Клюково, Шепетово, Ковалевщизна, Стельмахово, Трусколясы, Пекуты, Пищаты, Посвѣнтне, Дзенцель, Хояны.

3. Островскій уѣздъ.

Города: Островъ, Брокъ, Андржеевъ, Нуръ, Чижевъ.

Сельскія гмины: Любіево, Ясенница, Орло, Порембы, Зарембы-косцельне, Вархолы, Дмохи-Глинки, Шульборже-Коты, Каменчикъ-вельки, Длугоседло, Папроць-дужа, Вонсево, Бранщикъ.

4. Пултускій уѣздъ.

Города: Пултускъ, Насельскъ, Сероцкъ, Вышковъ.

Сельскія гмины: Козлово, Клешево, Обритте, Любель, Лещидолъ, Сомянка, Заторы, Гзово, Винница, Голембе, Чайки, Насельскъ, Зегрже.

5. Маковскій уѣздъ.

Города: Маковъ, Рожанъ, Красносельцъ.

Сельскія гмины: Плонявы, Селюнь, Пержаново, Смроцкъ, Карнево, Сельцъ, Бѣлосельцъ, Сыпнево.

6. Остроленскій уѣздъ.

Города: Остроленка, Мышинецъ.

Сельскія гмины: Дылево, Насядка, Мышинецъ, Вахъ, Ржекунь, Наклы, Трошинъ, Червинъ, Говорово, Щавинъ, Писки.

7. Кольненскій уѣздъ.

Города: Кольно, Стависки.

Сельскія гмины: Туросль, Гаврихи, Червоне, Малы-Плоцкъ, Стависки, Рогенице, Кубра, Едвабно, Лысе.

Fragment ukazu carskiego o powołaniu gmin w ramach guberni łomżyńskiej (Dz. Praw Królestwa Polskiego, 1867, s. 360- wersja rosyjska)- pozycja 4 – powiat pułtuski

nowo, Nacpolsk, Wychodc, Załuski, Wójty-Zamostje, Szumlin, Błędówko, Pomiechowo, Kuchary, Smarzewo, Sielec, Strużęcin, Modzele.

IX. Gubernja Łomżyńska.

1. *Powiat Łomżyński.*

Miasta: Łomża, Śniadowo, Wizna, Zambrów, Nowogród.

Gminy Wiejskie: Bożejewo, Drozdowo, Kupiski, Szczepankowo, Sniadowo, Miastkowo, Lubotyń, Szumowo, Zambrowo, Puchały, Kassaki, Chlebietki.

2. *Powiat Mazowiecki.*

Miasta: Mazowieck, Sokoły, Tykocin, Ciechanowiec.

Gminy Wiejskie: Klukowo, Szepietowo, Kowalewszczyzna, Stelmachowo, Truskolasy, Piekuty, Piszczaty, Poświętne, Dzięciel, Chojany.

3. *Powiat Ostrowski.*

Miasta: Ostrów, Brok, Andrzejow, Nur, Czyżew.

Gminy Wiejskie: Lubiewo, Jasiennica, Orło, Poręby, Zaręby-Kościelne, Warchoły, Dmochy-Glinki, Szucborze-Koty, Kamieńczyk-Wielki, Długosiodło, Paproć-duża, Wąsewo, Brańszczyk.

4. *Powiat Pułtuski.*

Miasta: Pułtusk, Nasielsk, Serock, Wyszków.

Gminy Wiejskie: Kozłowo, Kleszewo, Obrytte, Lubień, Leszczydół, Somianka, Zatory, Gzowo, Winnica, Gołębie, Czajki, Nasielsk, Zegrze.

5. *Powiat Makowski.*

Miasta: Makow, Rożan, Krasnosielc.

Gminy Wiejskie: Płoniawy, Sieluń, Perzanowo, Smrock, Karniewo, Sielc, Biełosielc, Sypniewo.

6. *Powiat Ostrołęcki.*

Miasta: Ostrołęka, Myszyniec.

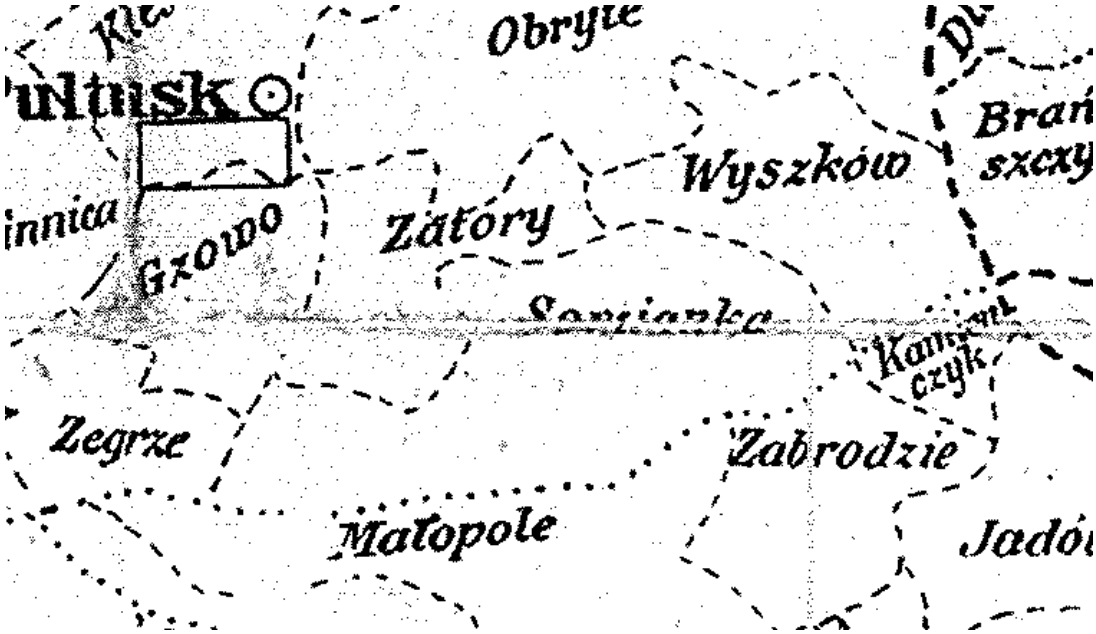
Gminy Wiejskie: Dylewo, Nasiadka, Myszyniec, Wach, Rzekuń Nakły, Troszyn, Czerwin, Goworowo, Szczawin, Piski.

7. *Powiat Kolnenski.*

Miasta: Kolno, Stawiski.

Gminy Wiejskie: Turośl, Gawrychy, Czerwone, Mały-Płock, Stawiski, Rogienice, Kubra, Jedwabno, Łyse.

Fragment ukazu carskiego o powołaniu gmin w ramach guberni łomżyńskiej (Dz. Praw Królestwa Polskiego, 1867, s. 361- wersja polska)

Fragment mapy administracyjnej z początku XX wieku

Według danych z 1890 roku gmina Somianka należała do sądu gminnego IV okręgu w Wyszkowie. Tam też znajdowała się stacja pocztowa. Cała gmina liczyła 15996 mórg obszaru oraz 5609 mieszkańców.[3]

W skład gminy wchodziły miejscowości: Barcice, Ciski, Drogoszewo, Grądy, Gulczewo, Jackowo Dolne, Jackowo Górne, Jasieniec, Kozłowo, Kręgi, Łosinno, Michalin, Młynarze, Mystkowice-Kalinówka, Mystkowice-Szczucin, Mystkowska Wola, Olszanka, Ostrowy, Płudy, Rybienko, Rybno, Sitno, Skorki, Somianka, Somiankowska Wólka, Suwin, Tulew, Ulasek, Wypychy, Zdzieborz i Zielonka.[4] Siedzibą gminy być może początkowo była miejscowość Somianka, lecz w następnych została przeniesiona do Strugi – małego przysiółka w pobliżu Somianki. Siedziba znajdowała się tam aż do 1954 roku. Obecnie siedziba gminy znajduję się w miejscowości Somianka Parcele (od 1994 roku).

Granice dawnej gminy Somianka nie w pełni pokrywały się ze współczesnymi granicami. Wschodnia granica dawnej gminy podchodziła pod miasto Wyszków sięgając dalej niż obecna. Na północy w skład gminy wchodziła miejscowość Łosinno – dziś w gminie Wyszków. Dalej współczesna i obecna granica biegła podobnie, z wyjątkiem miejscowości Wielątki Rosochate dziś w gminie Somianka – dawnej w gminie Wyszków. Miejscowość Mystkowiec Stary także należała do dawnej gminy Wyszków. Do gminy Somianka należały natomiast miejscowości Mystkowiec-Szczuczyn i Mystkowiec-Kalinówka – dziś w gminie Zatory. Zachodnia granica gminy Somianka przebiegała nieco dalej na zachód obejmując miejscowość Ciski – dziś w gminie Zatory. Dalej granica przebiegała podobnie jak dziś obejmując miejscowości Suwin i Płudy w gminie Somianka. Współczesna gmina obejmuje natomiast miejscowość Celinowo – dawniej w gminie Zatory. Południowo-zachodnia granica

[3] *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego*. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902. Tom XI, s. 71.
[4] Tamże.

gminy kończyła się na miejscowościach Jackowo Dolne i Górne. Obecnie sięga dalej na zachód obejmując miejscowości: Wielęcin, Popowo Kościelne, Huta Podgórna, Popowo Letnisko i Parcele. Dawniej te miejscowości należały do gminy Zegrze. Południowa granica gminy Somianka opierała się na rzece Bug. Po drugiej strony rzeki leżały miejscowości Grądy i Młynarze należące do 1933 roku do gminy Somianka (patrz dalej).

Należy opisać ówczesny ustrój gminny, ponieważ w większości obowiązywał aż do 1933 roku.

Organem uchwałodawczym gminy było **zebranie gminne.** W zebraniu gminnym mogli brać udział wszyscy pełnoletni gospodarze bez względu na wyznanie. Należało mieć na terenie gminy przynajmniej 3 morgi gruntu, aby uczestniczyć w obradach. W zebraniu gminnym udziału nie brali: sędziowie pokoju, duchowni, urzędnicy policji powiatowej oraz osoby pozostające pod nadzorem policji. Zebrania gminne odbywały się raz na kwartał pod przewodnictwem wójta. Wójt mógł zwołać też nadzwyczajne zebrania. W przypadku, gdy wójt kandydował ponownie na urząd lub też składał sprawozdanie finansowe, zebraniu przewodził wybrany przez zebranych sołtys lub najstarszy wiekiem sołtys. Do uprawnień zebrania gminnego należało:

– wybór wójta gminy, ławników, pisarza i innych urzędników gminnych,

– uchwały we wszelkich interesach gospodarczych i innych dotyczących całej gminy,

– przeznaczenie środków opiekuńczych i na urządzenie szkół gminnych,

– ustanowienie działań i rachunków osób z wyboru w gminie pracujących,

– rozporządzanie nieruchomym majątkiem całej gminy,

– wybór pełnomocników do załatwiania spraw gminy,

– wyrzeczenie we wszelkich takich przypadkach, w których na zasadzie ogólnego prawa lub innych postanowień zajdzie potrzeba wyrażenia zgody całej gminy lub wypowiedzenia się.

Do ważności uchwał zebrania gminnego potrzebna była obecność przynajmniej połowy uprawnionych. Uchwały zapadały jednomyślnie lub większością głosów, a w przypadku równości decydował głos wójta. Każdy uprawniony miał jeden głos.

W przypadku rozpatrywania spraw zamiany, sprzedaży czy regulacji gruntów gminnych potrzebna była zgoda przynajmniej dwóch trzecich wszystkich uprawnionych gospodarzy. Uchwały zapisywane były w specjalnej księdze.

Mogło się zdarzyć, że zebranie gminne nie dokonało rozkładów podatków nałożonych na gminę. W tym przypadku wójt po porozumieniu z ławnikami i sołtysami sam nakładów podatki na poszczególne gromady.

Uchwały zebrania gminnego nie wymagały zatwierdzania przez naczelnika powiatu, jeśli podejmowane były w ramach kompetencji. W praktyce naczelnik powiatu osobiście lub poprzez swoich przedstawicieli kierował często obradami zebrania gminnego.

W czasach carskich wybory wójtów nie zawsze przebiegały zgodnie z prawem. Podczas zebrań gminnych częstowano wódką, piwem pozyskując w ten sposób głosy.

Według ukazu carskiego gmina dzieliła się na gromady. Gromada składała się z włościan jednej wsi lub kolonii posiadających w niej prawo własności lub jakąkolwiek nieruchomość. Takim gospodarzom przysługiwało prawo głosu na zebraniach gromadzkich. W zebraniach nie mogli uczestniczyć pracownicy folwarczni oraz robotnicy rolni. Zebranie

gromadzkie zwoływał wójt lub sołtys. Mogli w nim uczestniczyć pełnoletni właściciele nieruchomości na terenie gromady. Do 1880 roku mogły w nich także uczestniczyć kobiety – właścicielki gruntów.

Zebranie gminne wybierało sołtysa, rozporządzało mieniem wspólnym (gromadzkim) oraz naradzało się w sprawach całej gromady.

Wójt gminy. Władza wójta rozciągała się na wszystkich mieszkańców gminy. Był on zobowiązany:

– *donosić zwierzchności o samowolnie wydalających się z gminy i o popełnionych w gminie nieporządkach,*
– *donosić zwierzchności policyjnej o wszelkich nadzwyczajnych w gminie wypadkach jak pożary, wylewy wód, choroby epidemiczne itp.,*
– *zabezpieczać ślady przestępstw, dochodzić i zatrzymywać winowajców,*
– *wykonywać wyroki sądów,*
– *zwoływać i zamykać zebranie gminne,*
– *wnosić sprawy pod jego obrady,*
– *mieć nadzór nad urzędnikami i sołtysami,*
– *czuwać nad wypełnieniem rządowych i gminnych powinności oraz wojskowego zaciągu,*
– *mieć dozór nad gruntami opuszczonymi w gminie,*
– *przestrzegać rzetelności miar i wag w publicznych miejscach sprzedaży,*
– *opiekować się ubogimi, sierotami i dotkniętymi kalectwem lub chorobą.*

W ukazie carskim zapisano: *wójt winien się naradzać z ławnikami i sołtysami i wzywać ich do wspólnego z sobą działania, a w szczególności w tych sprawach, które dotyczą ogólnego zagospodarowania i dobra gminy.*

Wójt miał prawo ukarać każdego w swojej gminie za wykroczenia policyjne najwyżej dwudniowym aresztem lub karą pieniężną do wysokości 1 rubla z zamianą na dwudniową robotę publiczną. Wójt miał prawo kontrolować świadectwa osób przejeżdżających przez gminę i czasowo na jej terenie przebywających. Miał prawo przywoływać do urzędu każdą osobę oraz przeprowadzać rewizję prywatnych domów w obecności dwóch ławników lub sołtysów. Wójt był na terenie gminy przedstawicielem i wykonawcą władzy państwowej oraz wykonawcą uchwał zgromadzenia gminnego.

Urzędnicy gminni składali przysięgę przed naczelnikiem powiatu. Pobierali wynagrodzenie i byli wolni od świadczeń w naturze i służby wojskowej. Jeżeli wójt przez dwie kadencje sprawował „należycie" urząd, mógł zwolnić od służby wojskowej syna lub krewnego. Była to poważna zachęta dla wójtów. Wójt posługiwał się pieczęcią i podlegał naczelnikowi powiatu, przez którego mógł być ukarany.

Sołtys był pomocnikiem wójta i wykonywał jego polecenia. Każda wieś lub kolonia stanowiła oddzielną gromadę wiejską z wybieranym spośród mieszkańców sołtysem. Sołtys miał następujące uprawnienia:

– *zwoływać i zamykać zebranie gromadzkie oraz czuwać nad porządkiem na zebraniach,*
– *wnosić pod obrady zebrania gromadzkiego sprawy dotyczące dobra gromady,*
– *wykonywać uchwały zebrania gromady.*

W gromadach, w których nie było osobnego poborcy podatkowego zbieraniem podatków zajmował się właśnie sołtys. Podobnie jak wójt w gminie, tak i sołtys w gromadzie mógł ukarać winnych.

Prowadzeniem ksiąg gminnych zajmował się **pisarz gminny.** Sprawował swoje obowiązki pod nadzorem wójta. Pisarz pociągany był do odpowiedzialności za brak dokładności w treści podjętych uchwał. Zdarzało się czasem, że gmina nie miała dość środków na utrzymanie pisarza, wtedy obowiązki prowadzenia ksiąg spadały na wójta. Pisarz był przyjmowany do gminy na zasadzie najmu, kontraktu za zgodą wójta, ławników i sołtysów lub też na zasadzie uchwały zebrania gminnego. Osoba piastująca stanowisko pisarza musiała być wykształcona. Władze powiatowe, według ukazu, miały czuwać nad tym, aby pisarze nie przywłaszczyli sobie zbyt wielkiej władzy. W praktyce pisarze często stawali się faktycznymi kierownikami pracy w gminie.

Urzędów w gminie (wójt, pisarz, sołtys) nie mogły sprawować osoby poniżej 25 roku życia, niechrześcijanie, osoby bez stałego miejsca zamieszkania, skazani za przestępstwa oraz osoby pozostające pod dozorem policji lub sądu. Umiejętność czytania i pisania nie była konieczna, aby zostać urzędnikiem gminnym, z wyjątkiem pisarza. Kadencja urzędowania wójta i sołtysów trwała trzy lata.

Na wójtów i sołtysów zebranie gminne lub gromadzkie wybierało dwóch kandydatów. Jednego z nich zatwierdzał naczelnik powiatu, drugi zostawał zastępcą (podwójcim, podsołtysem). Naczelnik powiatu mógł nie dopuścić do urzędowania niewygodnych dla siebie osób i zarządzał ponowne wybory.

Wójt i sołtysi obejmowali urzędy po zaprzysiężeniu przez naczelnika powiatu. Wójta ze stanowiska mógł zwolnić gubernator, natomiast sołtysa – naczelnik powiatu.

Wójt miał do pomocy ławników wybieranych przez zebranie gminne. Od 1876 roku ławnicy byli tylko urzędnikami sądowymi, w gminie powoływano w ich miejsce pełnomocników gminnych bez potrzeby ich zatwierdzenia. Pełnili oni swe funkcje bezpłatnie.

Władze carskie generalnie chciały na urzędach wójtów widzieć chłopów, odsuwano szlachtę i ziemian. Wójt i sołtysi łączyli władzę samorządową oraz państwową. Wypełniali różne czynności zlecone przez władze powiatowe. Chodziło głównie o podatki i funkcje porządkowe. Nieraz zlecone zadania wypełniały cały czas wójtów czy sołtysów. Praktyka stale wskazywała, że rząd nad gminą sprawował naczelnik powiatu i starszy strażnik ziemski za pośrednictwem posłusznych sobie wójtów. Naczelnik dysponował prawnymi, jak i pozaprawnymi możliwościami, aby nieposłusznego wójta podporządkować *bądź usunąć z urzędu*[5].

Gminy wiejskie początkowo były też po części organem sądowniczym dla miejscowej ludności, powstały sądy gminne na czele z wójtem i ławnikami. Od wyroków takiego sądu nie było odwołania[6].

W 1876 roku zreformowano system sądownictwa podstawowego. Sądy oddzielono od gmin. Powstały okręgi sądowe złożone z dwóch lub więcej gmin na czele z sędziami pokoju oraz ławnikami. Sędzia oraz ławnicy byli wybierani na zebraniach gminnych. Sądy te

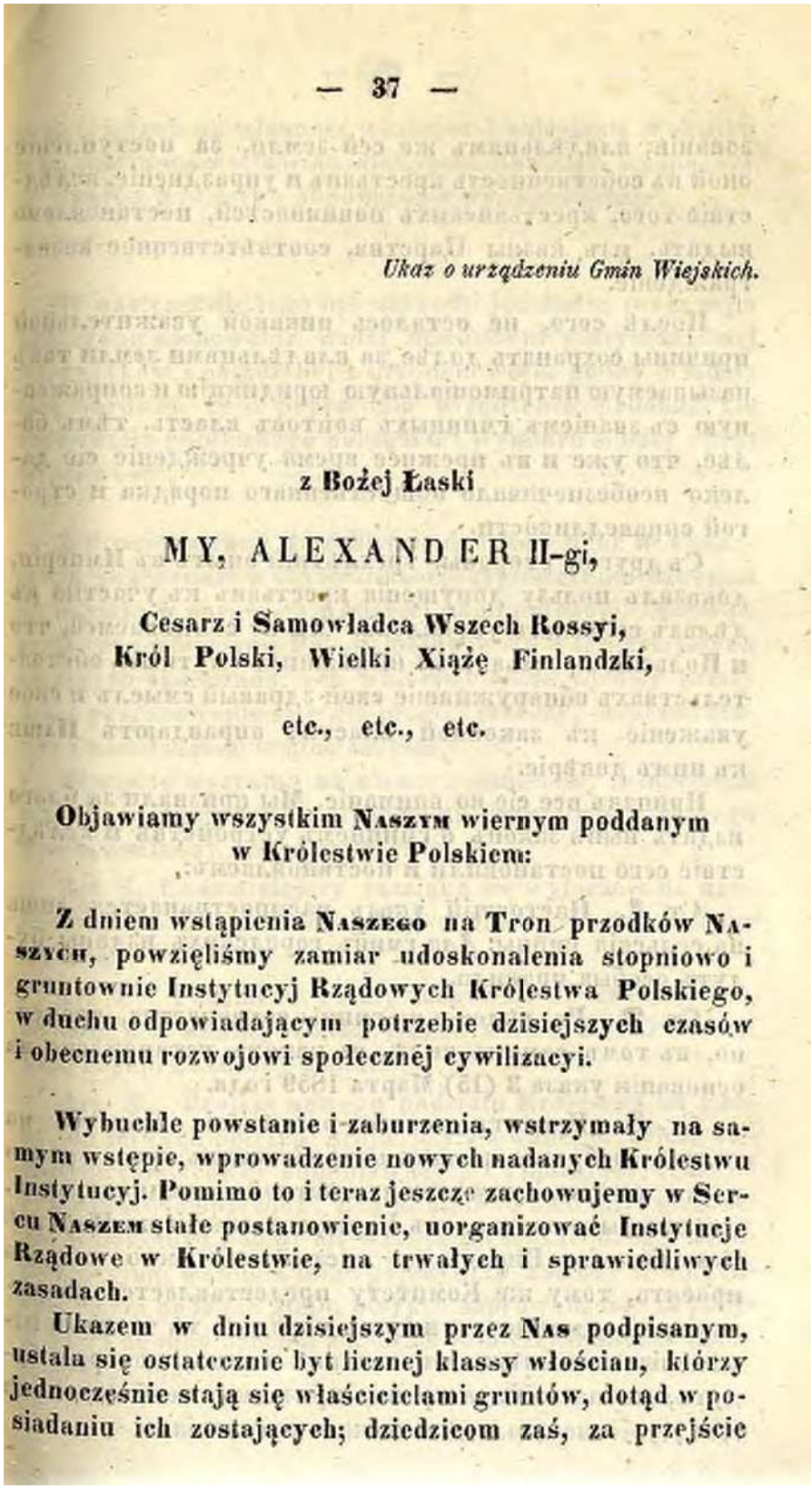
[5] Szumski J., *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej*, „Studia Łomżyńskie", tom IV, s. 40.
[6] Tamże, s. 41.

zajmowały się cywilnymi sprawami mieszkańców[7].

Fragment mapy guberni warszawskiej z przełomu XIX i XX wieku

[7] Tamże.

z Bożej Łaski

MY, ALEXANDER II-gi,

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi,
Król Polski, Wielki Xiążę Finlandzki,

etc., etc., etc.

Objawiamy wszystkim Naszym wiernym poddanym w Królestwie Polskiem:

Z dniem wstąpienia Naszego na Tron przodków Naszych, powzięliśmy zamiar udoskonalenia stopniowo i gruntownie Instytucyj Rządowych Królestwa Polskiego, w duchu odpowiadającym potrzebie dzisiejszych czasów i obecnemu rozwojowi społecznej cywilizacyi.

Wybuchłe powstanie i zaburzenia, wstrzymały na samym wstępie, wprowadzenie nowych nadanych Królestwu Instytucyj. Pomimo to i teraz jeszcze zachowujemy w Sercu Naszem stałe postanowienie, uorganizować Instytucje Rządowe w Królestwie, na trwałych i sprawiedliwych zasadach.

Ukazem w dniu dzisiejszym przez Nas podpisanym, ustala się ostatecznie byt licznej klassy włościan, którzy jednocześnie stają się właścicielami gruntów, dotąd w posiadaniu ich zostających; dziedzicom zaś, za przejście

Ukaz carski o urządzeniu gmin wiejskich w Królestwie Polskim z 2 marca 1864 roku (Dziennik Praw Królestwa Polskiego, tom 62, rok 1864, s. 37)

Fragment mapy powiatu pułtuskiego z 1907 roku

Ówczesne gminy były narzędziem rusyfikacji. W urzędach gmin prowadzono korespondencję po rosyjsku. Pisarze gminni musieli znać ten język i często byli to Rosjanie. Szkolnictwo także prowadzono po rosyjsku. Dodatkowo każdy mieszkaniec gminy musiał płacić dość duże podatki na utrzymanie szkół. Powodowało to opór ludności wiejskiej.

I WOJNA ŚWIATOWA

Latem 1914 roku rozpoczęła się I wojna światowa. Wkrótce działania wojenne wkroczyły na terytorium Królestwa Polskiego. Już w końcu 1914 roku cały region został zajęty przez wojska niemieckie i austriackie. Północną częścią kraju, w tym powiatem pułtuskim, zarządzali Niemcy.

Działania wojenne bardzo wyniszczyły kraj. Niemcy rozpoczęli pobór kontyngentów. Spowodowało to szybkie ubożenie ludności. Niemcy i Austriacy pozwalali na działalność organizacji o charakterze charytatywnym. W gminach powołano komitety obywatelskie w celu niesienia pomocy i zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz współdziałania z władzami. Początkowo komitety gminne działały nieskoordynowane. Dopiero 1 stycznia 1916 roku powstała w Warszawie Rada Główna Opiekuńcza z podległymi jej radami miejscowymi (gminnymi). Komitet Gminny został rozwiązany i powołano Radę Miejscową. Rady były organizacjami samopomocy społecznej mającej na celu niesienie pomocy poszkodowanym przez wojnę. Współdziałały w rozdzielaniu żywności i innych towarów.

Nadal działały urzędy gminne z wójtem na czele, podległe całkowicie władzy okupacyjnej. Nowością było to, że akta spisywano w języku polskim. Zadaniem gmin było głównie zbieranie kontyngentów dla wojsk okupacyjnych.

Okupacja niemiecka i austriacka miała też swoje pozytywne strony. Spolszczono administrację gminną. Akta pisano w języku polskim. Gminy podlegały jednak całkowicie władzy okupacyjnej. Zaborcy zezwolili na działalność polskiego szkolnictwa. Lata I wojny światowej to był czas żywiołowego powstawania polskich małych szkół wiejskich opłacanych przez rodziców.

Fragment mapy Królestwa Polskiego z okresu I wojny światowej –zaznaczone granice gminy

GMINA SOMIANKA W II RZECZPOSPOLITEJ

Jesienią 1918 roku wojskowa władza austro -węgierska i niemiecka załamała się. Już 7 listopada 1918 roku w Lublinie ogłoszono powstanie Rządu Ludowego Republiki Polskiej. Gdy w kilka dni później Józef Piłsudski wyruszał z Magdeburga (z obozu dla internowanych) zamierzał przyjechać właśnie do Lublina, ale Rada Regencyjna w Warszawie[8] przekazała mu swoje uprawnienia i wkrótce także rząd lubelski podporządkował się Piłsudskiemu.[9]

Władze lokalne tworzono w oparciu o dawne powiaty. Początkowo rządzili nimi komisarze wyznaczeni przez rząd w Warszawie, następnie starostowie. W sierpniu 1919 roku powołano województwo warszawskie wraz z powiatem pułtuskim i gminą Somianka.[10]

Odrodzone państwo tworzono z czterech różnych jednostek państwowych (zabór rosyjski, pruski, austriacki i Królestwo Polskie) o różnych tradycjach, językach urzędowych i różnych ustrojach samorządu. Zewsząd zagrażali wrogowie. Początkowo władze w Warszawie utrzymały w mocy odrębne dla dawnych zaborów ustroje samorządu lokalnego. Na obszarze byłego Królestwa Polskiego utrzymano w mocy ustawę o samorządzie gminnym z marca 1864 roku. Zmodyfikowano ją jednak dekretem Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku. Według dekretu Naczelnika Państwa gmina, tak jak poprzednio, pozostała formą

[8] Powstała z inicjatywy Niemców w czasie I wojny światowej.
[9] Ćwik W., Reder J., *Lubelszczyzna, dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz,* Lublin 1977, s. 124.
[10] Dziennik Praw Państwa Polskiego, nr 65, poz. 395.

samorządu zbiorowego, w jej skład wchodziły gromady wiejskie – sołectwa. Nadal główną instytucją gminy pozostało zgromadzenie gminne, jednak odtąd mogli w nim uczestniczyć wszyscy pełnoletni obywatele gminy (w tym także kobiety) bez względu na stan majątkowy. Zebrania winny się odbywać się raz na kwartał, w praktyce działo się to w miarę potrzeby, najczęściej raz w roku dla uchwalenia budżetu. Zgromadzenie zajmowało się sprawami majątku gminy, zatwierdzało budżet, zajmowało się sprawami dróg i mostów, zasadami prowadzenia handlu, ochroną zdrowia, opieką nad ubogimi.

Co roku zebranie gminne uchwalało budżet. Koszty działalności gminy pokrywano we własnym zakresie. Dochody pochodziły z majątku gminy, ze świadczeń od mieszkańców i dodatków do państwowego podatku gruntowego (gmina pobierała podatki państwowe) liczonego od 1 ha. Czasem ustalano dodatkowe podatki, na przykład od zbytku mieszkaniowego. Płaciły go osoby posiadające wolne, niezamieszkałe pomieszczenia.

Zupełnie nowym organem była rada gminy wybierana przez zgromadzenie gminne na okres 3 lat. Składała się z 12 członków oraz 6 zastępców (w razie śmierci lub wygaśnięcia mandatu do rady wchodził automatycznie zastępca z największą liczbą głosów). Rada przygotowywała wnioski i budżet, zarządzała majątkiem i funduszami gminnymi, kontrolowała urzędników gminnych i wójta. Rada zbierała się przynajmniej raz w miesiącu lub częściej na żądanie co najmniej 5 członków. Uchwały podejmowano większością głosów. Raz w roku rada gminy przedstawiała wyniki swojej działalności na forum zebrania gminnego. Wybory do rad gminnych zarządzał starosta. W razie słabej działalności rad gminnych wojewoda miał prawo ją rozwiązać i zarządzić nowe wybory.

Na czele rady gminy stał wójt wybierany przez zgromadzenie gminne. Wójtowie i sołtysi byli jednocześnie funkcjonariuszami państwowymi i przedstawicielami władzy samorządowej. Zarządzenia dotyczące wyborów wójta, radnych i sołtysów wydawał starosta powiatowy. To on zatwierdzał (bądź nie) wójtów i sołtysów i to przed nim składali oni przysięgę służbową. Zebranie gminne wybierało dwóch kandydatów na wójta. Pierwszego na liście zazwyczaj starosta mianował wójtem, drugiego podwójcim. Kandydaci musieli mieć dobre opinie z posterunku policji. W przypadku odrzucenia przez starostę jednego z kandydatów na wójtów przeprowadzano ponowne wybory.

Wójt reprezentował gminę na zewnątrz. Zawierał umowy w jej imieniu. Dokumenty musiały mieć jego podpis i dwóch radnych. Wójt wypełniał zadania narzucone przez władze zwierzchnie. Wójtowie nie pracowali codziennie. Bywali w urzędzie gminy w miarę potrzeby. Z kasy gminnej otrzymywali wynagrodzenie, lecz było ono bardzo niskie – na poziomie najniższych wynagrodzeń pracowników gminnych. Wójtowie posiadali najczęściej gospodarstwa rolne i to one były podstawą dochodów. Często w aktach można znaleźć zażalenia wójtów na niskie wynagrodzenie za pracę na rzecz gminy. Była to zatem praca społeczna.

Wójt miał do pomocy aparat urzędniczy – urząd gminy, który składał się z kilku urzędników: sekretarza (zwanego też pisarzem gminnym), jego pomocników (było ich zazwyczaj dwóch) oraz woźnego.

Pisarza gminnego zatrudniano w porozumieniu ze starostwem. To właśnie on ponosił prawie cały ciężar pracy biurowej w gminie. Przez jego ręce przechodził praktycznie każdy dokument. Sekretarz musiał mieć odpowiednie wykształcenie – najczęściej średnie. Wysyłano

ich na rozmaite kursy doszkalające. Za swoją pracę otrzymywał największe uposażenie. Najczęściej było ono trzykrotnie większe od zarobków wójta.

Sekretarz gminy najczęściej mieszkał w urzędzie gminy na jej koszt. Miał czasem kawałek gruntu gminnego na swoje potrzeby. W czasach II RP często przenoszono pisarzy z jednego urzędu do drugiego. Preferowano osoby z zewnątrz nieposiadające rodziny na terenie gminy. Wójtowie i pisarze gminni stanowili elitę gminną. To najczęściej oni zakładali ochotnicze straże pożarne, spółdzielnie mleczarskie.

Urząd gminy był czynny od poniedziałku do soboty. Tylko wójt i sekretarz posiadali klucze do kasy gminnej.

Pomocnicy sekretarza to najczęściej miejscowi młodzi mężczyźni po ukończeniu gimnazjum. Czasem mieszkali w urzędzie gminy. Wyróżniający się pomocnicy zostawali pisarzami gminnymi.

Funkcje pomocnicze i porządkowe spełniał woźny gminny. To on pilnował więźniów w areszcie gminnym, rozpalał w piecach, roznosił dokumenty i chodził do siedziby starostwa z korespondencją.

Poszczególne wsie tworzyły tak zwane gromady wiejskie, czyli wspólnoty samorządowe mieszkańców jednej wsi. Organem gromady były zebrania wiejskie oraz sołtys. Zebrania wiejskie decydowały samodzielnie w sprawach wspólnot gruntowych, ustalały podatki, podejmowały decyzje w sprawach remontów dróg, zajmowały się działalnością opiekuńczą. Zebranie wiejskie wybierało sołtysa na 3-letnią kadencję. Równocześnie wybierano podsołtysa – zastępcę sołtysa. Wybory sołtysa zarządzał starosta powiatowy i to starosta odbierał przysięgę od nowo powołanego sołtysa.

Przed zatwierdzeniem wójta czy sołtysa starosta zawsze wysyłał pismo do Policji Państwowej, by sprawdzić czy „prowadzi się on moralnie” i czy nie ma żadnych zastrzeżeń wobec kandydata. Ówczesne prawo pochodziło z czasów carskich i było dosyć restrykcyjne. Gdy na przykład sołtys chciał zrezygnować z funkcji (a zdarzało się to często), władze powiatowe mogły nie wyrazić na to zgody i za uchylanie się od obowiązków oporny sołtys trafiał do więzienia.

Sołtys reprezentował wieś, zbierał wszelkie podatki gminne, przekazywał ogłoszenia gminne i powiatowe, czasem pracował w charakterze listonosza. Raz w tygodniu w urzędzie gminy miała miejsce odprawa sołtysów, na której omawiano ważne sprawy gminy, przekazywano zarządzenia władz zwierzchnich. Sołtys posiadał specjalną odznakę. Podobną odznakę miał też wójt.

Sołtys organizował warty nocne. Każdy gospodarz, co pewien czas miał obowiązek pełnić nocne warty w celu ochrony przed złodziejami i pożarami. Sołtys kontrolował wykonanie szarwarków, czyli nieodpłatnych prac na rzecz gminy, które świadczyli wszyscy gospodarze w zależności od areału gruntów. Przeliczano je na dniówki piesze i konne. Z pomocą szarwarków remontowano i budowano drogi. Sołtys wyznaczał kolejność stójki konnej – obowiązek każdego gospodarza do przewożenia furmanką urzędników gminnych, policjantów i nauczycieli podczas pełnienia obowiązków służbowych. Wiązało się to z brakiem innych środków lokomocji (rower był rzadkością).

.

48.

DEKRET

o utworzeniu Rad Gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Do czasu wydania przez Sejm ustawy o samorządzie gminnym zarządza się co następuje:

Art. 1. Ustawa o urządzeniu gmin wiejskich w Królestwie Polskiem z dnia 2 marca 1864 r. (zbiór praw, t. II, rozdział V: Organizacja Zarządu Królestwa Polskiego, art. 194—313) zachowuje moc obowiązującą ze zmianami i uzupełnieniami, w poniższych artykułach przewidzianemi.

Art. 2. W każdej gminie tworzy się Radę Gminną. Jednocześnie znosi się dotychczas istniejący urząd pełnomocników gminnych (art. 229 i 230 organ. zarz. K. P.). Wykonanie uchwał Rady Gminnej należy do wójta.

Członkowie Rady Gminnej.

Art. 3. Rada Gminna składa się z wójta i 12-tu członków, wybieranych za pomocą tajnego głosowania przez Zgromadzenie Gminne względną większością głosów.

Członkowie Rady Gminnej pełnią swe obowiązki bezpłatnie.

Dekret Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku

Art. 4. Na członków Rady Gminnej oraz na wójta mogą być obrane osoby, które mają prawo udziału w Zgromadzeniu Gminnem, jednak wójt musi mieć 25 lat skończonych, a również umieć czytać i pisać po polsku.

Art. 5. Zgromadzenie Gminne wybiera jednocześnie z wójtem i członkami Rady Gminnej zastępcę wójta i 6-iu zastępców członków Rady Gminnej.

W razie ustąpienia którego z członków Rady Gminnej lub wybrania go na wójta, miejsce jego zajmuje zastępca, który otrzymał z kolei największą ilość głosów.

Art. 6. Okres urzędowania członków Rady Gminnej i ich zastępców trwa lat 3.

Zakres działalności.

Art. 7. Do zakresu działalności Rady Gminnej należy:

a) przygotowywanie wniosków i budżetu na Zgromadzenie Gminne oraz czuwanie nad wykonaniem jego uchwał;
b) zawiadywanie nieruchomościami i funduszami, należącemi do gminy lub przez nią zarządzanemi;
c) kierownictwo i dozór nad instytucjami i zakładami gminnemi;
d) mianowanie, kontrola i usuwanie urzędników gminnych, nominację i uwolnienie pisarza zatwierdza jednak władza nadzorcza;
e) kontrola działalności wójta.

Z działalności swej Rada Gminna conajmniej raz do roku składa sprawozdanie wobec Zgromadzenia Gminnego.

Urzędowanie.

Art. 8. Wójt jest przewodniczącym Rady Gminnej. Przewodniczący zwołuje Radę Gminną na posiedzenia przynajmniej raz na miesiąc, w razie potrzeby zaś częściej. Przewodniczący obowiązany jest zwołać Radę Gminną na żądanie pięciu członków. Zebrania Rady Gminnej są prawomocne przy udziale conajmniej połowy członków. Uchwały zapadają większością głosów obecnych, w razie równego podziału głos przewodniczącego przeważa.

Art. 9. O ile członek Rady Gminnej opuści trzy z rzędu posiedzenia Rady bez podania ważnych powodów, Rada Gminna może wykluczyć takiego członka na wniosek trzech członków Rady Gminnej.

Art. 10. Obrady Rady Gminnej są jawne. O ile przeto miejsce pozwala, na posiedzenia Rady mogą przychodzić za biletami, wydanemi przez przewodniczącego Rady Gminnej, mieszkańcy gminy, nie mają jednak prawa zabierania głosu i mogą być z polecenia przewodniczącego usunięci w razie przeszkadzania obradom. Rada Gminna może wiekszością głosów uznać swe posiedzenia za poufne.

Wszystkie uchwały Rady Gminnej wpisuje się do specjalnej księgi protokułów, która jest dostępna dla każdego mieszkańca gminy. Sekretarzem Rady Gminnej jest pisarz, który ma głos doradczy.

Dekret Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku

W okresie międzywojennym gmina Somianka należała do powiatu pułtuskiego w województwie warszawskim. Gmina liczyła 1118 domów i 7615 mieszkańców. Wśród nich było 7527 katolików, 84 osób wyznania mojżeszowego, 2 ewangelików i 2

prawosławnych. Pod względem narodowości notowano 7593 Polaków, 21 Żydów i 1 Litwin.

Według tych samych danych w skład gminy wchodziły miejscowości Barcice wieś, Barcice Kępa osada, Ciski wieś, Dębniak osada, Drogoszewo wieś, Grądy wieś, Gulczewo wieś, Jackowo Dolne wieś, Jackowo Górne wieś, Jasieniec wieś, Józefowo kolonia, Kozłowo A wieś, Kozłowo B wieś, Kręgi folwark, Kręgi wieś, Łosinno wieś, Michalin wieś, Młynarze wieś, Mystkowice – Kalinówka wieś, Mystkowice-Szczucin folwark, Mystkowska Wola folwark, Mystkowska Wola wieś, Olszanka wieś, Ostrowy wieś, Piotrowo kolonia, Płudy folwark, Płudy wieś, Płudy-Dąbrowa wieś, Rybienko folwark, Rybienko wieś, Rybno folwark, Rybno wieś, Rybno-Rybienko osada, Sitno wieś, Skorki folwark, Skorki wieś, Somianka folwark, Somianka wieś, Somiankowska Wólka folwark, Somiankowska Wólka folwark, Somiankowska Wólka wieś, Struga osada, Suwin wieś, Tulew wieś, Ulasek wieś, Wólka Zabudowska kolonia, Wypychy wieś, Wypychy Folwark kolonia, Zacisze kolonia, Zdzieborz wieś, Zielonka wieś i Zygmuntowo kolonia.[11]

W gminie Zegrze notowano miejscowości Popowo Kościelne wieś, Popowo – Piaski folwark, Popowo – Piaski wieś, Huta Podgórna wieś i Wielęcin wieś.

W gminie Zatory była miejscowość Celinowo wieś. W gminie Wyszków notowano natomiast między innymi miejscowości: Mystkowiec Stary wieś oraz Wielątki Rosochate wieś.[12]

[11] *Skorowidz miejscowości Rzeczpospolitej Polskiej*, nakładem GUS, Warszawa 1925, woj. warszawskie, s. 138.

[12] Tamże.

Miasta, Gminy, Miejscowości	Charakter miejscowości	Budynki		Ludność obecna w dniu 30 września 1921 r. (bez objętej spisem wojskowym)															
							W tej liczbie było wyznania						Podało narodowość						
		z przezn. mieszkalne	inne zamieszkałe	Ogółem	Mężczyzn	Kobiet	rzymsko-katolick.	ewangelickiego	innego chrześc.	mojżeszowego	innego	niewiadomego	polską	niemiecką	żydowską	inną	niewiadomą		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
7. Gm. Somianka		**1118**	**2**	**7 615**	**3 661**	**3 954**	**7 527**	**2**	**2[a]**	**84**	—	—	**7 593**	—	**21**	**1[c]**	—		
1. Barcice	wieś	42	—	262	134	128	258	—	—	4	—	—	258	—	4	—	—		
2. Barcicka Kępa	osada	1	—	8	4	4	8	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—		
3. Ciski	wieś	18	—	111	58	53	110	—	1	—	—	—	111	—	—	—	—		
4. Dębniak	osada	1	—	11	5	6	11	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—		
5. Drogoszewo	wieś	25[b]	—	150	70	80	150	—	—	—	—	—	150	—	—	—	—		
6. Grądy	wieś	9	—	73	41	32	73	—	—	—	—	—	73	—	—	—	—		
7. Gulczewo	wieś	66	—	386	195	191	386	—	—	—	—	—	386	—	—	—	—		
8. Jackowo Dolne	wieś	21	—	115	46	69	115	—	—	—	—	—	115	—	—	—	—		
9. Jackowo Górne	wieś	28	—	188	91	97	187	—	—	1	—	—	187	—	1	—	—		
10. Jasieniec	wieś	13	—	83	41	42	83	—	—	—	—	—	83	—	—	—	—		
11. Józefowo [2])	kol.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		
12. Kozłowo A	wieś	43	—	261	125	136	261	—	—	—	—	—	261	—	—	—	—		
13. Kozłowo B	wieś	19	—	117	61	56	117	—	—	—	—	—	117	—	—	—	—		
14. Kręgi	folw.	4	—	68	28	40	68	—	—	—	—	—	68	—	—	—	—		
15. Kręgi	wieś	49	—	316	154	162	307	—	—	9	—	—	316	—	—	—	—		
16. Łosinno	wieś	66	—	400	190	210	387	—	—	13	—	—	400	—	—	—	—		
17. Michalin	wieś	20	—	119	57	62	119	—	—	—	—	—	119	—	—	—	—		
18. Młynarze	wieś	15	—	117	54	63	117	—	—	—	—	—	117	—	—	—	—		
19. Mystkowiec-Kalinówka	wieś	22	—	144	75	69	144	—	—	—	—	—	144	—	—	—	—		
20. Mystkowiec-Szczucin	folw.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		
21. Mystkowiec-Szczucin	wieś	24	—	168	81	87	168	—	—	—	—	—	168	—	—	—	—		
22. Mystkowska Wola	folw.	3	—	104	47	57	104	—	—	—	—	—	104	—	—	—	—		
23. Mystkowska Wola	wieś	40	—	224	102	122	204	—	—	20	—	—	224	—	—	—	—		
24. Olszanka	wieś	41	—	259	125	134	259	—	—	—	—	—	259	—	—	—	—		
25. Ostrowy	wieś	54	—	335	166	169	335	—	—	—	—	—	335	—	—	—	—		
26. Piotrowo [2])	kol.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		
27. Płudy	folw.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		
28. Płudy	wieś	37[b])	—	255	122	133	249	—	—	6	—	—	249	—	6	—	—		
29. Płudy-Dąbrowa	wieś	5	—	31	13	18	31	—	—	—	—	—	31	—	—	—	—		
30. Rybienko	folw.	17	—	184	93	91	184	—	—	—	—	—	184	—	—	—	—		
31. Rybienko	wieś	39	—	257	121	136	257	—	—	—	—	—	257	—	—	—	—		
32. Rybno	folw.	4	—	100	46	54	100	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—		
33. Rybno	wieś	56	—	363	145	218	363	—	—	—	—	—	363	—	—	—	—		
34. Rybno-Rybienko	osada	6	1	56	32	24	49	1	—	6	—	—	50	—	6	—	—		
35. Sitno	wieś	32	—	210	97	113	210	—	—	—	—	—	210	—	—	—	—		
36. Skorki	folw.	2	—	75	32	43	75	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—		
37. Skorki	wieś	19	—	121	62	59	121	—	—	—	—	—	120	—	—	1	—		
38. Somianka	folw.	6	—	145	72	73	144	1	—	—	—	—	145	—	—	—	—		
39. Somianka	wieś	85	1	562	272	290	557	—	1	4	—	—	558	—	4	—	—		
40. Somiankowska Wólka	folw.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		
41. Somiankowska Wólka	wieś	40	—	248	127	121	248	—	—	—	—	—	248	—	—	—	—		
42. Struga	osada	2	—	10	6	4	10	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—		
43. Suwin	wieś	28	—	178	85	93	159	—	—	19	—	—	178	—	—	—	—		
44. Tulew	wieś	12	—	64	26	38	64	—	—	—	—	—	64	—	—	—	—		
45. Ulasek	wieś	27	—	191	82	109	191	—	—	—	—	—	191	—	—	—	—		
46. Wólka Zabudowska	kol.	2	—	10	7	3	10	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—		
47. Wypychy	wieś	19	—	116	56	60	116	—	—	—	—	—	116	—	—	—	—		
48. Wypychy Folwark	kol.	21	—	164	85	79	162	—	—	2	—	—	164	—	—	—	—		
49. Zacisze	kol.	6	—	41	21	20	41	—	—	—	—	—	41	—	—	—	—		
50. Zdzieborz	wieś	19	—	152	79	73	152	—	—	—	—	—	152	—	—	—	—		
51. Zielonka	wieś	10	—	63	30	33	63	—	—	—	—	—	63	—	—	—	—		
52. Zygmuntowo [2])	kol.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		

Spis powszechny z 1921 roku – wyniki dla gminy Somianka

SOMIANKA.

Wieś i gmina (z przynależn.: Grądy, Kręgi, Mystkowska Wola, Płudy Rybno-Rybienko, Skorki), powiat Pułtusk, sąd pok. Wyszków, sąd okręg. Mława, 562 mieszkańc. (12 km) Wyszków.

V-ge et commune (y compris: Grądy, Kręgi, Mystkowska Wola, Płudy, Rybno-Rybienko, Skorki), distr. de Pułtusk, just. de paix Wyszków, trib. d'arr-t Mława, 562 habitants (12 km) Wyszków.

Właściciele ziemscy (*propriétaires fonciers*): Leski Wład. (K. 620) — Michałowski Henr. (M. W. 299) — Müller Wład. (2396) — Rakowiecki Adam (Skór. 372) — Skarzyński Edm. (R. R.1051) — Tański Maks. (Mystkowiec Szczucin 72) — Wyszomirski Rom. (K. 66).

Cieśle (*charpentiers*): Grycz Sz. (G.) — Liśkiewicz A. — Pawlak J. — Witos A. — Wójcik B. (G.).

Gorzelnie (*distilleries*): Skarzyński E. (R. R.).

Jadłodajnie (*restaurants*): Karpiński M.

Kasy pożyczk.-oszczędn. (*caisses d'emprunt et d'épargne*): ×Kasa Stefczyka.

Kowale (*forgerons*): Dymański J. — Garbarczyk J. — Piętkowski (Sk.).

Lasy — eksploatacja (*exploitations forestières*): Müller Wład.

Murarze (*maçons*): Lange K. (O.).

Rzeźnicy (*bouchers*): Grochowski W. — Kamiński A. (M. W.).

Spożywcze artykuły (*comestibles*): Gurman A. — Oleksiak J. (M. W.).

Stolarze (*menuisiers*): Czestkowski J. (Sk.).

Szewcy (*cordonniers*): Borkowski W. (G.) — Dekutowski S.

Tkacze (*tisseurs*): Składanowski A. (G.).

Fragment *Księgi Adresowej Polski* z 1929 roku. Są w nim wykazane wszelkie osoby prowadzące działalność gospodarczą w latach dwudziestych XX wieku

Lata dwudzieste były dość ciężkie dla samorządów gminnych. Wszyscy dopiero uczyli się demokracji lokalnej po latach zaborów. Dodatkowo dużym problemem w początku lat dwudziestych była szalejąca inflacja. Na przykład, uchwalony na początku 1923 roku budżet należało co miesiąc nowelizować. Nie sprzyjało to wcale inwestycjom w budowę dróg i szkół. Zdarzało się, że propozycję rządowe dofinansowania inwestycji były odrzucane przez gminy, gdyż kwoty te w ciągu kilku miesięcy stawały się śmiesznie niskie i gmina musiała sama dokończyć zaczętą budowę.

Podział administracyjny z dn. 1.IV 1932

Miasta Gminy wiejskie *Villes Communes rurales*	Powierzchnia ogólna *Superficie générale*	Powierzchnia użytków rolnych *Superficie des terres en utilisation agricole* ogółem *total*	w tem gruntów ornych *dont terres arables*	Liczba budynków mieszkalnych *Nombre de bâtiments d'habitation* 30.IX 1921	9.XII 1931	Liczba ludności obecnej *Nombre de la population présente* 30.IX 1921	9.XII 1931
	km²						
Powiat pułtuski — *Arrondissement de Pułtusk*							
Miasta — *Villes*							
Pułtusk . . .	15,8	.	.	711	813	13 742	15 487
Nasielsk . . .	8,7	.	.	355	435	5 470	6 001
Serock . . .	11,6	.	.	404	549	4 694	5 413
Wyszków . .	13,3	.	.	692	985	9 084	10 772
Gminy wiejskie *Communes rurales*							
Gołębie . . .	137,8	130,0	115,2	787	1 065	7 516	8 444
Gzowo	112,9	103,8	82,0	830	931	6 576	6 769
Kleszewo . . .	92,0	79,7	63,7	473	761	4 383	5 263
Kozłowo . . .	120,1	99,8	84,9	607	756	5 524	5 735
Nasielsk . . .	156,1	132,3	121,2	1 231	1 502	9 480	10 510
Obryte . . .	209,7	128,6	94,6	1 488	1 686	9 678	10 727
Somianka . .	140,4	108,7	89,8	1 118	1 207	7 615	8 506
Winnica . . .	106,5	81,6	70,1	571	643	4 975	5 179
Wyszków . .	144,3	64,0	50,9	866	1 014	5 662	6 555
Zatory	120,6	71,0	53,3	688	773	5 503	5 749
Zegrze	144,5	86,3	72,9	714	873	6 609	7 238

Wyniki spisu powszechnego z 1931 roku

Gmina Somianka według spisu powszechnego z 1931 roku, zajmowała obszar 140,4 km^2, liczyła 1207 budynków mieszkalnych oraz 8506 mieszkańców.

Fragment mapy administracyjnej z 1933 roku

Siedziba gminy mieściła się w miejscowości Struga.

W okresie międzywojennym miały miejsce dwie zmiany granic gminy Somianka. Z dniem 1 kwietnia 1933 roku przeniesiono miejscowości Grądy i Młynarze z gminy Somianka do gminy Zabrodzie w powiecie radzymińskim. Rozporządzenie weszło w życie 1 kwietnia 1933 roku. [13]

Dodatkowo wyłączono z gminy Somianka pewne grunty z rozparcelowanego folwarku Rybienko (6,72 ha) i włącznono do miasta Wyszkowa.[14] Rozporządzenie weszło w życie 1 kwietnia 1939 roku.

70.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 30 stycznia 1933 r.

o zmianie granic powiatów pułtuskiego i radzymińskiego w województwie warszawskiem.

Na podstawie art. 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1921 r. w przedmiocie dokonywania zmian granic powiatów na obszarach b. dzielnic rosyjskiej i austrjacko - węgierskiej, jak również dokonywania na obszarze b. dzielnicy austrjacko - węgierskiej zmian obszaru działania samorządowych reprezentacyj powiatowych (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 400), zarządza się co następuje:

§ 1. Z gminy wiejskiej Somianka, w powiecie pułtuskim, województwie warszawskiem wyłącza się wsie: Grądy i Młynarze — i włącza się je do gminy wiejskiej Zabrodzie, w powiecie radzymińskim, w temże województwie.

§ 2. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1933 r.

Prezes Rady Ministrów: *A. Prystor*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Bronisław Pieracki*

Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki*

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*

181

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 24 marca 1939 r.

o zmianie granic miasta Wyszkowa w powiecie pułtuskim, województwie warszawskim.

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1920 r. w przedmiocie zaliczania osad wiejskich w poczet miast oraz zmiany granic miast na obszarze b. zaboru rosyjskiego (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 92) w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1932 r. w sprawie zmiany właściwości niektórych władz w zakresie podziału administracyjnego Państwa (Dz. U. R. P. Nr 109, poz. 895), zarządzam co następuje:

§ 1. Z gminy wiejskiej Somianka w powiecie pułtuskim, województwie warszawskim, wyłącza się należące do gromady Rybienko Nowe rozparcelowane grunta folwarku Rybienko mianowicie: „Rybienko-Wygoda" o obszarze 6,72 ha, położone na wschód od toru kolejowego, i „Rybienko-Zapole" o obszarze 9,43 ha, położone między szosą Wyszków—Serock a drogą do Olszanki, i włącza się je do miasta Wyszkowa w tymże powiecie i województwie.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1939 r.

Minister Spraw Wewnętrznych:

Sławoj Składkowski

[13] Dz.U. 1933 nr 11 poz. 70

[14] Dz.U. 1939 nr 27 poz. 181

W 1933 roku dokonano wielu zmian w funkcjonowaniu gmin wiejskich w Polsce. Według nowej ustawy gminnej[15] z 23 marca 1933 roku zniesiono Zebranie Gminne, czyli zgromadzenie ogółu gospodarzy z terenu gminy. Uprawnienia zniesionego organu przekazano częściowo Radzie Gminnej. Mimo to według nowych przepisów rada gminy miała mniejsze uprawienia. Wyboru radnych dokonywało kolegium złożone z delegatów rad gromadzkich, sołtysów i podsołtysów wszystkich gromad. Istniał cenzus wieku przy prawie wyborczym czynnym 25 lat (wcześniej 21) i w prawie wyborczym biernym wynoszący 30 lat (wcześniej 25).

W gminach do 5000 mieszkańców radnych było 12. Kadencja radnych wynosiła 5 lat. Warto wspomnieć, że w czasach II RP mandat radnego nie wiązał się z żadnym wynagrodzeniem.

Namiastką zniesionego zebrania gminnego było zebranie gromadzkie. Wprowadzono, bowiem nowy formalny podział gmin na gromady wiejskie, które obejmowały jedną lub kilka wsi. Podział na gromady był ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa. Zebranie Gromadzkie zbierało się pod przewodnictwem sołtysa lub jego zastępcy (podsołtysa). Zebranie Gromadzkie podejmowało uchwały dotyczące danej gromady, wybierało sołtysa i jego zastępcę na 3-letnie kadencje. Wybrani musieli mieć ukończone 30 lat. Zebranie Gromadzkie wybierało radnych gromadzkich w liczbie od 12 do 30. Organem wykonawczym gromady był sołtys oraz jego zastępca. Gromada wiejska miała od tej pory własny budżet. Wybory zatwierdzał starosta powiatowy. Każdy mieszkaniec wsi w przypadku zgłoszenia go na sołtysa lub podsołtysa miał obowiązek sprawowania obowiązków do końca kadencji. Składali oni przysięgę służbową na ręce starosty. Do sołtysa należało kierowanie sprawami gromady, zarządzanie majątkiem, reprezentowanie gromady na zewnątrz. Przewodniczył zebraniom. Do sołtysa należały też sprawy bezpieczeństwa, porządku publicznego, przestrzegania przepisów, doręczania pism sądowych, wykonywania obowiązków związanych z poborem wojskowym.

W nowym ustroju gminnym utworzono nieznany wcześniej organ – zarząd gminy. Przejął on część uprawień dawnej rady gminy. Zarząd gminy funkcjonował na czele z wójtem i podwójcim. W skład zarządu wchodziło też dwóch lub trzech ławników. To właśnie zarząd gminy, na co dzień sprawował władzę w gminie. Zarząd gminy przygotowywał projekt budżetu, regulaminy, instrukcje urzędu, decydował o wydatkach. Kadencja członków zarządu wynosiła 5 lat. Wójta oraz członków zarządu wybierała Rada Gminy w głosowaniu tajnym.

Na czele urzędu gminy stał sekretarz. Jako jedyny musiał mieć on odpowiednie kwalifikacje. Mianował go i zwalniał starosta powiatowy. Sekretarz protokołował posiedzenia rady gminy i miał głos doradczy na radzie. Sekretarz był kierownikiem urzędu gminy.

Wójt był zwierzchnikiem całej gminy i aparatu urzędniczego. Miał prawo reprezentowania gminy i podpisywania umów w jej imieniu. Dokumenty, w których były zobowiązania finansowe gminy, należało opatrzyć podpisem jeszcze jednego członka zarządu gminy. Wójt był reprezentantem administracji rządowej w terenie, wykonywał także zadania zlecone przez rząd.

Wójt, jako organ rządowy, działał jednoosobowo i pod osobistą odpowiedzialnością.

[15] Dziennik Ustaw nr 35, z dnia 13 maja 1933 roku, poz. 294.

Nadzór nad jego działalnością sprawował starosta. Starosta miał prawo zwolnić wójta lub rozwiązać radę gminy w przypadkach łamania prawa.

Zgodnie z powyższymi nowymi rozwiązaniami prawnymi należało podzielić gminę na gromady wiejskie (odpowiednik sołectw).

nie może być obecny przy rozważaniu sprawy i w głosowaniu nad nią brać udziału. Postanowienie to stosuje się również, jeżeli interesowani są: małżonek członka organu, jego krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni, osoby, pozostające pod jego opieką, przysposabiający (przysposobiciel), bądź przysposobiony, albo jeżeli chodzi o sprawę, w której pomiędzy członkiem organu a osobą trzecią zachodzi stosunek zastępstwa prawnego.

(3) Uchwały powyższych organów, powzięte w obecności osób, o których mowa w ust. (1) lub (2), może władza nadzorcza unieważnić, ma zaś obowiązek to uczynić na wniosek osoby interesowanej, zgłoszony w ciągu dni 30 po dniu powzięcia danej uchwały.

Rozdział 3.

Gmina wiejska i gromada.

Gmina wiejska.

Art. 10. (1) Do obszaru gminy wiejskiej wchodzi jedna lub więcej miejscowości (osad, miasteczek, wsi, sioł, osiedli, przysiółków, kolonij, zaścianków, folwarków i t. p.).

(2) Wielkość obszaru gminy powinna odpowiadać naturalnemu, o ile możności, zasięgowi wspólnego zainteresowania lokalnemi sprawami publicznemi ogółu mieszkańców połączonych miejscowości, jak również zapewnić gminie zdolność wykonywania ciążących na niej zadań.

(3) Każda gmina wiejska jest samorządną jednostką terytorjalną, osobą prawa publicznego i podmiotem praw majątkowych.

Art. 11. (1) Członkami rady gminnej są: wójt, jako przewodniczący, podwójci, ławnicy oraz radni.

(2) Liczba radnych wynosi w gminach wiejskich:

a) do 5.000 mieszkańców — dwunastu;

b) od 5.000 do 10.000 mieszkańców—szesnastu;

c) powyżej 10.000 mieszkańców — dwudziestu.

Art. 12. (1) Zarząd gminny składa się z wójta, podwójciego oraz dwóch, w gminach zaś, liczących ponad 10.000 mieszkańców, trzech ławników.

(2) Wójta i podwójciego wybierają radni w głosowaniu tajnem większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze.

(3) Ławników wybierają radni w głosowaniu tajnem. Jeżeli na gminę przypada dwóch ławników, wybory ich oparte są na zasadach ograniczonego głosowania imiennego; głosować wolno tylko na jednego z kandydatów uprzednio zgłoszonych, za wybranych zaś uznaje się tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów. Jeżeli na daną gminę przypada trzech ławników, wybierani są oni w głosowaniu stosunkowem. Bliższe zasady w tym zakresie ustalą regulaminy wyborcze, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(4) Radny, obejmując stanowisko wójta, podwójciego lub ławnika, traci mandat radnego.

Art. 13. (1) Gmina wiejska obowiązana jest utworzyć taką ilość stanowisk służbowych, jaka jest niezbędna do prawidłowego wykonywania jej zadań, a przynajmniej stanowisko sekretarza gminnego.

(2) Na stanowisko sekretarza gminnego mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie, odbyły praktykę i złożyły egzamin z zakresu wymagań fachowych i umiejętności praktycznych. Na pozostałe stanowiska w gminie wiejskiej mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie. Wojewoda po zasięgnięciu opinji wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) władny jest zwolnić kandydata od wymaganego cenzusu wykształcenia, jeżeli złoży on przepisany egzamin zastępczy.

(3) Obowiązek ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) nie dotyczy gmin, liczących do 5.000 mieszkańców, jeżeli w gminach tych ustanowiony jest urząd wójta zawodowego (art. 49). Władza nadzorcza może również zwolnić z obowiązku ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) powyższe gminy, jeżeli wójt posiada kwalifikacje na sekretarza gminnego i czynności służbowe są głównem zajęciem wójta.

(4) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania przepisów, normujących sprawę wykształcenia i praktyki, wymaganej od osób, powoływanych na stanowisko sekretarza gminnego, oraz ustalających program egzaminów tudzież skład komisyj egzaminacyjnych. Wykształcenie, wymagane od kandydatów na pozostałe stanowiska w gminie wiejskiej, określa miejscowy statut służbowy, uchwalony przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy (art. 14 ust. (5)).

Art. 14. (1) Sekretarza gminnego powołuje i zwalnia wójt na podstawie uchwały zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegjalnie, po zatwierdzeniu uchwały przez starostę powiatowego, który zasięga uprzednio opinji wydziału powiatowego. Jeżeli gmina ustanowi stanowisko zastępcy sekretarza gminnego, w powyższy sposób również odbywa się powoływanie i zwalnianie zastępcy.

(2) Pozostałych pracowników gminnych przyjmuje i zwalnia wójt na podstawie uchwały zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegjalnie.

(3) Przyjmowanie i zwalnianie sekretarza gminnego oraz pozostałych pracowników gminnych następuje z zachowaniem praw nabytych, zastrzeżonych w ustawach specjalnych.

(4) Sekretarz gminny bierze udział w obradach zarządu gminnego i rady gminnej z głosem doradczym i protokółuje uchwały tych organów. Postanowienia art. 9 stosują się również do sekretarza gminnego.

(5) Zakres obowiązków i praw sekretarza gminnego oraz innych pracowników gminnych, jak również przepisy dyscyplinarne ustala w granicach ustaw specjalnych statut służbowy, uchwalony na wniosek zarządu gminnego przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy.

Gromada.

Art. 15. (1) Obszar gminy wiejskiej, jeżeli nie stanowi jednej miejscowości, dzieli się na gromady.

Fragment ustawy o częściowej zmianie ustroju gminnego (Dz. U. rok 1933, nr 35, poz. 294)

W związku z nowymi rozwiązaniami prawnymi w 1933 roku gminy wiejskie zostały podzielone na gromady w skład, których wchodziła jedna, dwie lub kilka miejscowości. W gminie Somianka powołano gromady (sołectwa): Barcice, Ciski, Drogoszewo, Gulczewo, Jackowo Górne, Jackowo Dolne, Kręgi, Kręgi Nowe, Kozłowo, Łosinno, Michalin, Mystkówiec Szczuczyn, Mystkówiec Kalinówka, Olszanka, Ostrowy, Płudy, Rybienko, Rybienko Nowe, Rybno, Sitno, Suwin, Somianka, Skorki, Tulewo, Ulasek, Zacisze, Wypychy, Wypychy Nowe, Wólka Somiankowska, Wola Mystkowska, Zdziebórz.[16]

GMINA SOMIANKA zostaje podzielona na następujące gromady:

1) BARCICE (w. Barcice, w. Kępa Barcicka).
2) CISKI (w. Ciski).
3) DROGOSZEWO (w. Drogoszewo, os. Rybienko Leśne (letnisko).
4) GULCZEWO (w. Gulczewo).
5) JASIENIEC (w. Jasieniec).
6) JACKOWO GÓRNE (w. Jackowo Górne, os. Dębniak).
7) JACKOWO DOLNE (w. Jackowo Dolne).
8) KRĘGI (w. Kręgi, w. Wólka Zabudowska, f. Kręgi).
9) KRĘGI NOWE (w. Kręgi A, w. Kręgi B).
10) KOZŁOWO (w. Kozłowo A).
11) KOZŁOWO NOWE (w. Kozłowo B).
12) ŁOSINNO (w. Łosinno, w. Łosinno Zakierzce).
13) MICHALIN (w. Michalin).
14) MYSTKÓWIEC SZCZUCZYN (w. Mystkówiec Szczuczyn).
15) MYSTKÓWIEC KALINÓWKA (w. Mystkówiec Kalinówka, w. Mystkówiec B, w. Mystkówiec C, f. Mystkówiec Szczuczyn).
16) OLSZANKA (w. Olszanka).
17) OSTROWY (w. Ostrowy).
18) PŁUDY (w. Płudy, w. Płudy Parcele).
19) RYBIENKO (w. Rybienko).
20) RYBIENKO NOWE (w. Rybko-Rybienko B, f. Rybienko).
21) RYBNO (w. Rybno, f. Rybno).
22) SITNO (w. Sitno).
23) SUWIN (w. Suwin).
24) SOMIANKA (w. Somianka, f. Somianka, przysiółek Struga).
25) SKORKI (w. Skorki, w. Zdzieburz Mały, czyli Skorki, f. Skorki).
26) TULEWO (w. Tulewo).
27) ULASEK (w. Ulasek).
28) ZACISZE (w. Zacisze).
29) WYPYCHY (w. Wypychy Wieś).
30) WYPYCHY NOWE (w. Wypychy Folwark).
31) WÓLKA SOMIANKOWSKA (w. Wólka Somiankowska).
32) WOLA MYSTKOWSKA (w. Wola Mystkowska, f. Wola Mystkowska).
33) ZDZIEBÓRZ (w. Zdziebórz, w. Zielonka).

Szczegółowy wykaz gromad i ich części składowych (Warszawski Dziennik Urzędowy, 1933, nr 14, poz. 136)

[16] Warszawski Dziennik Urzędowy, 1933, nr 14, poz. 136.

W gminie Wyszków powstały między innymi gromady Wielątki Rosochate (wieś Wielątki Rosochate) oraz gromada Mystkówiec Stary (Mystkówiec Stary wieś i Mystkówiec Stary folwark).[17]

W gminie Zegrze notowano między innymi gromady: Popowo Kościelne (Popowo Kościelne wieś, Popowo Piaski wieś i Popowo folwark), Huta Podgórna (Huta Podgórna wieś, Spółka Terenowa Popowo A), Wielęcin Nowy (Wielęcin A) oraz Wielęcin (Wielęcin włościański wieś, Wielęcin B wieś).[18]

Lata trzydzieste były duże lepszym okresem rozwoju samorządu gminnego, mimo że w wielu gminach władze państwowe (sanacyjne) narzucały swoich wójtów i ograniczały czasem demokrację. Stabilizacja gospodarcza i rozwój ekonomiczny wpłynął na możliwość większych inwestycji. Budowano brukowane drogi (głównie szarwarkiem), sadzono drzewa, z tego okresu pochodzi wiele murowanych szkół. Był to także czas zorganizowania się licznych ochotniczych straży pożarnych, kółek rolniczych i organizacji społeczno-politycznych typu „Strzelec", kół Przysposobienia Wojskowego, Wychowania Fizycznego i wielu innych. W każdej gminie świętowano rocznice narodowe, budowano pomniki. Efektem tego było wpojenie ducha patriotyzmu i odpowiedzialności, który tak bardzo przydał się w czasie nadchodzącej wojny.

II WOJNA ŚWIATOWA

1 września 1939 roku wybuchła II wojna światowa. W początku września okolice Somianki znalazły się pod okupacją niemiecką. W październiku 1939 roku władze niemieckie przeprowadziły podział okupowanej części Polski. Część włączono bezpośrednio w skład III Rzeszy, z reszty utworzono Generalną Gubernię. Dawny powiat pułtuski podzielono między III Rzeszę i Generalną Gubernię. Zachodnia granica gminy Somianka stanowiła jednocześnie pilnie strzeżoną granicę.

Generalna Gubernia składała się z 4 dystryktów, w tym warszawskiego (*Distrikt Warschau*). W ramach dystryktów powołano powiaty (*Kreise*). Dystrykt warszawski dzielił się na powiaty: garwoliński, grójecki, łowicki, miński, ostrowski, siedlecki, sochaczewski, sokołowsko-węgrowski i warszawski. Gmina Somianka została włączona w skład rozległego powiatu warszawskiego.

[17] Warszawski Dziennik Urzędowy, 1933, nr 14, poz. 136
[18] Warszawski Dziennik Urzędowy, 1933, nr 14, poz. 136

Fragment mapy Generalnej Guberni z 1942 roku. Widoczna granica III Rzeszy i GG.

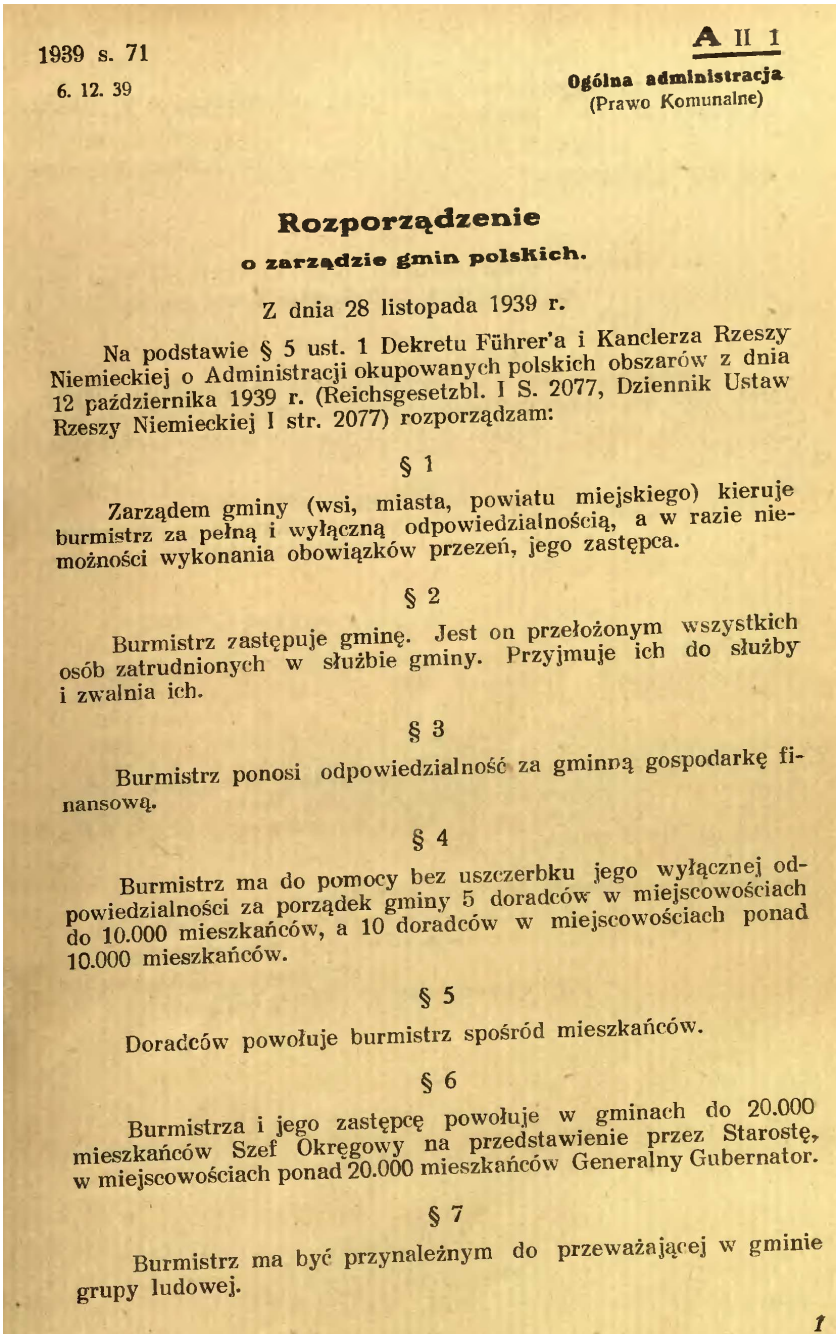
Okupant w dniu 28 listopada 1939 roku wydał zarządzenie „o zarządzie gmin polskich" dla terenów Generalnej Guberni. Gminy stały się odtąd narzędziem władz okupacyjnych. Władze niemieckie zniosły samorząd wiejski. Rozwiązano rady gminne, zarządy gmin i rady gromadzkie. Pozostały tylko organy wykonawcze – wójt i sołtysi oraz urząd gminy z sekretarzem. Niemcy nie mogli zastąpić całego aparatu administracyjnego swoimi ludźmi. Przedwojenni wójtowie i sołtysi najczęściej pozostawali początkowo na swoich stanowiskach. Odsetek Niemców wśród nich był znikomy. Wójtowie i sołtysi stali się funkcjonariuszami niemieckich starostw. Do ich głównych zadań należała organizacja kontyngentów oraz wyznaczanie ludzi do pracy przymusowej. Mieli też obowiązek wskazywania osób współpracujących z podziemiem oraz osób ukrywających się (np. Żydów)[19]. Wójtowie i sołtysi organizowali prace szarwarkowe na rzecz Niemców.

Władze niemieckie zezwoliły na powstanie komisji doradczych przy wójcie, jako organie doradczym. Jednak pełnię odpowiedzialności ponosił wójt. Komisja mogła doradzać w sprawach realizacji zarządzeń niemieckich, dbać o estetykę wsi, organizować pomoc społeczną. Komisja stanowiła coś w rodzaju „okupacyjnego samorządu". Wielu wójtów, sołtysów i doradców pełniło swoją funkcję z polecenia podziemia[20].

Wójta mianował starosta i zatwierdzał szef okręgu (dystryktu). Starosta miał pełną władzę nad wójtem, kontrolował go i mógł uchylić każdą jego decyzję lub zmienić jego zarządzenie. *Wójtowie i sołtysi mieli obowiązek dokładnego wypełniania poleceń władz okupacyjnych, byli za to osobiście odpowiedzialni. W trudnych warunkach okupacyjnych ludzie ci przyjmowali różne postawy. Niektórzy spośród polskich wójtów i sołtysów starali się*

[19] Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 27.
[20] Tamże, s. 28.

łagodzić los swych współrodaków z narażeniem własnego bezpieczeństwa; zdarzały się jednak wypadki kolaboracji[21].

1939 s. 71
6. 12. 39

A II 1
Ogólna administracja
(Prawo Komunalne)

Rozporządzenie
o zarządzie gmin polskich.

Z dnia 28 listopada 1939 r.

Na podstawie § 5 ust. 1 Dekretu Führer'a i Kanclerza Rzeszy Niemieckiej o Administracji okupowanych polskich obszarów z dnia 12 października 1939 r. (Reichsgesetzbl. I S. 2077, Dziennik Ustaw Rzeszy Niemieckiej I str. 2077) rozporządzam:

§ 1

Zarządem gminy (wsi, miasta, powiatu miejskiego) kieruje burmistrz za pełną i wyłączną odpowiedzialnością, a w razie niemożności wykonania obowiązków przezeń, jego zastępca.

§ 2

Burmistrz zastępuje gminę. Jest on przełożonym wszystkich osób zatrudnionych w służbie gminy. Przyjmuje ich do służby i zwalnia ich.

§ 3

Burmistrz ponosi odpowiedzialność za gminną gospodarkę finansową.

§ 4

Burmistrz ma do pomocy bez uszczerbku jego wyłącznej odpowiedzialności za porządek gminy 5 doradców w miejscowościach do 10.000 mieszkańców, a 10 doradców w miejscowościach ponad 10.000 mieszkańców.

§ 5

Doradców powołuje burmistrz spośród mieszkańców.

§ 6

Burmistrza i jego zastępcę powołuje w gminach do 20.000 mieszkańców Szef Okręgowy na przedstawienie przez Starostę, w miejscowościach ponad 20.000 mieszkańców Generalny Gubernator.

§ 7

Burmistrz ma być przynależnym do przeważającej w gminie grupy ludowej.

1

Rozporządzenie o zarządzie gmin Polskich z 1939 roku

[21] Ćwik W. Reder, *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz,* Lublin 1977, s. 154.

§ 8

(1) Bezpośrednią władzą nadzorczą nad gminami za wyjątkiem powiatów miejskich jest Starosta.

(2) Bezpośrednią władzą nadzorczą nad powiatami miejskimi jest Szef Okręgowy.

§ 9

Szef Okręgowy może ustanowić obok burmistrzów Starostów Miejskich, sprawujących w jego imieniu nadzór nad gminą.

§ 10

Władza nadzorcza, a w przypadku § 9 także Starosta Miejski, może uchylać, zmieniać, zastąpić i zawieszać każde zarządzenie burmistrza jak również sama z siebie wydawać własne zarządzenia.

§ 11

O ile według polskiego ustroju gmin utworzone są gminy zbiorowe z wójtem na czele, o tyle mają niniejsze postanowienia analogiczne zastosowanie.

§ 12

Prawo polskie, sprzeczne z niniejszymi postanowieniami, uchyla się.

§ 13

Przepisy potrzebne dla przeprowadzenia niniejszego rozporządzenia wyda Kierownik Wydziału Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Kierownikiem Wydziału Finansów przy Urzędzie Generalnego Gubernatora.

Krakau (Kraków), dnia 28 listopada 1939 r.

Generalny Gubernator
dla okupowanych polskich obszarów
Frank

Rozporządzenie o zarządzie gmin Polskich z 1939 roku

Urząd gminy bywał celem ataków partyzanckich. Niszczono akta kontyngentowe oraz zwykłe akta gminne.

Obok oficjalnych struktur władz gminnych wyznaczanych i kontrolowanych przez Niemców istniały też struktury polskiego państwa podziemnego. Każda gmina w ówczesnej Polsce miała podziemnego, konspiracyjnego wójta.

W czasie wojny rozbudowano urząd gminy, aby zapewnić sprawny pobór podatków i kontyngentów. Co tydzień każdy sołtys musiał stawić się w urzędzie gminy i wysłuchać kilkunastu zarządzeń w sprawie kontyngentów, podwód, podatków, bezpieczeństwa i wielu innych spraw. Zarządzenia były na przykład takie: *Zwracać uwagę, aby wałęsających się osobników zatrzymywać i meldować na posterunku, w rowach przydrożnych krów paść nie wolno, ogłoszono sołtysom, aby kontyngent jaj traktowali podobnie jak inne kontyngenty, zakaz korzystania z rozrywek i zabaw niebezpiecznych (huśtawki). Wszelkie tego rodzaju przyrządy należy natychmiast zlikwidować, w przeciwnym razie posiadania na swoim terenie huśtawek będą surowo karani*. Sołtysi musieli zwracać uwagę na zaciemnienie mieszkań każdej nocy oraz wyznaczać warty nocne. Sołtysi przekazywali zarządzenia ludności i organizowali skup żywności. Prowadzili kartoteki kontyngentowe. Kontyngenty były bardzo rozmaite, objęto nimi prawie wszystkie rodzaje produkcji rolniczej. Władze niemieckie ściągały kontyngenty: zbożowy, drobiarski, mięsny, warzywny, mleczny, ziemniaczany, słomy, miodu, jaj, buraka cukrowego, lnu, konopi. Oprócz tego zbierano także podatki. Każde gospodarstwo było dokładnie wymierzone i oszacowane pod względem dochodów. We wsiach wyznaczono tak zwanych „bańkowych" zbierających bańki z mlekiem od gospodarzy. Za niedostarczenie mleka na czas groziła grzywna oraz rekwizycja krowy.

Jak można sobie wyobrazić, zorganizowanie poboru tylu różnych produktów rolniczych nie było łatwe. Ludność miała poważne opóźnienia w oddawaniu kontyngentów. Sołtysi na każdej odprawie byli ponaglani do terminowego rozliczania kontyngentów i podatków. Dla tych, którzy opóźniali się w oddawaniu kontyngentów, powstał doraźny sąd gminny, ogłoszenia w tej sprawie rozklejano w gminie. Oprócz sądów były też inne sposoby dyscyplinowania opornych. Stosowano kary zbiorowe. Na przykład gromady wiejskie, które nie oddały 100% kontyngentów, nie miały prawa przemiału zboża w młynach.

GMINNA RADA NARODOWA SOMIANKA 1945-1954

W styczniu 1945 roku obszar Mazowsza został zajęty przez Armię Czerwoną. Niemiecka administracja szybko opuściła te tereny.

Początkowo władzę przejmowali przedstawiciele delegatury Rządu na Kraj, bowiem legalnym rządem był Rząd Londyński, który w każdej gminie miał swojego przedstawiciela. Tymczasem w Lublinie powstał Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego działający pod osłoną ZSRR. To właśnie przedstawiciele tego komitetu, przy pomocy wojsk radzieckich, przejmowali faktyczną władzę w terenie. W każdej gminie, opanowanej przez Sowietów, ustanowiono komendanta wojennego, który bardzo szybko odsunął od władzy prawowitych przedstawicieli. Sprzyjało temu skoncentrowanie dużych grup wojsk radzieckich. Po kilku tygodniach od wejścia Rosjan tworzono na nowo urząd gminy na czele z wójtem. Byli to z reguły ludzie z autorytetem tolerowani przez wojska radzieckie. Wraz z wejściem Sowietów ustalono obowiązkowe kontyngenty na rzecz Armii Czerwonej i wojsk polskich. Miały one podobny wymiar jak te z czasów wojny, zwano je „świadczeniami rzeczowymi". Z czasem je obniżano aż do zniesienia w 1947 roku.

W pierwszym okresie po wyzwoleniu opierano się na przedwojennych rozwiązaniach ustrojowych. Ustanowiony przez Sowietów PKWN w Lublinie wydawał dekrety w sprawach organizacja obszaru kraju wyzwolonego z pod okupacji niemieckiej. Dnia 21 sierpnia 1944 roku dekret PKWN przywrócił przedwojenne podziały na województwa, gminy i gromady. [22] Gmina Somianka powróciła do powiatu pułtuskiego i województwa warszawskiego. Generalnie powrócono do starych podziałów administracyjnych, anulując wojenne zarządzenia.

[22] Ćwik W. Reder, *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz,* Lublin 1977, s. 159.

22

U S T A W A

z dnia 11 września 1944 r.

o organizacji i zakresie działania rad narodowych.

Z ofiarnej walki ludu polskiego,
z krwi patriotów, przelanej ku chwale Ojczyzny,
z bohaterskiego znoju żołnierzy Wolności,
z ducha braterskiej więzi Słowian w walce z dziczą germańską,

powstaje znów do życia Wolna i Niepodległa Polska.

My, członkowie Krajowej Rady Narodowej, zgromadzeni na uwolnionej Ziemi Polskiej, pomni obowiązku wobec Narodu, z którego woli zjednoczyliśmy się do czynu i walki, wierni zasadom Manifestu Lipcowego, postanawiamy:

Rozdział I.

Powołanie rad narodowych.

Art. 1. Do czasu powołania stałej politycznej reprezentacji narodu w myśl zasad konstytucji z dnia 17 marca 1921 r., jako tymczasowe organy ustawodawcze i samorządowe na oswobodzonych od okupanta terenach Rzeczypospolitej Polskiej działają rady narodowe.

Art. 2. 1. Struktura hierarchiczna rad narodowych jest następująca:

a) Krajowa Rada Narodowa,
b) wojewódzkie rady narodowe,
c) powiatowe rady narodowe,
d) miejskie rady narodowe,
e) gminne rady narodowe.

2. Zakres działalności terytorialnej rad narodowych wskazanych w § 1 punkty b—e, opiera się na podziale administracyjnym Rzeczypospolitej Polskiej z tym, że Rady Narodowe miast Warszawy i Łodzi posiadają uprawnienia wojewódzkich rad narodowych, miejskie rady narodowe miast wydzielonych posiadają uprawnienia powiatowych rad narodowych, zaś miejskie rady narodowe miast nie wydzielonych — uprawnienia gminnych rad narodowych.

Rozdział II.

Skład rad narodowych.

Art. 3. Udział w tworzeniu rad narodowych biorą wszystkie organizacje i zrzeszenia

Fragment dekretu o radach narodowych z 11 września 1944 roku (Dz. U. 1944, nr 5, poz. 22)

Władze PKWN-u wprowadziły nowe rozwiązania ustrojowe. Wprowadzono wzorem ZSRR rady narodowe. W dniu 11 września 1944 roku wydano dekret o organizacji i zakresie działań Rad Narodowych. [23]

Miały działać tymczasowo, ale pozostały aż do 1990 roku. Rady narodowe stanowiły „uspołecznioną formę sprawowania administracji". Była to instytucja nieznana w społeczeństwie i podchodzono do niej na wsi z nieufnością. Rady narodowe zostały włączone w skład systemu samorządowego. Ostateczny kształt organizacji samorządu lokalnego został określony na mocy dekretu z 23 listopada 1944 roku. Zagwarantowano istnienie wspólnot samorządowych gminnych, powiatowych i wojewódzkich z własnym majątkiem i osobowością prawną. Wspólnota samorządowa posiadała swoje organy wykonawcze – zarządy oraz uchwałodawcze – rady narodowe (zamiast poprzednio rad gminnych). Zakres działań organów regulowały przepisy przedwojenne (z 1933 roku). Jednocześnie rady narodowe na mocy innych przepisów stanowiły organy władzy państwowej o szczególnych kompetencjach kontrolnych. Organem rad narodowych były prezydia rad narodowych złożone z przewodniczącego, zastępcy i kilku członków. To właśnie

[23] Dz.U. 1944 nr 5 poz. 22

prezydia rad narodowych z czasem zaczęły przejmować funkcje zarządów gmin. Organ ten działał kolegialnie zbierając się na sesjach.

Gminne rady narodowe składały się z nie mniej niż 16 i nie więcej niż 36 radnych, „reprezentujących w miarę możliwości ludność poszczególnych wsi". W skład gminnej rady narodowej wchodzili odtąd członkowie rady gminnej powołani przed uchwaleniem dekretu o radach narodowych, przedstawiciele organizacji politycznych, zrzeszeń społecznych, organizacji młodzieżowych, przedstawiciele wojskowości, nauki i pracy społecznej.

W praktyce członkowie rad byli delegatami partii politycznych i organizacji społecznych kontrolowanych przez nowe władze. Początkowo zasiadały w nich także osoby z przedwojennego samorządu, autorytety miejscowe, nawet księża. Te osoby wyrzucano przy częstych „reorganizacjach" rad zarządzanych przez rady wyższego szczebla. Wola ludności poszczególnych wsi nie miała najmniejszego znaczenia. Niewygodnych radnych usuwano, a w ich miejsce powoływano nowych na mocy uchwały gminnej rady. Preferowano ludzi związanych z PPR (potem PZPR) i o niskim statusie majątkowym. Największa „akcja wymiany" radnych miała miejsce w 1948 roku.

Gminne rady narodowe w głosowaniu tajnym większością głosów wybierał zarząd gminny, jako organ wykonawczy. Zarząd składał się z wójta, podwójciego i trzech członków. Wybór wójta i podwójciego podlegał zatwierdzeniu przez starostę. Kompetencje zarządu były takie same jak przed wojną, jednak z czasem zaczęto pomniejszać ich rolę. Ich funkcje przejmowały prezydia rad narodowych spychając wójta do mało znaczącej w gminie roli wykonawcy poleceń prezydium GRN.

Zarząd gminy miał do pomocy urząd gminy z sekretarzem na czele. W urzędach zatrudniono więcej urzędników – referentów. Byli to referenci ds. administracyjnych, wojskowych, kontyngentów, podatkowych itp. Zatrudniano także woźnego. Wiązało się to ze wzrostem biurokracji. Po wojnie płace w administracji lokalnej były bardzo małe i z tego powodu wielu wykwalifikowanych urzędników przedwojennych odeszło z pracy. Z czasem zastąpili ich nowi – ukształtowani według zupełnie nowych wzorców.

Tabl. 3. Miasta. G

Miasta *Gminy wiejskie*	Ludność					
				w wieku lat		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	poniżej 18	18-59	60 i więcej
Pow. Przasnysz (dok.) — *County Przasnysz (concl.)*						
Duczymin	2708	1287	1421	1206	1298	204
Dzierzgowo	6628	3227	3401	2713	3383	532
Janowo	2123	1023	1100	930	1037	156
Jednorożec	7430	3539	3891	3304	3644	482
Karwacz	8229	3943	4286	4124	3512	593
Krzynowłoga Mała	4285	2020	2265	1851	2106	328
Krzynowłoga Wielka	4908	2353	2555	2071	2449	388
Zaręby	4811	2325	2486	2158	2358	295
Pow. Pułtusk — *County Pultusk*						
Miasta						
Nasielsk	4028	1862	2166	1585	2095	348
Pułtusk	8787	3818	4969	3250	4801	736
Serock	2123	951	1172	827	1112	184
Wyszków	5021	2282	2739	1932	2664	425
Gminy wiejskie						
Gołębie	8529	4057	4472	3452	4420	657
Gzowo	4461	2196	2265	1720	2374	367
Kleszewo	3267	1590	1677	1166	1836	265
Kozłowo	5663	2698	2965	2222	2968	473
Nasielsk	9351	4491	4860	3701	4917	733
Obryte	9280	4352	4928	3918	4695	667
Somianka	9635	4595	5040	4382	4606	647
Winnica	4382	2111	2271	1658	2325	399
Wyszków	7263	3448	3815	3140	3643	480
Zatory	5921	2825	3096	2463	3024	434
Zegrze	5388	2590	2798	2093	2909	386

Dane ze spisu powszechnego z 1946 roku – gmina Somianka liczyła 9635 mieszkańców, (*Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku*, Warszawa 1947, s. 26)

Tuż po wojnie praca urzędników gminnych była trudna i niebezpieczna. Wszystko za sprawą podziemia niepodległościowego, które walczyło z władzą komunistyczną. Nowa władza nie cieszyła się poparciem ogółu ludności. Powszechnie odbierano ją jako narzuconą przy pomocy Armii Czerwonej. Świadczyły o tym prawdziwe wyniki referendum z 1946 roku (słynne hasło 3 razy „tak") oraz wyborów ze stycznia 1947 roku. Masowe fałszerstwa spowodowały przejęcie pełni władzy przez komunistów.

Typową dla pierwszego okresu powojennego była słaba frekwencja na sesjach gminnych rad narodowych. Zapewne nie wszyscy chcieli uczestniczyć we władzach

ustanowionych przez komunistów, dodatkowo w tym czasie uczestniczenie we władzach gminnych mogło spowodować pobicie przez siły niepodległościowe. Wymierzanie publicznie kar cielesnych, było standardową karą dla zwolenników nowej władzy. Często zdarzało się, że niektórzy członkowie władz gminnych wyjeżdżali na Ziemie Zachodnie porzucając często ważne funkcje we władzach lokalnych.

Ówczesny samorząd gminny zajmował się instytucjami oświatowymi, kulturalnymi, ochrony zdrowia, dróg lokalnych, gospodarki komunalnej, transportu.

Dochody samorządu pochodziły z różnego rodzaju opłat administracyjnych, targowych, za korzystanie z urządzeń komunalnych, pożyczek, dotacji Skarbu Państwa oraz dodatków do podatków państwowych (głównie podatek gruntowy).

Gromady wiejskie w okresie powojennym działały w oparciu o dawne rozwiązania prawne. Nadal istniało zebranie gromadzkie na czele z sołtysem i radą gromadzką. Wspólnoty gromadzkie organizowały życie zbiorowe swojej gromady. Jednak ich rola zaczęła być ograniczana. Formalnie rozporządzały majątkiem gromadzkim, jednak niewiele go pozostało, ponieważ został upaństwowiony. Władze komunistyczne wprowadziły, bowiem podział majątku na państwowy, spółdzielczy i prywatny. Grunty gromadzkie i majątek gromadzki w tym podziale przeszły na własność państwa.

Do 1950 roku formalnie nadal działał samorząd gminny, jednak gminne rady narodowe uzyskały niewiele uprawnień do samodzielnego działania. (...) W systemie rad narodowych dominująca rola została powierzona organom wykonawczym i aparatowi urzędniczemu. Następowała biurokratyzacja życia publicznego. Szybko niszczał dawny majątek samorządowy, bo jego nowy właściciel – Skarb Państwa – nie potrafił temu skutecznie przeciwdziałać.[24]

Samorząd gminny nie miał prawa istnieć w socjalistycznym państwie. Na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku *O terenowych organach jednolitej władzy państwowej* [25]zniesiono samorząd terytorialny (pozostał nadal okręg zwany gminą). Jego cały majątek przejęło państwo. Rozwiązano organy wykonawcze gmin (wójt i zarząd gminy), rady gromadzkie. Ich kompetencje przejęły rady narodowe. Wprowadzono wtedy jednolity system władz i administracji terenowej oparty na wzorach radzieckich. Rady narodowe *były organami władzy państwowej w jednostkach podziału terytorialnego i na ich obszarze kierowały działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną. Na czele rad stały prezydia, które w praktyce przejęły funkcję rad narodowych*[26]. Rady narodowe wybierano w wyborach powszechnych przez miejscową ludność[27]. Pierwsze wybory przeprowadzono jednak dopiero w 1954 roku.

W ten sposób pełnię władzy w gminie przejęły rady narodowe oraz prezydia – organ kolegialny. Już wcześniej obniżano rolę wójta i zarządu, teraz zlikwidowano te pozostałości *sanacyjnej Polski*. Prezydia zbierały się na sesjach podobnie jak wcześniej zarządy gminy. Pozostały nadal urzędy gminy pracujące pod kierunkiem sekretarzy gmin. Sekretarze wchodzili odtąd w skład prezydium.

[24] Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 36.
[25] Dziennik Ustaw, 1950, nr 14, poz. 130.
[26] Kallas M., *Historia Ustroju Polski*, Warszawa 2001, s. 396.
[27] Tamże.

Sołtysi do tej pory podlegali wójtom i starostom, od czasu wejścia przepisów z 1950 roku podlegali przewodniczącym gminnych rad narodowych.

W 1952 roku w obrębie obszarów współczesnej gminy Somianka zaszła pewna zmiana granic gminnych. Z gminy Zegrze w powiecie pułtuskim[28] wyłączono gromady (sołectwa): Gąsiorowo, Huta Podgórna, Janki Popowo, Popowo Kościelne i Wielęcin i włączono je do gminy Zatory w powiecie pułtuskim.[29] Zmiana weszła z dniem 1 lipca 1952 roku.

Po wojnie utrzymywał się podział na gromady wiejskie. W 1952 roku w skład gminy Somianka wchodziły 34 gromady: Barcice, Ciski, Drogoszewo, Gulczewo, Jackowo Dolne, Jackowo Górne, Jasieniec, Kozłowo, Kozłowo Nowe, Kręgi, Łosinno, Michalin, Mystkówiec-Szczucin, Olszanka, Ostrowy, Płudy, Płudy Nowe, Rybienko, Rybienko Leśne, Rybienko Nowe, Rybno, Sitno, Skorki, Somianka, Suwin, Tulewo, Ulasek, Wola Mystkowska, Wólka Somiankowska, Wypychy, Wypychy Nowe, Zdziebórz.[30] Siedzibą gminy nadal była miejscowość Struga.

W gminie Wyszków notowano nadal gromadę Wielątki Rosochate oraz Mystkówiec Stary. W gminie Zatory notowano gromady (od l lipca 1952): Celinów (nowa gromada), Popowo Folwark (nowa gromada), Popowo Kościelne, Huta Podgórna oraz Wielęcin (jedna gromada zamiast dwóch przedwojennych; Wielęcin Nowy i Wielęcin).[31]

W latach 1953-1954 roku rozpoczęto kampanię propagandową informującą o potrzebie zmian w administracji. Władza ludowa miała znaleźć się *bliżej ludu*, a nie tylko w często odległej siedzibie gminy. „Sanacyjny" przeżytek w postaci gmin miał zostać zlikwidowany. Z końcem 1954 roku gmina Somianka zakończyła działalność, tak jak wszystkie gminy w ówczesnym PRL

GROMADZKIE RADY NARODOWE

Już w 1953 roku rozpoczęto przygotowania do zmian w podziale administracyjnym kraju najniższego szczebla. Dawne granice gmin miały się zmienić. Gminy miały zastąpić mniejsze jednostki – gromady. Celem reformy miało być *włączenie coraz szerszych rzesz pracujących do udziału w rządzeniu państwem, rozwijaniu ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi*.

Zlikwidowano już samorząd gminny, teraz likwidacji miały ulec także gminy. Kraj miał ulec zupełnej przebudowie. Gromady miały stać się zalążkiem dużych, kolektywnych gospodarstw rolnych, coś na kształt radzieckich kołchozów.

25 września 1954 roku weszła w życie ustawa o reformie podziału administracyjnego.[32] W miejsce dotychczasowych gmin powstały nowe gromady położone na terenie jednej lub sąsiadujących ze sobą dawnych gmin. Nowe gromady miały mieć powiązania komunikacyjne, wspólne *urządzenia gospodarcze, kulturalne, zdrowotne*. Liczba

[28] Okrojona gmina Zegrze została włączona do nowo powołanego powiatu nowodworskiego.
[29] Dz.U. 1952 nr 26 poz. 179
[30] Wykaz gromad PRL według danych z 1 lipca 1952 roku, Warszawa 1952, s. 33.
[31] Tamże.
[32] Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191.

mieszkańców miała się wahać od tysiąca do trzech tysięcy, powierzchnia od 15 do 50 kilometrów kwadratowych. Na czele całości stała Gromadzka Rada Narodowa z Prezydium (przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i dwóch, trzech członków).

Początkowo Gromadzkie Rady Narodowe (GRN) miały bardzo wąskie kompetencje. Według ustawy gromadzkie rady: *kierują w swoim zakresie na terenie gromady działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną* (art. 10). W praktyce zostały głównie sprowadzone do wykonywania zarządzeń władz powiatowych. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej sprawowało szczegółową kontrolę nad działalnością władz gromadzkich.

Gromada uchwalała budżet (z czego połowa szła na kilkuosobową administrację), zarządzała mieniem gromadzkim, prowadziła sprawy meldunkowe i rejestrację rowerów. Budżety gromadzkie powiązane były z budżetem powiatowym. Bez wsparcia władz powiatowych żadne inwestycje nie mogły być prowadzone, gdyż przekraczało to możliwości niewielkiej gromady. W tych czasach w niewielkim zakresie remontowano drogi sposobem szarwarkowym. Głównym zadaniem gromad okazało się organizowanie rolnictwa w celu powiększenia zbiorów i maksymalne zrealizowanie narzuconych planów skupu i podatków.

Gromady obejmowały kilka wsi, często nie mając na swoim terenie prawie żadnych instytucji użyteczności publicznej z wyjątkiem szkół. Często Gminne Spółdzielnie, ośrodki zdrowia, komendy MO itp. pozostawały poza granicami gromady skazując gromady na niesamodzielny byt.

Sołtysi w historii miewali lepsze i gorsze okresy, ale byli zawsze. Obowiązki sołtysów przejęli pełnomocnicy gromadzkich rad narodowych, powoływani przez gromadzką radę narodową. *Pełnomocnik działał w oparciu o wytyczne GRN i był łącznikiem między gromadą a wsią*. Do jego zadań należało organizowanie czynów społecznych, zwoływał zebrania wiejskie, *wpływał na polityczno-społeczne postawy wsi, informował GRN o skargach i postulatach ludności*. Wystawiał świadectwa pochodzenia zwierząt. Co tydzień uczestniczył w odprawach w biurze gromadzkim. Instytucja pełnomocników nie sprawdziła się i nigdy nie została przez wieś zaakceptowana. Pełnomocnik nie był przez nich wybierany i nie reprezentował wsi. Był po prostu przedstawicielem władzy egzekwującym wykonywanie przez obywateli obowiązków wobec państwa. W latach 1954–1958 zebrania wiejskie nie mogły uchwalać żadnych uchwał, mogły jedynie zgłaszać postulaty[33].

[33] Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 37.

191

USTAWA

z dnia 25 września 1954 r.

o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych.

W celu:
— włączenia coraz szerszych rzesz pracujących chłopów do udziału w rządzeniu Państwem, rozwijania ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi,
— sprawniejszego zaspokajania potrzeb materialnych i kulturalnych ludności,
— dalszego zbliżenia organów władzy państwowej do najszerszych mas pracujących wsi — stanowi się, co następuje:

Rozdział 1.

Utworzenie gromad.

Art. 1.

W miejsce dotychczasowych gmin i gromad tworzy się nowe gromady, jako jednostki podziału administracyjnego wsi.

Art. 2.

W skład gromady powinny wchodzić wsie, położone na terenie jednej gminy lub sąsiadujących ze sobą gmin, powiązane komunikacyjnie oraz posiadające wspólne urządzenia gospodarcze, kulturalne lub zdrowotne.

Fragment ustawy o podziale administracyjnym wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191)

Gromady miały się stać zalążkiem przyszłych dużych kolektywnych gospodarstw rolnych. Powoli wprowadzano kolektywne formy gospodarowania. Na przykład w wykonywaniu siewów poszczególne wsie miały współzawodniczyć i dodatkowo cała gromada współzawodniczyła z inną gromadą. Formalnie każde gospodarstwo rolne było prywatne i oddzielne, lecz plany siewów, omłotów itd. układano wspólnie i każdy rolnik, który za wcześnie lub za późno zasiał zboże mógł mieć kłopoty. Według planu akcja żniwna w 1955 roku miała się skończyć 15 sierpnia i do 1 września każda wieś miała odstawić 100% swoich zobowiązań w zbożu. Większość plonów należało oddać za symboliczne pieniądze na rzecz państwa, dopiero nadwyżki można było sprzedać. Za niewykonanie planów groziły kary. Do najłagodniejszych należało wywieszenie nazwiska „opornego chłopa" na specjalnej tablicy przed biurem gromadzkim.

W październiku 1956 roku dawny system stalinowski upadł. Władzę przejął Władysław Gomułka. Na razie wycofano się z projektu powszechnej kolektywizacji. System podziału na małe gromady nie odpowiadał tym planom.

Od lutego 1958 roku weszła w życie nowa ustawa o radach narodowych dająca im większe uprawnienia.[34] Rozpoczęto także proces komasacji gromad w większe jednostki, bowiem większość z nich była kompletnie nieefektywna. W województwie łódzkim do 1972 roku zlikwidowano większość gromad. Przy tworzeniu gromad propaganda tłumaczyła, że władza będzie bliżej ludzi. Gdy rozpoczęto scalanie gromad nie było żadnej akcji propagandowej więc ludzie odbierali to z nieufnością.

Według ustawy o radach narodowych z 1958 roku precyzyjniej sformułowano zakres działania rad narodowych i ich kompetencje. Rada uchwalała na posiedzeniach lub

[34] Dz.U. z 1958 nr 5 poz. 16 (teks ujednolicony Dz.. U. z 1975 nr 26 poz. 139

rozpatrywała akty o zasadniczym znaczeniu dla podległego terytorium, jak budżet, plan społeczno-gospodarczy, sprawozdania z jego wykonania. Do zadań gromadzkich rad należało w szczególności: *współdziałanie z kółkami rolniczymi, spółdzielniami produkcyjnymi, dbanie o prawidłową gospodarkę w lasach, współdziałanie ze spółdzielniami w zakresie zaopatrzenia i usług, zarząd mieniem gromadzkim, drobnymi zakładami produkcyjnymi, usługowymi, zabezpieczenie pomieszczeń i obsługa szkół podstawowych, przysposobienia rolniczego, izb porodowych, bibliotek.* Aparatem wykonawczym i zarządzającym rady było prezydium, opiniodawczym i kontrolnym komisje rady. Organami pomocniczymi gromadzkich rad byli sołtysi i zebrania wiejskie. Prezydium (przewodniczący i 4-5 członków) jako organ wykonawczo-zarządzający rady, reprezentowało radę na zewnątrz i organizowało pracę rady narodowej. Przewodniczący prezydium wybrany przez radę musiał być zatwierdzony przez Powiatową Radę Narodową. Komisje rady opiniowały i inicjowały sprawy mające być przedmiotem sesji, kontrolowały działalność aparatu prezydium i całej rady. Szefowie komisji gromadzkich nie wchodzili w skład prezydium.

Sekretarz gromadzki nie wchodził odtąd w skład prezydium, stojąc na czele biura gromadzkiego złożonego z kilku urzędników (referentów). W biurze gromadzkim pracował też przewodniczący jako etatowy pracownik.

Pierwsze wybory do rad gromadzkich przeprowadzono 5 grudnia 1954 roku. Tym wyborom towarzyszyła wielka akcja propagandowa. Kolejne wybory również przeprowadzano w podobny sposób. Frekwencja zawsze zbliżała się do 100%, tyle samo głosowało na jedyną listę wyborczą – Front Jedności Narodu. Mimo, że wyniki były z góry znane władze przywiązywały, wzorem ZSRR, dużą wagę do wyborów. Pierwsze dwie kadencje rad narodowych były trzyletnie (1955-1958, 1958-1961). Od 1961 roku kadencje rad narodowych były czteroletnie. Wybory miały miejsce w latach 1961, 1965 i 1969.[35]

Przed każdymi wyborami na wsiach przeprowadzano kampanię wyborczą, co oznaczało zebranie na którym mieszkańcy mieli wysuwać swoje postulaty (np. budowy drogi czy szkoły). Realne postulaty stawały się programem wyborczym. Z ich wypełnieniem bywało różnie.

Jednym z problemów ówczesnej administracji było rozdrobnienie. W dawnej gminie utworzono po kilka gromadzkich rad narodowych z osobnymi biurami gromadzkimi. W każdej z tych gromad należało zapewnić lokal, sprzęt biurowy i kadry. Często był z tym duży problem. Pensje były niskie i trudno było znaleźć kompetentne osoby do pracy.

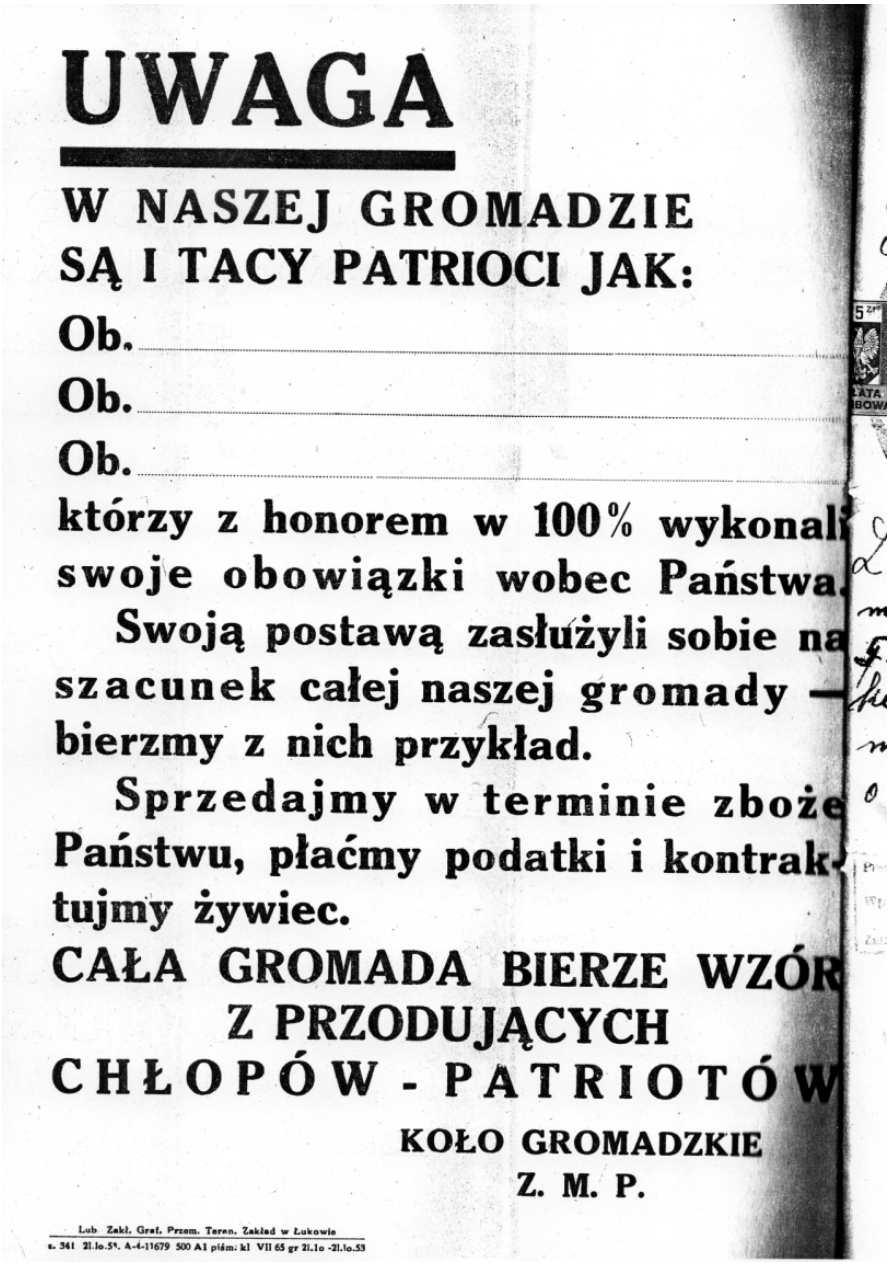
Według ustawy o radach narodowych z 1958 roku na wsiach na nowo powołano sołtysów i zwoływano okresowo zebrania wiejskie. Artykuł 72, punkt 1 i 2 głosił: *Celem rozpatrywania spraw dotyczących poszczególnych wsi, wchodzących w skład gromady zwołuje się zebranie mieszkańców tych wsi (zebranie wiejskie). Dla zapewnienia stałej łączności między poszczególnymi wsiami a gromadzką radą narodową i jej prezydium mieszkańcy wsi wybierają sołtysa.* Powrócono do zebrań wiejskich. Sołtys uczestniczył w sesjach GRN z głosem doradczym.

Dla wsi polskiej okres po 1956 roku jest często nawet dobrze oceniany przez świadków. Po latach represji wiele się zmieniło. Władze przestały na siłę tworzyć

[35] Daty wyborów: 5 grudnia 1954, 2 lutego 1958, 16 kwietnia 1961, 30 maja 1965, 1 czerwca 1969.

spółdzielnie produkcyjne i PGR-y, co dało szybki efekt wzrostu produkcji rolnej. Zmniejszono wymiary obowiązkowych dostaw oraz podatków. Podniesiono ceny skupu. Polepszyło się zaopatrzenie sklepów, w tym także w materiały budowlane tak potrzebne na wsi. Władze państwowe położyły duży nacisk na spółdzielczość mleczarską, ogrodniczą i kredytową (Spółdzielnie Oszczędnościowo-Kredytowe). Utworzono Państwowe Ośrodki Maszynowe (POM), które świadczyły usługi maszynowe dla rolników. Władze postawiły na szkolenia rolnicze (organizowane w sezonie jesienno-zimowym). Wieś „zasypano" nawozami sztucznymi, które należało obowiązkowo wykupić[36]. Propagowano uprawę warzyw i owoców. Przy biurze gromadzkim rozpoczęła działalność gromadzka służba rolna złożona z agronoma i zootechnika gromadzkiego. Rozpoczęto weryfikacje gospodarstw rolnych pod względem rentowności. Duży nacisk kładziono na powstawanie kółek rolniczych mogących po preferencyjnych cenach kupować maszyny rolnicze. Kółka prawie siłą zakładano w każdej wsi. Z czasem tworzono Międzykółkowe Bazy Maszynowe mające na celu stworzenie lepszych usług dla rolników. Jednak władze nie zrezygnowały całkiem z zamierzeń kolektywizacji rolnictwa. Podtrzymywano nierentowne Państwowe Gospodarstwa Rolne oraz spółdzielnie produkcyjne, które się nie rozwiązały. W PGR-ach nadal panował bałagan i marnotrawstwo. Wiele jeszcze było marnotrawstwa w Gminnych Spółdzielniach mających monopol na handel, skup i usługi na wsiach. Kółka rolnicze i MBM-y wyróżniały się brakiem dbałości o sprzęt rolniczy[37].

[36] Landau Z., Roszkowski W., *Polityka gospodarcza II*...,s. 270.
[37] Tamże, s. 271.

PRZYKŁAD PLAKATU Z CZSÓW GROMADZKICH RAD NARODOWYCH

Dużo sił i środków poświęcono słusznej akcji podniesienia poziomu oświaty, czytelnictwa i zwalczania analfabetyzmu. Na tym polu działały biblioteki gromadzkie. Borykały się one często z licznym problemami.

Jedynymi tolerowanymi partiami politycznymi na wsi było Zjednoczone Stronnictwo Ludowe cieszące się dość dużym poparciem oraz Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Ta druga cieszyła się małą popularnością. Nowych członków trudno było pozyskać.

W latach sześćdziesiątych nakłaniano do tworzenia kół gospodyń wiejskich dla kobiet na wsiach. Nazywano je *samorządem wiejskim kobiet.* Te organizacje były często jedynymi organizacjami propagującymi kulturę na wsi i położyły wielkie zasługi w zachowaniu tradycji i kultury ludowej. Integrowały także społeczność wiejską. Podnosiły poziom gospodarstw domowych. Władze państwowe położyły duży nacisk na podniesienie kultury rolnej. Na

wsiach odbywały się wykłady wykształconych agronomów i zootechników. Na takie wykłady przybywały nieraz tłumy chętnych. W gromadach w końcu lat sześćdziesiątych powstały gromadzkie służby rolne złożone z agronomów i zootechników często z wyższym wykształceniem.

Dużą wagę przykładano do ochrony przeciwpożarowej. Każde gospodarstwo rolne musiało posiadać przygotowane na wypadek pożaru: wiadra, bosaki itp. Sprawdzały to regularnie specjalne komisje.

Zachęcano do czynów społecznych, dzięki którym wiele wsi zyskało utwardzone drogi. Wiele szkół, remiz i innych obiektów powstało właśnie w ten sposób. Był to również czas ogólnopolskiej akcji „Tysiąc Szkół na Tysiąclecie”[38]. Szkoły budowano przy pomocy środków pozyskanych z obowiązkowego Społecznego Funduszu Budowy Szkół.

Nowością było utworzenie Funduszu Gromadzkiego – obowiązkowe składki ludności liczone od przychodowości gospodarstwa. Fundusz nie wchodził w skład budżetu, wykorzystywano go do budowy i remontu dróg gromadzkich. W ten sposób zlikwidowano obowiązki szarwarkowe istniejące od średniowiecza. Jednak z drugiej strony propagowano czyny społeczne. Wiele wsi uczestniczyło w nich rzeczywiście z dużym zapałem, gdyż była to często jedyna metoda na budowę w danej miejscowości drogi, sklepu czy remizy.

Dzięki temu udało się zbudować wiele nowych dróg.

Mimo reform gromady nadal były zbyt małymi jednostkami terytorialnymi. Wiele gromad zależało od siebie nawzajem. Na przykład w jednej z nich była siedziba Gminnej Spółdzielni, która obsługiwała sąsiednie gromady. Podobnie było z lecznicami weterynaryjnymi, POM[39]- ami i innymi. Dodatkowo panowały zbyt słabe warunki gospodarcze. Gromady zmieniły się w jednostki o charakterze administracyjnym. Zajmowały się one wydawaniem zaświadczeń i rozdziałem materiałów budowlanych. Gromady miały niski autorytet wśród ludności. Przewodniczący nie posiadali w większości nawet średniego wykształcenia.

Mimo wszystko lata sześćdziesiąte były okresem stabilizacji na polskiej wsi. Przy braku większości materiałów budowlanych powstało wiele nowych murowanych domów, powoli wkraczała mechanizacja rolnictwa (poprzez rozwój kółek rolniczych), zbudowano wiele szkół oraz budynków użyteczności publicznej, a także dróg. Większość wsi została zelektryfikowana.

Od jesieni 1954 roku w poszczególnych powiatach województwa warszawskiego i powiatu pułtuskiego powoływano gromady wiejskie. Z dniem 1 stycznia 1956 roku wszystkie poniższe gromady weszły w skład nowo utworzonego powiatu wyszkowskiego z wyjątkiem gromady Ciski.[40]

GROMADA CISKI 1954-1959

[38] 1000 lat państwa polskiego.
[39] Państwowy Ośrodek Maszynowy.
[40] Dz. Urz. 1955, nr 44, poz. 282.

W skład gromady Ciski weszły dotychczasowe gromady: Ciski, Mystkówiec-Szczuczyn, Suwin, Zdziebórz z gminy Somianka oraz gromady: Dębiny, Mierzęcin z wyłączeniem kolonii Ostrówek z gminy Zatory.[41]

Z końcem 1959 roku wyłączono miejscowość Mystkówiec Szczuczyn i włączono do gromady Pniewo koło Pułtuska. Pozostała część gromady została włączona do sąsiedniej gromady Zatory (np. Suwin oraz Zdziebórz). W ten sposób gromada Ciski przestała istnieć.[42]

GROMADA KRĘGI 1954-1968

W skład gromady Kręgi weszły obszary gromad: Gulczewo, Kręgi i Kręgi Nowe z gminy Somianka.[43]

Gromada Kręgi funkcjonowała do końca 1968 roku. Została zlikwidowana i podzielona między sąsiednie gromady Somianka (Kręgi) oraz gromady Wyszków (Gulczewo, Kręgi Nowe i RSP „Kręgi").[44]

GROMADA POPOWO KOŚCIELNE 1954-1972

W skład gromady Popowo Kościelne weszły dotychczasowe gromady: Celinowo, Huta Podgórna, Janki, Popowo Kościelne, Popowo Parcele, Wielęcin z gminy Zatory oraz gromady: Jackowo Górne, Jackowo Dolne z gminy Somianka.[45]

Gromada Popowo Kościelne funkcjonowała do końca 1972 roku.

GROMADA SOMIANKA 1954-1972

W skład gromady Somianka weszły obszary dotychczasowe gromady: Barcice, Jasieniec, Michalin, Płudy Nowe, Płudy, Ulasek, Somianka, Wólka Somiankowska z gminy Somianka.[46]

Gromada Somianka powiększyła swój obszar z dniem 1 stycznia 1969 roku o miejscowość Kręgi ze zlikwidowanej gromady Kręgi.[47]

Gromada funkcjonowała do końca 1972 roku. Gromada Somianka powołana została w powiecie pułtuskim, lecz od 1956 roku weszła w skład nowo utworzonego powiatu wyszkowskiego[48], w związku z tym następna jednostka administracyjna – gmina Somianka od 1973 roku, także weszła w skład powiatu wyszkowskiego.

[41] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1954, nr 11, poz. 67.
[42] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1960, nr 2, poz. 10.
[43] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1954, nr 11, poz. 67.
[44] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1968, nr 19, poz. 192.
[45] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1954, nr 11, poz. 67.
[46] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1954, nr 11, poz. 67.
[47] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1968, nr 19, poz. 192.
[48] Dz. Urz. 1955, nr 44, poz. 282.

GROMADA WOLA MYSTKOWSKA 1954-1972

W skład gromady weszły dotychczasowe gromady: Kozłowo Nowe, Kozłowo, Ostrowy, Skorki, Wola Mystkowska, Wypychy, Wypychy Nowe z gminy Somianka oraz gromad: Mystkówiec Stary, Wielątki Rosochate z gminy Wyszków.[49]

Gromada Wola Mystkowska została powiększona z dniem 1 stycznia 1962 roku o obszar miejscowości: Nowe Wielątki, Wielątki – Folwark ze zlikwidowanej gromady Wielątki.[50]

Podział na gromady w 1962 roku

[49] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1954, nr 11, poz. 67.
[50] Dz. Urz. WRN Warszawa, 1961, nr 13, poz. 292.

SPIS RADNYCH GROMADZKICH 1954-1972

GROMADA KRĘGI

Kadencja 1955-1958	Kadencja 1958-1961
1. Wojtkowski Stanisław 2. Oleksiak Jan 3. Garbarczyk Marian 4. Wrzesiński Władysław 5. Okulski Czesław 6. Turek Stanisław 7. Raczkowski Tadeusz 8. Staniszewska Zofia 9. Kłębek Józef 10. Matwiejczyk Stanisław 11. Wiśniewski Antoni 12. Kowalski Jan	**GROMADZKIEJ RADY NARDOWEJ W KRĘGACH** **a) w okręgu wyborczym Nr 1:** 1. Oleksiak Jan 2. Wawryła Bronisław 3. Gałązka Józef 4. Turek Stanisław 5. Okulski Czesław 6. Cal Zofia 7. Paź Jan 8. Zawadzki Józef **b) w okręgu wyborczym Nr 2:** 1. Naruszczka Franciszek 2. Wrzesiński Józef 3. Matuszewski Marian 4. Kowalski Jan 5. Chmiel Marian 6. Wiśniewski Antoni 7. Pankowski Stanisław

Kadencja 1961-1965	Kadencja 1965-1969
w okręgu wyborczym Nr 1 1. Oleksiak Jan 2. Królikowska Zdzisława 3. Paź Jan 4. Zawadzki Józef 5. Turek Stanisław 6. Okulski Czesław 7. Gałązka Józef 8. Matwiejczyk Zofia **w okręgu wyborczym Nr 2** 1. Krawczyk Henryk 2. Naruszczka Franciszek 3. Matuszewski Marian 4. Kowalski Jan 5. Wiśniewski Antoni 6. Chmiel Marian 7. Kędzior Jan	**w okręgu wyborczym Nr 1:** 1. Naruszczka Stanisław 2. Okulski Czesław 3. Jurkowska Czesława 4. Piątek Jan 5. Oleksiak Helena 6. Lipski Stanisław 7. Turek Stanisław 8. Oleksiak Jan 9. Jezierska Jadwiga **w okręgu wyborczym Nr 2:** 1. Krawczyk Henryk 2. Naruszczka Franciszek 3. Matuszewski Czesław 4. Wróbel Henryk 5. Kędzior Jan 6. Chmiel Marian

GROMADA POPOWO KOŚCIELNE

Kadencja 1955-1958	Kadencja 1958-1961
1. Sosnowski Jan 2. Dawidczyk Józęf 3. Zagumna Helena 4. Sawicki Jan 5. Slesik Wacław 6. Sławiński Walenty 7. Skłucki Stanisław 8. Ligocka Barbara 9. Jakubowski Adam 10. Rasiński Stanisław 11. Pędowski Jan 12. Szczęsny Fabian 13. Szydłowski Wacław 14. Szymański Józef	**GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W POPOWIE KOŚCIELNYM** **a) w okręgu wyborczym Nr 1:** 1. Szymański Józef 2. Dawidczyk Józef 3. Ślesik Wacław 4. Pakuła Jan 5. Skłucki Stanisław 6. Bednarczyk Jan 7. Materski Jerzy **b) w okręgu wyborczym Nr 2:** 1. Sawicki Jan 2. Rzemek Marian 3. Rasiński Stanisław 4. Pędowski Jan 5. Szczęsny Fabian 6. Lewandowski Józef 7. Bryk Czesław 8. Jagielski Antoni

Kadencja 1961-1965	Kadencja 1965-1969
w okręgu wyborczym Nr 1 1. Żmijewski Heronim 2. Majewski Stanisław 3. Sławiński Walenty 4. Zagumna Helena 5. Dawidczyk Józef 6. Materski Jerzy 7. Skłucki Stanisław **w okręgu wyborczym Nr 2** 1. Rzemek Marian 2. Szczęsny Fabian 3. Sawicki Jan 4. Cichocka Apolonia 5. Pędowski Jan 6. Dobrzyński Stanisław 7. Gotowiec Aleksander 8. Prus Henryk	**w okręgu wyborczym Nr 1:** 1. Durjasz Ryszard 2. Osowiecka Krystyna 3. Groszkowski Stanisław 4. Turek Franciszek **w okręgu wyborczym Nr 2:** 1. Cichocki Jan 2. Pietrucha Józef 3. Kalinowski Witold 4. Lewandowska Honorata 5. Sawicki Jan 6. Ciach Jerzy **w okręgu wyborczym Nr 3:** 1. Sykulski Jan 2. Lewandowski Zenon 3. Dobrzyński Stanisław 4. Pędowski Jan 5. Zieliński Jan

Kadencja 1969-1973

GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W POPOWIE KOŚCIELNYM

w okręgu wyborczym Nr 1:

1. Dobrzyński Stanisław
2. Skłudzki Stanisław
3. Ragu Anna
4. Bryk Czesław
5. Lewandowski Zenon
6. Rakowski Jan
7. Jagielski Stanisław
8. Zieliński Jan

w okręgu wyborczym Nr 2:

1. Dąbrowski Bronisław
2. Pakuła Zofia
3. Durjasz Ryszard
4. Pawlak Franciszek
5. Dawidczyk Józef
6. Gajewski Jan

w okręgu wyborczym Nr 3:

1. Szymański Józef
2. Pietrucha Józef
3. Lewandowska Honorata
4. Czarnowski Stanisław
5. Lewandowski Józef
6. Materski Stefan

w okręgu wyborczym Nr 4:

1. Cichocki Jan
2. Prus Henryk
3. Szymańska Ewa
4. Cichocki Ryszard
5. Ciach Barbara
6. Krzyżewska Irena
7. Kalinowski Witold

GROMADA SOMIANKA

Kadencja 1955-1958	Kadencja 1958-1961
1. Jeż Kazimierz 2. Przybysz Stanisław 3. Sobociński Piotr 4. Sobociński Franciszek 5. Chmielewski Kazimierz 6. Śliwka Franciszek 7. Grześkiewicz Wincenty 8. Kuchta Władysława 9. Szczęsny Marian 10. Pawlak Wojciech 11. Bryczyński Bronisław 12. Gąsior Marian 13. Grochowski Jan 14. Krasiewicz Stanisław 15. Szczęsny Józef 16. Stańczak Bronisław 17. Głuchowski Stanisław 18. Kuchta Franciszek 19. Wykowski Józef 20. Cichomski Władysław 21. Stępkowski Franciszek 22. Wyrzykowski Kazimierz 23. Kuchta Józef 24. Jankowski Aleksander	**GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W SOMIANCE** **a) w okręgu wyborczym Nr 1:** 1. Korpikiewicz Jan 2. Staniszewski Władysław 3. Bajorek Tadeusz 4. Przybysz Zdzisław 5. Witoś Józef 6. Oleksiak Stanisław 7. Śliwka Franciszek 8. Kruza Zygmunt **b) w okręgu wyborczym Nr 2:** 1. Markowski Tadeusz 2. Rakowski Tadeusz 3. Głuchowski Stanisław 4. Grochowski Jan 5. Karasiewicz Stanisław 6. Zagumny Władysław 7. Staśkiewicz Stefan **c) w okręgu wyborczym Nr 3:** 1. Liśkiewicz Roman 2. Szydłowski Stanisław 3. Karasiewicz Aleksander 4. Wykowski Józef 5. Bulwicki Jan 6. Kuchta Józef 7. Stępkowska Janina 8. Koński Tadeusz

Kadencja 1961-1965	Kadencja 1965-1969
w okręgu wyborczym Nr 1 1. Przybysz Stanisław 2. Witoś Józef 3. Bajorek Tadeusz 4. Korpikiewicz Jan 5. Staniszewski Władysław 6. Przybysz Zdzisław 7. Oleksiak Stanisław **w okręgu wyborczym Nr 2** 1. Pałaszewska Janina 2. Markowski Tadeusz 3. Staśkiewicz Stefan 4. Łączyńska Janina 5. Rakowski Tadeusz 6. Kozon Helena 7. Gąsior Tadeusz 8. Turek Kazimiera **w okręgu wyborczym Nr 3** 1. Karasiewicz Aleksander 2. Jeż Zdzisław 3. Baran Helena 4. Liśkiewicz Roman 5. Koński Tadeusz 6. Sobolewski Jan 7. Dąbrowski Józef 8. Szczęsna Jadwiga 9. Stępnowski Jan	**w okręgu wyborczym Nr 1:** 1. Przybysz Stanisław 2. Witoś Józef 3. Wygryz Jadwiga 4. Bajorek Tadeusz 5. Przybysz Krystyna 6. Bajorek Stanisław 7. Oleksiak Stanisław 8. Mickiewicz Marian **w okręgu wyborczym Nr 2:** 1. Łączyńska Janina 2. Gąsior Tadeusz 3. Baran Helena 4. Skoczeń Stanisław 5. Markowski Tadeusz 6. Gąsowska Marianna 7. Jeż Jan 8. Gąsior Jerzy **w okręgu wyborczym Nr 3:** 1. Koński Tadeusz 2. Miedziński Stanisław 3. Tolak Feliks 4. Sobolewski Jan 5. Wojtaszek Kazimierz

Kadencja 1969-1973

GORMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W SOMIANCE

w okręgu wyborczym Nr 1:

1. Soból Tadeusz
2. Bajorek Tadeusz
3. Naruszczka Stanisław
4. Polak Jan

w okręgu wyborczym Nr 2:

1. Markowski Tadeusz
2. Skoczeń Stanisław
3. Skowroński Jerzy
4. Dąbrowski Czesław
5. Gąsowska Marianna
6. Staśkiewicz Stefan

w okręgu wyborczym Nr 3:

1. Baranowska Helena
2. Ruszczak Jan
3. Turek Jan
4. Kostecka Cecylia
5. Kurowski Tadeusz

w okręgu wyborczym Nr 4:

1. Suchta Adam s. Franciszka
2. Jeż Józef s. Jana
3. Grzelecki Aleksander
4. Kasiak Kazimierz
5. Kuchta Grzegorz
6. Witoś Józef

w okręgu wyborczym Nr 5:

1. Stępkowska Janina
2. Chmielewski Józef
3. Karasiewicz Stanisława
4. Wyrzykowska Hanna
5. Gierek Jan
6. Koński Tadeusz

GROMADA WOLA MYSTKOWSKA

Kadencja 1955-1958	Kadencja 1958-1961
1. Wysocka Stanisława 2. Kwiatkowski Jan 3. Lewandowski Stanisław 4. Rociek Halina 5. Kuchta Wacław 6. Dziubeła Małgorzata 7. Chmiel Adam 8. Melion Feliks 9. Rogulska Cecylia 10. Jackiewicz Wacław 11. Jeż Stanisław 12. Salwin Jan 13. Świątkowski Wincenty 14. Depta Piotr 15. Śliwka Stanisław 16. Dziarski Władysław 17. Tryc Antoni 18. Garbacz Stanisław 19. Koński Wincenty 20. Sakowicz Stanisław 21. Kukwa Teresa	**GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W WOLI MYSTKOWSKIEJ** **a) w okręgu wyborczym Nr 1:** 1. Wysocka Stanisława 2. Kwiatkowski Jan 3. Łach Józef 4. Rogólska Cecylia 5. Salwin Jan 6. Oleksiak Stanisław 7. Jeż Stanisław 8. Bocian Józef **b) w okręgu wyborczym Nr 2:** 1. Grążewska Józefa 2. Depta Piotr 3. Garbacz Stanisław 4. Tryc Antoni 5. Rogulski Antoni **c) w okręgu wyborczym Nr 3:** 1. Kuchta Wacław 2. Bloch Jan 3. Świercz Marian 4. Koński Wincenty 5. Siemieniewski Jan 6. Skrocki Władysław 7. Szczerba Wacław

Kadencja 1961-1965	Kadencja 1965-1969
w okręgu wyborczym Nr 1 1. Grążewska Józefa 2. Jankowski Franciszek 3. Dąbrowska Aleksandra 4. Kuga Janusz 5. Milczarczyk Stanisław 6. Wysocka Stanisława 7. Rogulski Antoni 8. Jackowski Stanisław **w okręgu wyborczym Nr 2** 1. Rogulski Stanisław 2. Jeż Stanisław 3. Tryc Antoni 4. Załoga Zdzisław 5. Prusik Kazimierz 6. Garbacz Stanisław 7. Biernacka Maria **w okręgu wyborczym Nr 3** 1. Wojtkowski Jan 2. Siemieniewski Władysław 3. Koński Wincenty 4. Bloch Jan 5. Ślubowski Stanisław 6. Mróz Stanisław 7. Stańczyk Wacław	**w okręgu wyborczym Nr 1:** 1. Borzuta Robert 2. Grzybowski Wiktor 3. Szymański Stanisław 4. Prusik Halina 5. Jankowski Franciszek 6. Grzywacz Bolesław 7. Rogulski Stanisław 8. Oleksiak Jan 9. Twardowski Stanisław **w okręgu wyborczym Nr 2:** 1. Twardowski Józef 2. Stańczak Wacław 3. Król Stanisław 4. Kucharski Jan 5. Koński Wincenty 6. Lewandowski Stanisław 7. Świercz Jan 8. Suski Józef **w okręgu wyborczym Nr 3:** 1. Rakowski Jan 2. Kaczyński Marian 3. Krakowiecki Stanisław 4. Kanownik Stanisław 5. Grzymała Adam

Kadencja 1969-1973

GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W WOLI MYSTKOWSKIEJ

w okręgu wyborczym Nr 1:

1. Borzuta Robert
2. Flur Stanisław
3. Łach Józef
4. Zdunek Stanisław
5. Oleksiak Stanisław

w okręgu wyborczym Nr 2:

1. Stańczak Wacław
2. Sępkowska Elżbieta
3. Koński Wincenty
4. Przygodzki Jan
5. Świercz Marian
6. Zglec Marian
7. Twardowski Józef
8. Siemieniewski Władysław

w okręgu wyborczym Nr 3:

1. Prusik Halina
2. Król Stanisław
3. Jankowski Franciszek
4. Skóra Kazimierz
5. Krawczyk Danuta
6. Lewartowski Józef
7. Rogulski Stanisław
8. Kucharska Irena c. Mariana

w okręgu wyborczym Nr 4:

1. Rutka Józef
2. Grzymała Adam
3. Dąbkowski Józef
4. Kuchta Jerzy
5. Makowska Jadwiga
6. Rakowski Jan

UCHWAŁA Nr VI/10/17/54.
WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W WARSZAWIE

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na nowe gromady powiatu pułtuskiego.

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191). Wojewódzka Rada Narodowa w Warszawie uchwala co następuje:

§ 1. W powiecie pułtuskim, województwie warszawskim tworzy się następujące gromady:

1. gromadę **Bielino** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bielinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Bielino, Gołystok, Józefowo, Osiny, Plewica, Rogoźno, Wola Polewna z gminy Obryte;
2. gromadę **Borsuki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Borsukach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Borsuki-Kol., Borsuki, Grabowiec, Gładczyn, Łęcino, Malwinowo z gminy Zatory;
3. gromadę **Cegielnia Psucka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Cegielni Psuckiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Budy Siennickie, Cegielnia Psucka, Krogule, Psucin, Wągrodno z gminy Nasielsk;
4. gromadę **Chmielewo k/Nasielska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Chmielewie k/Nasielska; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Chmielewo, Jackowo, Kowalewice Nowe, Kowalewice, Kędzierzawice, Pianowo-Daczki, Pianowo-Bargły, Stpice z gminy Gołębie oraz gromad: Górki-Witowice, Górki-Baćki z gminy Winnica;
5. gromadę **Chmielewo k/Pułtuska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Chmielewie k/Pułtuska; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Boby, Chmielewo, Gnojno, Kleszewo, Lipa z gminy Kleszewo;
6. gromadę **Ciski** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Ciskach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Ciski, Mystkówiec-Szczuczyn, Suwin, Zdziebórz z gminy Somianka oraz gromad: Dębiny, Mierzęcin z wyłączeniem kolonii Ostrówek z gminy Zatory;
7. gromadę **Dębinki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dębinkach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Dębinki, Miękoszynek, Miękoszyn, Lelewo, Studzianki, Toruń Dworski, Toruń Włościański, Zaborze z gminy Nasielsk;
8. gromadę **Dzierżenin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dzierżeninie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Dzierżenin, Gzowo, Karniewek, Klusek, Pogorzelec, Strzyże, Swieszewo, Trzepowo z gminy Gzowo;
9. gromadę **Gąsiorowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gąsiorowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Bielany, Brodowo-Bąboły, Gąsiorowo, Gąsiorówko, Skórznice z gminy Winnica, gromady Kosiorowo z gminy Gołębie oraz gromad: Kęsy-Pańki, Tąsewy z gminy Kozłowo;
10. gromadę **Glinice-Domaniewo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Glinicach -Domaniewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Glinice-Domaniewo, Glinice Wielkie, Górki Duże, Kamionna, Mieszki, Leśniki, Mieszki-Kuligi, Poniaty Wielkie, Poniaty-Cibory, Pawłowo, Skoroszki, Skorosze z gminy Winnica;
11. gromadę **Grochy Stare** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Grochach Starych; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Grochy Stare, Grochy-Imbrzyki, Kozłowo, Mierzeniec, Porzowo, Wójty-Trojany z gminy Kozłowo;
12. gromadę **Gródek Rządowy** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gródku Rządowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Gródek Rządowy, Gródek Nowy, Mokrus, Sadykierz z gminy Obryte;
13. gromadę **Gzy** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gzach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad; Borza Przechy, Borza Strumiany, Borza Nowe, Gzy, Gzy-Wisnowa, Grochy-Serwatki, Kozłówka, Ołdaki, Sulnikowo z gminy Kozłowo;
14. gromadę **Koźniewo Wielkie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Koźniewie Wielkim; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Koźniewo Wielkie, Koźniewo Średnie, Ślubowo z gminy Gołębie oraz gromad: Wola Ostaszewska, Ostaszewo z gminy Kozłowo;
15. gromadę **Kręgi** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kręgach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Gulczewo, Kręgi, Kręgi Nowe z gminy Somianka;
16. gromadę **Pniewo k/Nasielska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pniewie k/Nasielska; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Chrcynno, Głodowo Wielkie, Krzyczki-Pieniążki, Krzyczki-Żabiczki, Krzyczki-Szumne, Pniewo oraz część dotychczasowej gromady Popowo Borowe o powierzchni 233 ha położonej na północ od szosy Zegrze-Nasielsk z gminy Nasielsk;
17. gromadę **Rybienko Leśne** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rybienku Leśnym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Drogoszewo, Rybienko Leśne z gminy Somianka oraz część obszaru miasta Wyszków stanowiąca os. Latoszek i wieś Skuszew z wyłączeniem osady Suwiec i kolonii Kółko;
18. gromadę **Leszczydół Stary** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Leszczydole Starym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Leszczydół Stary, Leszczydół-Podwielątki, Leszczydół-Pustki z gminy Wyszków oraz gromady Łosinno z gminy Somianka;
19. gromadę **Lubiel Nowy** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Lubielu Nowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Grodziczno, Grondy Polewne, Janowo, Lubiel Nowy, Lubiel Stary, Nowa Wieś, Nury, Ostrówek, Wólka Lubielska, Wólka Wojciechówek, Wincentowo z gminy Obryte;
20. gromadę **Mazewo Dworskie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Mazewie Dworskim; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Kątne, Lubomin, Mazewo Dworskie, Mazewo Włościańskie, Słustowo, Świeszewo, Świeszewko, Świerkowo z gminy Gołębie oraz gromady Winniki z gminy Modzele w powiecie płońskim;
21. gromadę **Niestępowo Nowe** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Niestępowie Nowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Koziegłowy, Łępice, Łubienica, Niestępowo Nowe, Niestępowo Włościańskie, Olbrachcice, Witki z gminy Gzowo;
22. gromadę **Obryte** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Obrytem; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Ciółkowo Małe, Ciółkowo Rządowe, Obryte, Płusy, Wielgolas z gminy Obryte;
23. gromadę **Ochudno** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Ochudnie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Dąbrowa, Leszczydół-Nowiny, Ochudno z gminy Wyszków;
24. gromadę **Pieścirogi Stare** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pieścirogach Starych; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Chlebiotki, Kosewo, Konary, Siennica, Mogowo, Morgi, Mokrzyce Dworskie, Mokrzyce Włościańskie, Malczyn, Pieścirogi Stare, Pieścirogi Nowe, Ruszkowo z gminy Nasielsk;

Akt powołania gromadzkich rad narodowych w powiecie pułtuskim (Dz. Urz. WRN Warszawa, 1954, nr 11, poz. 67)

25. gromadę **Płocochowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Płocochowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Jeżowo, Kacice, Lipniki Nowe, Lipniki Stare, Płocochowo z gminy Kleszewo, gromady Kokoszka z gminy Gzowo oraz gromad: Bulkowo-Nowe, Bulkowo-Stare, Łachoń z gminy Winnica;

26. gromadę **Pniewo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pniewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Cieńsza, Lutobrok, Lemany, Pniewo kol., Pniewo, Topolnica z gminy Zatory oraz gromady Mystkowiec-Kalinówka z gminy Somianka;

27. gromadę **Pobyłkowo Duże** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pobyłkowie Dużym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Budy-Ciepielińskie, Ciepielin, Murowanka, Pobyłkowo Duże, Pobyłkowo Małe z gminy Gzowo oraz gromad: Budy Pobyłkowskie, Kępiaste, Wólka Zalewska z gminy Zegrze w powiecie Nowodworskim;

28. gromadę **Pokrzywnica** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pokrzywnicy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Budy Obrębskie, Dzbanice, Klaski, Łosewo, Mory, Obręb, Obrębek, Piskornia, Pomocnia, Pokrzywnica, Zaborze z gminy Gzowo;

29. gromadę **Popowo Kościelne** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Popowie Kościelnym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Celinowo, Huta Podgórna, Janki, Popowo Kościelne, Popowo Parcele, Wielęcin z gminy Zatory oraz gromad: Jackowo Górne, Jackowo Dolne z gminy Somianka;

30. gromadę **Przemiarowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Przemiarowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Białowieża, Głodowo, Olszak, Przemiarowo, Trzciniec, Zakręt z gminy Kleszewo;

31. gromadę **Przewodowo Parcele** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Przewodowie Parcelach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Gromin, Ładv-Krajęczyno, Przewodowo-Majorat, Przewodowo Poduchowne, Przewodowo Nowe, Przewodowo Parcele, Pękowo, Zalesie-Lenki z gminy Kozłowo oraz gromada Sisice z gminy Winnica;

32. gromadę **Psary** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Psarach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Bartodzieje, Gładczyn Rządowy, Psary, Pawłówek, Ponikiew, Skłudy z gminy Obryte;

33. gromadę **Rybienko Nowe** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rybienku Nowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Olszanka, Rybienko, Rybienko Nowe, Rybno, Sitno, Tulewo z gminy Somianka;

34. gromadę **Rząśnik** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rząśniku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Porządzie, Rząśnik z gminy Wyszków;

35. gromadę **Smogorzewo Włościańskie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Smogorzewie Włościańskim; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Białebłoto, Błędostowo, Dąbrowa, Gatka, Joskółowo, Smogorzewo Włościańskie, Smogorzewo Pańskie z gminy Nasielsk oraz gromad: Górka Powielińska, Powielin z gminy Gzowo;

36. gromadę **Sokołowo Parcele** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sokołowie Parcelach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Cygany, Gostkowo z wyłączeniem kolonii: Mroczek i Kalinowo, gromad: Rozdziały, Sokołowo Parcele, Sokołowo Włościańskie, Ulastki z gminy Obryte;

37. gromadę **Somianka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Somiance; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Barcice, Jasieniec, Michalin, Płudy Nowe, Płudy, Ulasek Somianka, Wólka Somiankowska z gminy Somianka;

38. gromadę **Strzegocin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Strzegocinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Brodowe Kuce, Dziarno, Godacze, Kościesze, Strzegocin, Sulkowo z gminy Gołębie;

39. gromadę **Szyszki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Szyszkach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Begno, Ostaszewo-Włuski, Ostaszewo Wielkie, Ostaszewo-Pańki, Szyszki Folwark, Szyszki Włościańskie, Skarzewo Nowe, Skarzewo Włościańskie, Żebry- Falbogi, Żebry-Wiatraki z gminy Kozłowo oraz gromad: Gołardy, Słonczewo z gminy Gołębie;

40. gromadę **Świercze-Koty** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Świerczach-Kotach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Bruliny, Bylice, Gaj, Gołębie, Klukowo, Klukówek, Ostrzeniewo, Prusinowice, Świercze-Koty, Świercze-Siółki, Wyrzyki z gminy Gołębie;

41. gromadę **Wielątki Nowe** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Wielątkach Nowych; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Komorowo, Wielątki Nowe, Wielątki Folwark, Wólka Przekory, Wólka Folwark z gminy Wyszków;

42. gromadę **Winnica** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Winnicy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Budy-Zbroszki, Domosław, Gołątkowo, Gnaty-Lewiski, Gnaty-Szczerbaki, Gnaty-Wieśniany, Rębkowo, Skarżyce, Winnica, Winniczka, Zbroszki z gminy Winnica;

43. gromadę **Wola Mystkowska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Mystkowskiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Kozłowo Nowe, Kozłowo, Ostrowy, Skórki, Wola Mystkowska, Wypychy, Wypychy Nowe z gminy Somianka oraz gromad: Mystkówiec Stary, Wielątki Rosochate z gminy Wyszków;

44. gromadę **Zambski Kościelne** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zambskach Kościelnych; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Szygówek, Tocznabiel, Zambski Kościelne, Zambski Stare oraz część obszaru dotychczasowej gromady Gostkowo stanowiąca: kolonię Mroczek i Kolonię Kalinowo z gminy Obryte;

45. gromadę **Zatory** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zatorach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Burlaki, Kruczyborek, Śliski, Drwały, Stawinoga, Wólka Zatorska, Zatory oraz część obszaru dotychczasowej gromady Mierzęcin stanowiąca kol. Ostrówek z gminy Zatory;

46. gromadę **Żabiczyn** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Żabiczynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Chechnówka, Lorcin, Nuna, Młodzianowo, Paulinowo, część dotychczasowej gromady Popowo Borowe stanowiącą południową część położoną na południe od szosy Zegrze-Nasielsk, Żabiczyn z gminy Nasielsk.

Sekretarz Sesji: **W. Wiśniewski**

Przewodniczący Sesji: **E. Wińczuk**

UCHWAŁA Nr VI/10/18/54.

WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W WARSZAWIE

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na nowe gromady powiatu Siedlce.

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191). Wojewódzka Rada Narodowa w Warszawie uchwala co następuje:

§ 1. W powiecie siedleckim, województwie warszawskim tworzy się następujące gromady:

1. gromadę **Bejdy** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bejdach; w skład nowoutworzonej gromady

Akt powołania gromadzkich rad narodowych w powiecie pułtuskim (Dz. Urz. WRN Warszawa, 1954, nr 11, poz. 67)

Okres gromadzkich rad narodowych trwał w latach 1954-1972. Cechował się częstymi zmianami administracyjnym, szczególnie w pierwszych latach. Jednostki te były zbyt małe, a gromadzkie rady narodowe zbyt słabe finansowo i miały bardzo wąskie kompetencje, mimo stopniowego rozszerzania ich funkcji i tworzenia coraz to większych gromad. Gromady zarządzane były przez miejscowych działaczy społecznych. Niewielu z nich miało większe niż podstawowe wykształcenie. Gromady powstały w okresie stalinowskim i zupełnie nie przystawały do rzeczywistości lat siedemdziesiątych.

GMINNA RADA NARODOWA SOMIANKA 1973-1990

Od 1954 roku istniał podział kraju na gromady. Gromady nie sprawdziły się. Podjęto więc zasadnicze środki zmierzające do zmian. Te sprawy omawiał VI Zjazd PZPR w 1971 roku oraz VI Plenum PZPR w 1972 roku. 29 listopada 1972 roku Sejm uchwalił ustawę *O utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych*[51].

Na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie powołano gminę Somianka w powiecie wyszkowskim. W skład nowoutworzonej gminy z siedzibą gminnej rady narodowej w Somiance weszły sołectwa: Barcice, Celinowo, Jackowo Dolne, Jackowo Górne, Janki, Jasieniec, Huta Podgórna, Kręgi, Michalin, Nowe Kozłowo, Nowe Kręgi, Nowe Płudy, Nowe Wypychy, Ostrowy, Popowo Kościelne, Popowo Parcele, Skorki, Somianka, Somianka Parcele, Stare Kozłowo, Stare Płudy, Stare Wypychy, Stary Mystkówiec, Suwin, Ulasek, Wielątki Rosochate, Wielęcin, Wola Mystkowska, Wólka Somiankowska, Zdziebórz.[52]

Gmina Somianka liczyła w 1973 roku 6584 mieszkańców, w tym 5073 mieszkańców utrzymujących się z rolnictwa. Gmina miała 10241 ha obszaru, w tym 8225 ha użytków rolnych. W gminie notowano 1534 gospodarstw rolnych. Notowano 29 sołectwa, 1 spółdzielnia produkcyjna (203 ha), funkcjonował posterunek MO, Spółdzielnia Oszczędnościowo Pożyczkowa (potem Bank Spółdzielczy), 3 Międzykółkowe Bazy Maszynowe (następnie przekształcone w SKR), 3 ośrodki zdrowia, punkt apteczny, lecznica weterynaryjna oraz 36 punktów handlowych.[53]

[51] Dz.U. 1972, nr 49, poz. 312.
[52] Dz. U. WRN w Warszawie 1972 nr 20 poz. 407.
[53] APW/Otwock, PPWRN Warszawa, wydział org-prawny, sygn. 4453.

312

USTAWA

z dnia 29 listopada 1972 r.

o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych.

W celu stworzenia korzystniejszych warunków dla rozwoju społeczno-gospodarczego wsi, intensyfikacji rolnictwa i poprawy warunków bytowych mieszkańców oraz w celu pogłębienia demokracji socjalistycznej, dalszego wzmocnienia roli i autorytetu rad narodowych i ich organów na terenach wiejskich, a także dla usprawnienia ich działalności stanowi się, co następuje:

Rozdział 1.

Gminy.

Art. 1. 1. Tworzy się gminy jako podstawowe jednostki podziału administracyjno-gospodarczego na terenach wiejskich, stwarzające ze względu na swoje rozmiary, potencjał gospodarczy i urządzenia odpowiednie warunki dla kierowania rozwojem gospodarczym i społeczno-kulturalnym oraz dla zaspokajania potrzeb mieszkańców.

2. Znosi się dotychczasowy podział terenów wiejskich na gromady.

3. Znosi się osiedla jako odrębne jednostki podziału administracyjnego.

Art. 2. W ustawie z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1963 r. Nr 29, poz. 172), zwanej w dalszych przepisach ustawą, wprowadza się po rozdziale 7 nowy rozdział 7a w brzmieniu:

„Rozdział 7a

Przepisy szczególne dotyczące gminnych rad narodowych.

Art. 65a. 1. Gminna rada narodowa jest organem władzy państwowej i podstawowym organem samorządu społecznego na terenie gminy.

2. Liczbę członków gminnej rady narodowej ustala powiatowa rada narodowa w granicach od 20 do 50.

3. Organem administracji państwowej w gminie oraz organem wykonawczym i zarządzającym gminnej rady narodowej jest naczelnik gminy.

Art. 65b. 1. Do gminnych rad narodowych, ich organów i radnych stosuje się odpowiednio przepisy innych rozdziałów ustawy, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami niniejszego rozdziału.

2. Przepisów innych rozdziałów ustawy oraz przepisów szczególnych, dotyczących prezydiów rad narodowych, nie stosuje się do prezydiów gminnych rad narodowych.

Art. 65c. 1. Gminna rada narodowa zapewnia wykonanie na terenie gminy zadań państwowych, wzrost i unowocześnienie produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem produkcji rolnej, rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny gminy, zaspokajanie potrzeb bytowych ludności oraz umacnianie dyscypliny społecznej.

2. Gminna rada narodowa w szczególności:

1) zapewnia wykonanie zadań gospodarczych i społecznych wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju,

2) ustala zasadnicze kierunki rozwoju gminy i środki zapewniające realizację związanych z tym zadań,

3) organizuje działalność społeczną dla wykonywania zadań gminnej rady narodowej,

4) wpływa na rozwijanie zespołowych form gospodarowania na wsi i organizowanie współpracy między uspołecznionymi i indywidualnymi formami gospodarki, na rozwijanie specjalizacji i kooperacji indywidualnych gospodarstw oraz na przyspieszanie postępu agro- i zootechnicznego w produkcji rolnej,

5) zapewnia rozwój zakładów, instytucji i urządzeń służących zaspokajaniu potrzeb gospodarczych i socjalno-kulturalnych ludności,

6) koordynuje na terenie gminy działalność jednostek państwowych i spółdzielczych oraz organizacji społecznych w zakresie realizacji zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju oraz zadań istotnych dla rozwoju gminy i dla poprawy warunków życiowych jej mieszkańców, a także ochrony środowiska,

7) sprawuje kontrolę nad jednostkami państwowymi i spółdzielczymi oraz organizacjami społecznymi działającymi na terenie gminy, zwłaszcza pod względem ich gospodarności i właściwego podejścia do potrzeb obywateli, a także w zakresie przestrzegania dyscypliny, ładu i porządku.

Art. 65d. 1. W wypadkach uzasadnionych charakterem lub rozmiarami podejmowanych zadań gminne rady narodowe współdziałają z sąsiednimi radami narodowymi i w związku z tym mogą w szczególności:

1) podejmować wspólne uchwały,

2) zawierać porozumienia co do realizacji określonego zadania i jego finansowania oraz powoływać, w miarę potrzeby, jednostki organizacyjne dla jego realizacji,

3) ustalać zasady wspólnego korzystania z określonych obiektów i urządzeń,

4) tworzyć wspólne fundusze celowe,

5) organizować wykonanie określonych zadań w czynie społecznym,

6) podejmować wspólne akcje o charakterze społecznym, kulturalnym lub zdrowotnym.

2. Podejmując wspólne przedsięwzięcia rady narodowe organizują wspólną kontrolę ich wykonania.

Art. 65e. Na sesjach gminna rada narodowa w szczególności

1) uchwala:

a) wieloletnie i roczne plany społeczno-gospodarczego rozwoju gminy,

b) plany finansowania zadań objętych wieloletnimi planami oraz roczne budżety,

c) zadania przewidziane do wykonania w czynie społecznym oraz wysokość stawek świadczeń na fundusz gminny i sposób jego wykorzystania,

Fragment ustawy o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. 1972, nr 49, poz. 312).

8. gminę **WIERZBNO** z siedzibą gminnej rady narodowej w Wierzbnie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Adamów, Brzeźnik, Cierpięta, Czerwonka, Filipy, Janówek, Jaworek, Józefy, Karczewiec, Kazimierzów, Koszewnica, Krypy, Las Jaworski, Majdan, Nadzieja, Orzechów, Ossówno, Rąbierz, Skarżyn, Soboń, Strupiechów, Sulki, Wąsosze, Wierzbno, Wólka, Wyczółki, Wyględówek.

§ 26.

W powiecie wołomińskim, województwie warszawskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę **DĄBRÓWKA** z siedzibą gminnej rady narodowej w Dąbrówce.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Chajęty, Chruściele, Czarnów, Ciesie, Dąbrówka, Drąszew, Działy Czarnowskie, Guzowatka, Józefów, Karpin, Karolew, Kołaków, Kowalicha, Kuligów, Lasków, Ludwinów, Małopole, Marianów, Ostrówek, Stanisławów, Stasiopole, Ślężany, Trojany, Teodorów, Wszebory, Zaścienie;

2. gminę **JADOW** z siedzibą gminnej rady narodowej w Jadowie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Adampol, Borki, Borzymy, Dębe, Iły, Jadów, Kukawki, Myszadła, Nowy Jadów, Nowy Jadów Letnisko, Nowinki, Oble, Podbale, Podmyszadła, Starowola, Sitne, Sulejów, Strachów, Szewnica, Urle, Warmiaki, Wójty, Wólka Sulejewska, Wyglądały, Wujówka, Zawiszyn;

3. gminę **KLEMBOW** z siedzibą gminnej rady narodowej w Klembowie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Dobczyn, Karolew, Klembów, Krusze, Krzywica, Lipka, Michałów, Nowy Kruszew, Nowy Pasek, Ostrówek, Pieńki, Rasztów, Roszczep, Sitki, Stary Kruszew, Tuł, Wola Rasztowska;

4. gminę **POŚWIĘTNE** z siedzibą gminnej rady narodowej w Poświętnem.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Czubajowizna, Cygów, Chojny, Dąbrowica, Helenów, Józefin, Kolno, Krubki-Górki, Kielczykowizna, Laskowizna, Międzyleś, Międzypole, Małków, Nadbiel, Nowe Ręczaje, Nowy Cygów, Ostrowik, Poświętne, Ręczaje Polskie, Rojków, Trzcinka, Turze, Wólka Dąbrowicka, Wola Cygowska, Wola Ręczajska, Zabraniec;

5. gminę **RADZYMIN** z siedzibą gminnej rady narodowej w Radzyminie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Arciechów, Borki, Cegielnia, Ciemne, Dybów Kolonia, Emilianów, Łąki, Łosie, Mokre, Nowe Załubice, Nadma, Nowy Janków, Ruda Rżyska, Sieraków, Słupno, Stary Dybów, Stary Janków, Stare Załubice, Wiktorów, Zawady, Zwierzyniec;

6. gminę **STRACHÓWKA** z siedzibą gminnej rady narodowej w Strachówce.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Annopol, Borucza, Grabszczyzna, Jadwisin, Józefów, Kąty Wielgie, Kąty Czernickie, Kąty Miąski, Książyki, Krawcowizna, Młynisko, Osęka, Piaski, Rozalin, Równe, Ruda-Czernik, Szlędaki, Strachówka, Zofinin;

7. gminę **TŁUSZCZ** z siedzibą gminnej rady narodowej w Tłuszczu.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Białki, Brzezinów, Chrzęsna, Dzięcioły, Franciszków, Grabów, Jaźwie, Jasienica, Jarzębia Łąka, Kozły, Kury, Łysobyki, Mokra Wieś, Miąse, Pawłów, Postoliska, Rudniki, Rysie, Stasinów, Szczepanek, Stryki, Wagan, Waganka, Wólka Kozłowska;

8. gminę **WOŁOMIN** z siedzibą gminnej rady narodow w Wołominie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obsza sołectw:

— Czarna, Duczki, Helenów, Kobylak, Leśniakowizn Lipniki, Majdan, Mostówka, Nowe Grabie, Nowe L piny, Ossów, Stare Grabie, Stare Lipiny, Turów, Z gościniec;

9. gminę **ZABRODZIE** z siedzibą gminnej rady narod wej w Zabrodziu.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obsza sołectw:

— Anastazew, Adelin, Basinów, Choszczowa, Dębnik Gaj, Głuchy, Karolinów, Kiciny, Lipiny, Młynarz Mostówka, Mościska, Niegów, Obrąb, Płatków, Po gać, Przykory, Słopsk, Wysychy, Zabrodzie, Zazdroś

§ 27.

W powiecie wyszkowskim, województwie warszawski tworzy się następujące gminy:

2. gminę **BRAŃSZCZYK** z siedzibą gminnej rady narod wej w Brańszczyku.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obsza sołectw:

— Białebłoto-Kobyla, Białebłoto-Kurza, Białebłoto-St ra Wieś, Brańszczyk, Budykierz, Dudowizna, Jaszczu ty, Knurowiec, Niemiry, Nowa Wieś, Nowe Bud Nowy Brańszczyk, Ojcowizna, Poręba-Koceby, Por ba Srednia, Przyjmy, Stare Budy, Trzcianka, Tuchli Turzyn, Udrzyn, Udrzynek;

2. gminę **DŁUGOSIODŁO** z siedzibą gminnej rady nar dowej w Długosiodle.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obsza sołectw:

— Adamowo, Augustowo, Blochy, Budy-Przetycz, Cho chosy, Chrzczanka Folwark, Chrzczanka Włościańsk Dalekie, Dębienica, Długosiodło, Grądy Szlacheck Grądy Zalewne, Kalinowo, Kornaciska, Lipniak-M jorat, Łączka, Małaszek, Marianowo, Nowa Pecyn Nowa Wieś, Nowe Bosewo, Olszaki, Ostrykół Dwo ski, Ostrykół Włościański, Plewki, Prabuty, Przety Folwark, Przetycz Włościańska, Sieczychy, Stara P cyna, Stare Bosewo, Stare Suski, Stasin, Wólka Gr chowa, Wólka Piaseczna, Zalas, Zamość, Znamiąc ki, Zygmuntowo;

3. gminę **RZĄŚNIK** z siedzibą gminnej rady narodow w Rząśniku.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obsza sołectw:

— Bielino, Dąbrowa, Gołystok, Grądy Polewne, Gr dziczno, Janowo, Józefowo, Komorowo, Nowa Wi Nowe Wielątki, Nowy Lubiel, Nury, Ochudno, Osi Ostrówek, Plewica, Porządzie, Rogóźno, Rząśn Stary Lubiel, Wielątki Folwark, Wincentowo, Wo Polewna, Wólka Folwark, Wólka Lubielska, Wól Przekory, Wólka Wojciechówek;

4. gminę **SOMIANKA** z siedzibą gminnej rady narodow w Somiance.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obsza sołectw:

— Barcice, Celinowo, Jackowo Dolne, Jackowo Górn Janki, Jasieniec, Huta Podgórna, Kręgi, Michal Nowe Kozłowo, Nowe Kręgi, Nowe Płudy, Nowe W pychy, Ostrowy, Popowo Kościelne, Popowo Parce Skorki, Somianka, Somianka Parcele, Stare Kozłow Stare Płudy, Stare Wypychy, Stary Mystkówiec, S win, Ulasek, Wielątki Rosochate, Wielęcin, W Mystkowska, Wólka Somiankowska, Zdziebórz;

5. gminę **WYSZKÓW** z siedzbią gminnej rady narodow w Wyszkowie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obsza sołectw:

— Deskurów, Drogoszewo, Fidest, Gulczewo, Kamie

Akt powołania gminy Somianka (Dz. U. WRN w Warszawie 1972 nr 20 poz. 407)

WOJEWÓDZKA RADA NARODOWA
W WARSZAWIE

Na podstawie art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 roku o radach narodowych (Dz. U. Nr 49, z 1972 roku pozycja 314), uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie Nr XX/93/72 z dnia 1 grudnia 1972 roku

tworzy się w powiecie wyszkowskim

GMINĘ SOMIANKA

PRZEWODNICZĄCY SESJI

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM

Warszawa, dnia 1 stycznia 1973 roku

Symboliczny akt powołania gminy Somianka wręczony władzom gminy na pierwszej sesji Gminnej Rady Narodowej przez delegatów z powiatu (Archiwum UG Somianka)

W nowym ustroju gminnym oddzielono funkcje stanowiące od wykonawczych. Organem uchwałodawczym była gminna rada narodowa. Rada spośród swego grona wybierała prezydium i komisje. Przewodniczącym rady zostawał zwyczajowo pierwszy sekretarz gminnego komitetu PZPR. Przewodniczący GRN, jego zastępcy i szefowie komisji tworzyli prezydium gminnej rady narodowej. Na sesjach prezydium omawiano kwestie organizacyjne GRN ale też podejmowano uchwały na przykład o zatwierdzeniu sołtysów.

Obsługą administracyjną i kancelaryjną gminnej rady narodowej i jej organów zajmował się inspektor d/s rady narodowej i biuro rady. Inspektor służbowo podlegał przewodniczącemu, a zatrudniony i finansowany był przez Naczelnika.

Do zadań rady narodowej gminy należało uchwalanie rocznych i wieloletnich planów społeczno-gospodarczych rozwoju gminy oraz koordynowanie i kontrolowanie ich wykonania, uchwalanie budżetu na rok przyszły i kontrola jego wykonania, dysponowanie środkami funduszów celowych niezwiązanych bezpośrednio z budżetem, uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego terenu gminy.

Rada narodowa funkcjonowała w oparciu o uchwalony przez siebie regulamin. Obradowała na sesjach, na których podejmowała uchwały, które jako organ wykonawczy realizował naczelnik gminy.

Organami rady były: prezydium, komisje, a także Gminny Komitet Kontroli Społecznej, powołany na mocy ustawy z dnia 26 maja 1978 roku o zmianie ustawy o radach narodowych. Na czele prezydium (w skład, którego wchodzili: przewodniczący, zastępcy oraz szefowie komisji gminnych) stał przewodniczący. Od 1974 roku przewodniczący obligatoryjnie był I-szy sekretarz miejscowego komitetu PZPR. W niektórych gminach nawet nie przeprowadzano głosowania na forum rady tylko przez aklamację zatwierdzano przewodniczącego po zmianach personalnych w miejscowym komitecie PZPR. Trzeba dodać, że sekretarze partyjni często byli przenoszeni z gminy do gminy, co wiązało się ze zmianami w prezydium.

Powołano urząd gminy, jako terenowy organ administracji państwowej do wykonywania zadań naczelnika gminy. Naczelnik gminy był powoływany i odwoływany przez wojewodę. Gminna rada narodowa mogła tylko wyrażać niewiążącą opinię o kandydaturze. Naczelnicy rzadko pochodzili z terenu gminy, chociaż często bywali związani z władzami powiatowymi. Byli to w większości ludzie z wyższym wykształceniem mający często doświadczenie z administracją. W urzędach gmin zatrudniano osoby mające przynajmniej średnie wykształcenie lub będące w trakcie uzupełniania wykształcenia. Była to zupełna nowość w administracji lokalnej, sprzyjająca profesjonalizacji administracji.

Ustanowienie gmin w 1973 roku było przyznaniem się do porażki funkcjonowania gromadzkich rad narodowych Powstały gminy, często prawie w dawnych granicach. Ustanowiono jednoosobowy organ wykonawczy przypominający dawnego wójta.

Urząd Gminy Somianka rozpoczął pracę 1 stycznia 1973 roku na mocy ustawy z 29 listopada 1972 roku *O utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych*[54]. Urząd funkcjonował w oparciu o Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. „w sprawie zakresu działania naczelnika gminy, organizacji i zadań urzędu gminy oraz

[54] Dz.U. 1972, Nr 49, poz. 315.

niektórych spraw pracowniczych”[55].

Urząd gminy zasadniczo dzielił się na trzy części: Biuro Urzędu, Gminną Służbę Rolną i Urząd Stanu Cywilnego. Urząd gminy podzielony był na referaty kierowane przez sekretarza Biura Urzędu Gminy. Ważną pozycję zajmował główny księgowy urzędu gminy.

Gminna Służba Rolna (GSR) kierowana była przez kierownika. GSR tworzył zespół kilku ludzi sprawujący nadzór nad rolnictwem w gminie i organizujący jego sprawy. W latach osiemdziesiątych GSR zostały przekształcone w referaty rolnictwa.

W ramach Urzędu Gminy funkcjonował Urząd Stanu Cywilnego na czele z kierownikiem.

Gminnej Radzie Narodowej podlegały wszelkie instytucje gospodarcze i państwowe na terenie gminy (np. GS SCh i posterunki MO). Miały one obowiązek składania sprawozdań. Gminy stały się z zamierzenia okręgiem samowystarczalnym dla wsi. Na jego terenie działała Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, zbiorcza szkoła gminna, biblioteka gminna, gminny ośrodek zdrowia, spółdzielnia kółek rolniczych itp.

Ważne funkcje w środowisku wiejskim pełniły gminne spółdzielnie. *Gminne Spółdzielnie Samopomoc Chłopska są dominującą formą obrotu towarowego na wsi. Prowadzą one skup wszelkich artykułów rolniczych i zaopatrują wieś w artykuły potrzebne do produkcji rolnej oraz do konsumpcji. GS spełniają w imieniu państwa i zgodnie z ogólnospołecznym interesem funkcje organizatora rynku wiejskiego*[56]. Gminne spółdzielnie spełniały zatem wiele funkcji. Zaopatrywały wieś we wszelkie potrzebne towary (od żywności po węgiel i materiały budowlane) i skupowały płody rolne od rolników. GS-y świadczyły też usługi np. transportowe, prowadziły działalność wytwórczą (wytwórnie wód gazowych, masarnie, piekarnie). Zajmowały się także działalnością kulturalną prowadząc Kluby Rolnika. Na czele GS-u stał prezes, zarząd oraz Walne Zgromadzenie członków spółdzielni.

Nadal funkcjonowały kółka rolnicze. W połowie lat siedemdziesiątych nastąpiła komasacja kółek i tworzono Spółdzielnie Kółek Rolniczych – SKR-y. Według ówczesnej definicji: *Celem działalności kółek rolniczych jest niesienie gospodarstwom chłopskim różnorakiej pomocy produkcyjnej, remontowanie maszyn, świadczenie usług budowlanych, rozwijanie wiedzy rolniczej, a także prowadzenie wielostronnej działalności społeczno-kulturalnej. Ponadto gminne SKR mają obowiązek prowadzenia własnej produkcji rolnej na obszarach przejmowanych od chłopów, którzy przechodząc na rentę lub emeryturę nie mają w rodzinie nikogo, komu mogliby przekazać gospodarstwo*[57].

Władze stawiały na rozwój kół gospodyń wiejskich. *Działalność kół gospodyń wiejskich dotyczy przede wszystkim spraw związanych z racjonalnym prowadzeniem gospodarstwa domowego, żywieniem rodziny, zdrowia i higieny, urządzenia mieszkań, wychowania dzieci i opieki nad nimi, uczestnictwa ludności wiejskiej w życiu kulturalnym itp*[58].

Powołanie gmin w tamtym okresie było całkiem dobrym posunięciem na miarę

[55] Dz.U. 1972 nr 49, poz.315.
[56] Dyzma Gałaj, *Samorząd wiejski w PRL*, Warszawa 1978, s. 25.
[57] Tamże, s. 24.
[58] Tamże, s. 25.

ustroju. Powstały większe jednostki terytorialne, które w ramach swego okręgu spełniały większość funkcji administracyjnych, gospodarczych i socjalnych ludności.

Z początkiem czerwca 1975 roku weszła w życie reforma administracji ustanawiająca dwustopniowy podział (zamiast trzystopniowego). Zlikwidowano powiaty, tworząc jednocześnie nowe, mniejsze województwa (zamiast 17 województw – 49).

Gmina Somianka weszła w skład województwa ostrołęckiego.[59]

Wybory do gminnych rad narodowych przeprowadzono po raz pierwszy w dniu 9 grudnia 1973 roku (Przez kilka miesięcy, od stycznia do listopada 1973, w gminnych radach zasiadali radni wybrani jeszcze w 1969 roku.) Kolejne wybory organizowano w dniu 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 i 19 czerwca 1988 roku. Wybory także przeprowadzano w atmosferze powszechnej mobilizacji, a wyniki i frekwencja zawsze zbliżały się do 100%. (w wyjątkiem ostatnich wyborów).

Lata siedemdziesiąte był to okres entuzjazmu i zmian. Polska wieś odczuła to poprzez zniesienie przez władze uciążliwych obowiązkowych dostaw. Rolników objęto bezpłatnymi ubezpieczeniami społecznymi. Sklepy były nieco lepiej zaopatrzone (chociaż jak w jednej z gmin w województwie kieleckim pisano „z zaopatrzeniem naszych sklepów nie jest źle ale nie jest też dobrze"). Władze sprzyjały młodym prężnym rolnikom, którzy mogli nawet kupić maszyny rolnicze takie jak traktor. Powstało wiele nowych murowanych domów i budynków gospodarczych.

Mimo to już w połowie lat siedemdziesiątych zaczęły się pojawiać symptomy kryzysu gospodarczego.

W latach 1979-1980 kryzys państwa pogłębiał się. Do tego dochodziły klęski żywiołowe (ostra zima 1978/1979, mokre lato 1980). Sposobem na przezwyciężenie kryzysu było powołanie Komisji Kontroli Społecznych w każdej gminie w sierpniu 1978 roku. Tropiły one nieprawidłowości w dystrybucji dóbr.

Latem 1980 roku wiele zakładów pracy rozpoczęło strajki. Doprowadziło to do zalegalizowania ruchu „Solidarności". Był to ciekawy okres w dziejach polskiej wsi. W sklepach nie wiele można było kupić ale wiele się zmieniało w kwestiach politycznych. Na przełomie 1980 i 1981 roku masowo podawali się do dymisji przewodniczący gminnych rad narodowych, którzy zajmowali też wysokie funkcje partyjne. Nowymi przewodniczącymi zostawali działacze społeczni cieszący się duży zaufaniem społeczności wiejskiej.

W dniu 19 marca 1981 roku Rada Państwa podjęła uchwałę w sprawie umacniania roli samorządu mieszkańców wsi w ramach istniejących przepisów o radach narodowych. Zebrania wiejskie od tej pory mogły uchwalać projekty uchwał, którymi musiała się zająć gminna rada narodowa. Zebrania zyskały inicjatywę uchwałodawczą. Zebrania wiejskie mogły wybierać rady sołeckie. Funkcja sołtysa została wzmocniona poprzez prawo do uczestniczenia w sesjach GRN z głosem doradczym. Sołtys mógł zawierać umowy w imieniu zebrania wiejskiego, co do udostępnienia obiektów sołectwa[60].

Jesienią 1981 roku w gminach pojawiło się wojsko – terenowe grupy operacyjne. Oficjalnie miały one „udzielać pomocy terenowym organom administracji państwowej

[59] Dz. U. 1975 nr 17 poz. 92.
[60] Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 55.

w realizacji zadań społecznych, gospodarczych i obronnych, a także współdziałanie z różnymi rodzajami samorządów i organizacji społecznych działających w środowisku wiejskim[61]. Przygotowywały grunt pod wprowadzenie stanu wojennego. Wojskowi tropili nieprawidłowości w gminach. Sporo ich wykryli ale najpierw należałoby zmienić cały ustrój, aby poprawić zaopatrzenie.

13 grudnia 1981 roku do urzędów wkroczyło wojsko. Gminne rady narodowe i zebrania wiejskie miały zakaz zgromadzeń. W urzędach gmin urzędowanie rozpoczęli komendanci terenowych grup operacyjnych. Naczelnicy musieli respektować decyzje komendantów.

Władzę odzyskała partia. W ciężkiej sytuacji pozostawali przewodniczący gminnych rad narodowych wybrani na przełomie 1980 i 1981 roku. Cieszyli się oni pewnym autorytetem i nie zawsze chcieli się podporządkować władzom wojskowym i partyjnym.

Jesienią 1982 roku władze zainicjowały powstawanie Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego (PRON).

W 1982 roku powinny były się odbyć wybory do rad narodowych, lecz z uwagi na stan wojenny wybory przełożono na rok 1984.

W początkach lat osiemdziesiątych władze postanowiły zreorganizować administrację wiejską. Ustawa z 20 lipca 1983 roku o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego na nowo powołała samorząd terytorialny. Nie był to samorząd w pełni tego słowa znaczeniu. Przepisy były dość mętne i różnie je interpretowano. Był to jednak pierwszy tak odważny krok władz państwowych. Samorząd wiejski otrzymał prawo do dysponowania własnymi funduszami, ale nie uzyskał osobowości prawnej. Zebrania wiejskie mogły decydować o sprawach lokalnych. Powoływały sołtysa i radę sołecką, jako organy wykonawcze. Na czele rady mógł stanąć przewodniczący rady sołeckiej. Mógł nią także kierować sołtys. Główną osobą reprezentującą samorząd wiejski stawał się przewodniczący rady sołeckiej. Prawo zwoływania zebrań wiejskich przysługiwało radzie sołeckiej na wniosek 1/5 pełnoletnich mieszkańców sołectwa. Sołectwo mogło uchwalić swój statut i powoływać komisje. Nadzór na samorządem wiejskim sprawowała rada narodowa i naczelnik. Nowe przepisy zobligowały naczelnika gminy i GRN do respektowania uchwał zebrań wiejskich. Sprawy dotyczące danej społeczności musiały być z nią uzgadniane. Wybory do rad sołeckich przeprowadzono jesienią 1984 roku, kolejne w 1988 roku.

[61] Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 48.

185

USTAWA

z dnia 20 lipca 1983 r.

o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego.

W celu utrwalania socjalistycznego ludowładztwa i umacniania terenowych organów władzy i administracji państwowej oraz zapewnienia powszechnego udziału mieszkańców miast i wsi we współrządzeniu i współodpowiedzialności za sprawy kraju, mając na uwadze, że system rad narodowych i samorządu terytorialnego stanowi szczególnie ważną płaszczyznę wszechstronnego współdziałania przewodniej siły politycznej w budowie socjalizmu — Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ze Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym, oraz działanie zespolonych w Patriotycznym Ruchu Odrodzenia Narodowego wszystkich sił społecznych i obywateli kierujących się konstytucyjnymi zasadami ustrojowymi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,

stanowi się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

Art. 1. Rady narodowe jako przedstawicielskie organy władzy państwowej i podstawowe organy samorządu społecznego są zarazem organami samorządu terytorialnego ludności w gminach, miastach, dzielnicach miast i województwach; urzeczywistniają władzę ludu pracującego miast i wsi, umacniają i rozwijają jego zdobycze, uczestniczą w postępowej przebudowie społeczeństwa; strzegą podstaw socjalistycznego państwa oraz praworządności ludowej.

Art. 2. 1. Rady narodowe wybierane są w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym na okres lat czterech licząc od dnia wyborów. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów określa odrębna ustawa.

2. Wybory do rad narodowych zarządza Rada Państwa.

Art. 3. 1. Rady narodowe uczestniczą w kształtowaniu i realizacji polityki państwa; kierują całokształtem społeczno-gospodarczego i kulturalnego rozwoju na swoim terenie, wpływają na działalność wszystkich jednostek administracji i gospodarki oraz sprawują nad nimi kontrolę stosownie do przepisów niniejszej ustawy; działają na rzecz zaspokajania potrzeb ludności, ochrony i wykorzystania zasobów gospodarczych i wartości kulturalnych terenu; urzeczywistniają zadania samorządu terytorialnego w jednostkach podziału terytorialnego państwa.

2. W jednostkach osiedleńczych, wyodrębnionych w ramach podstawowych jednostek terytorialnych, zadania samorządu terytorialnego realizowane są przez samorząd mieszkańców miast i wsi i jego organy.

3. Rady narodowe wraz z samorządem mieszkańców miast i wsi tworzą system samorządu terytorialnego.

4. Organy samorządu terytorialnego są właściwe do podejmowania wszelkich działań organizatorskich i gospodarczych zgodnie z zasadami uregulowanymi w niniejszej ustawie.

5. Samodzielność działania organów samorządu terytorialnego w zakresie określonym niniejszą ustawą pozostaje pod pieczą Sejmu oraz chroniona jest przez nadzór Rady Państwa.

Art. 4. Rady narodowe prowadzą samodzielnie — na zasadach określanych ustawami — działalność na rzecz zaspokajania potrzeb ludności oraz rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego terenu, w szczególności poprzez:

1) planowanie społeczno-gospodarcze i przestrzenne na danym terenie w formie rzeczowej i finansowej oraz organizowanie wykonania planów w tym zakresie,
2) powoływanie przedsiębiorstw i zakładów dla wykonania zadań służących potrzebom ludności,
3) wytyczanie kierunków i kontrolowanie pracy terenowych organów administracji państwowej,
4) pobudzanie aktywności obywatelskiej służącej wszechstronnemu rozwojowi terenu oraz wykorzystaniu miejscowych zasobów i rezerw,
5) inicjowanie i koordynowanie działań związanych z rozwojem terenu i zaspokajaniem potrzeb ludności.

Art. 5. 1. Rady narodowe wykonują swoje zadania i kompetencje na sesjach oraz za pośrednictwem swoich organów.

2. Organami rad narodowych są ich prezydia i komisje.

Fragment ustawy o radach narodowych i samorządzie terytorialnym z 20 lipca 1983 roku (Dz. U. 1983, nr 41, poz. 185).

Nowa ustawa o radach narodowych i samorządzie wiejskim zwiększyła uprawnienia rad narodowych wobec naczelników. Od tej pory to gminna rada narodowa w porozumieniu z wojewodą wybierała swojego naczelnika.

Mimo pozorowanych i prawdziwych prób naprawienia sytuacji gospodarczej kraju kryzys się pogłębiał. Władza traciła autorytet. W dniu 19 czerwca 1988 roku przeprowadzono ostatnie wybory do rad narodowych w Polsce. Ogłoszono po raz pierwszy prawdziwe wyniki o frekwencji, które były bardzo niskie.

W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych zanotowano jedną zmianę w granicach gminy Somianka. Z dniem 1 kwietnia 1983 roku włączono do sąsiedniej gminy Wyszków sołectwo Nowe Kręgi.[62]

Zmiany zapoczątkowane w 1989 roku doprowadziły do uchwalenia nowej ustawy o samorządzie gminnym, który nadał samorządność dotychczas istniejącym gminom. Z końcem kwietnia 1990 roku zakończyła się przed terminem kadencja rad narodowych. Rozpoczął się nowy etap w historii kraju, a tym samym i gminy Somianka.

[62] Dz. Ustaw, 1983, nr 15, poz. 74.

WSPÓŁCZESNA GMINA SOMIANKA

W dniu 27 maja 1990 roku weszła w życie nowa ustawa o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 roku.[63] Tego dnia przeprowadzono pierwsze wybory do rad gminnych.

Ustawa nadała samorząd i osobowość prawną gminom. Funkcję uchwałodawcze stanowi rada gminy wybierana w wyborach powszechnych. Organem wykonawczym był początkowo zarząd gminy na czele z wójtem wybierany przez radę gminy. Od 2002 roku organem wykonawczym w gminie jest jednoosobowo wójt wybierany przez mieszkańców gminy w bezpośrednich wyborach.

Wójtami Gminy Somianka byli: Jarosław Kalinowski (1990-1997), Marian Ryszard Skoczeń (1997-2006) i Andrzej Żołyński (2006-).

Pierwsza kadencja rad gminnych (1990-1994) była często dość burzliwa. Wszyscy uczyli się demokracji lokalnej.

Kolejne kadencje bywały okresem stabilizacji i sukcesów gmin. Wybory do rad gminnych przeprowadzano 19 czerwca 1994 roku (kadencja 1994-1998), 11 października 1998 (kadencja 1998-2002), 27 października 2002 (kadencja 2002-2006, tego dnia po raz pierwszy wybierano bezpośrednio wójtów gmin), 12 listopada 2006 (kadencja 2006-2010) oraz 21 listopada 2010 roku (obecna kadencja 2010-2014).

Do końca 1998 gmina Somianka należała do województwa ostrołęckiego. W 1999 roku w związku z reformą administracji państwa została włączona do województwa mazowieckiego i powiatu wyszkowskiego. Obecnie w skład gminy wchodzą sołectwa: Barcice, Celinowo, Henrysin (nowe sołectwo), Huta Podgórna, Jackowo Dolne, Jackowo Górne, Janki, Jasieniec, Kręgi, Michalin, Nowe Kozłowo, Nowe Płudy, Nowe Wypychy, Ostrowy, Popowo Kościelne, Popowo Parcele, Skorki, Somianka, Somianka Parcele, Somianka Zaszosie (nowe sołectwo), Stare Kozłowo, Stare Płudy, Stare Wypychy, Stary Mystkówiec, Suwin, Ulasek, Wielątki Rosochate, Wielęcin, Wola Mystkowska, Wólka Somiankowska, Zdziebórz.

Gmina Somianka zajmuję obszar 116,38 km^2 i ma ponad 5 tysięcy mieszkańców.

Wójtem Gminy jest Pan Andrzej Żołyński

WÓJTOWIE GMINY SOMIANKA

Nazwisko i imię	Okres sprawowania urzędu
Kalinowski Jarosław	1990-30 kwietnia 1997
Skoczeń Marian Ryszard	30 kwietnia 1997- 6 grudnia 2006
Żołyński Andrzej	6 grudnia 2006-

[63] Dziennik Ustaw z 1990 roku, nr 16, poz. 95.

WŁADZE GMINY SOMIANKA1990-2014

Radni kadencji 1990-1994 r.

1. Bartosiak Wiesław- Wólka Somiankowska
2. Bernatowicz Jerzy- Somianka
3. Chmielewski Józef- Ulasek
4. Durjasz Ryszard – Popowo Kościelne- **Członek Zarządu**
5. Dworecki Kazimierz – Skorki- **Członek Zarządu**
6. Kalinowski Jarosław- Jackowo Górne- **Wójt**
7. Kapla Feliks-Stare Kozłowo – **Zastępca Przewodniczącego Rady**
8. Kuchta Tadeusz- Jasieniec
9. Kruza Bożena- Somianka- **Przewodnicząca Komisji Rolnictwa i Rozwoju Społecznego**
10. Król Jan – Zdziebórz – **Przewodniczący Rady**
11. Mosakowski Kazimierz- Stary Mystkówiec- **Członek Zarządu**
12. Mróz Henryk- Wola Mystkowska
13. Niedźwiecki Jan- Nowe Płudy
14. Salwin Jan- Kręgi
15. Sitek Jan-Nowe Kozłowo- **Przew. kom. Samorządu oraz Porządku i Prawa Publicznego**
16. Skoczeń Marian Ryszard- Wielątki Rosochate –**Zastępca Wójta**
17. Tolak Tadeusz Jacek - Somianka
18. Zieliński Jan- Wielęcin

Radni kadencji 1994-1998 r.

1. Augustynik Agnieszka Renata- Somianka
2. Bartosiak Wiesław-Wólka Somiankowska- **Członek Zarządu**
3. Dworecki Kazimierz – Skorki- **Członek Zarządu**
4. Dzik Mieczysław- Celinowo
5. Grześkiewicz Tomasz- Popowo Kościelne- **Przewodniczący Komisji Rewizyjnej**
6. Kalinowski Jarosław- Jackowo Górne- **Wójt do 30.04.1997r.**
7. Kapla Feliks-Stare Kozłowo – **Zastępca Przewodniczącego Rady**
8. Kiersnowska Bogumiła- Wola Mystkowska
9. Kuchta Tadeusz- Jasieniec
10. Kuchta Tadeusz Mirosław- Somianka- **Przew. Komisji Rolnictwa, Rozwoju Społecznego**
11. Król Jan – Zdziebórz – **Przewodniczący Rady**
12. Krystman Bogdan Jerzy- Ulasek
13. Okulski Dariusz- Kręgi
14. Skoczeń Marian Ryszard- Wielątki Rosochate –**Za-ca Wójta od 30.04.1997r. Etatowy Wójt**
15. Tolak Tadeusz Jacek- Somianka- **Członek Zarządu**
16. Twardowski Jan- Nowe Kozłowo
17. Wasik Antoni Krzysztof- Stare Płudy
18. Wójcik Stefan Adam-Stary Mystkówiec

Radni kadencji 1998-2002 r.

1. Bartosiak Wiesław-Wólka Somiankowska- **Członek Zarządu do 22.06.2001r**
2. Brzeziński Stanisław- Ostrowy- **Członek Zarządu od 22.06.2001r**
3. Dąbrowski Mirosław-Popowo-Parcele- **Członek Zarządu do 22.06.2001r**
4. Dworecki Kazimierz Izydor – Skorki- **Przewodniczący Rady**
5. Kłębek Dorota- Stare Kozłowo-**Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej od 4.05.2001r.**
6. Kozon Leszek- Jackowo Górne
7. Król Dariusz- Zdziebórz
8. Krystman Bogdan Jerzy- Ulasek
9. Lewandowska Celina-Wola Mystkowska –**Przew. Kom. Samorządu**
10. Lipski Stanisław – Kręgi- Przew. Kom Rolnictwa- **Członek Zarządu od 22.06.2001r**
11. Martynow Bogdan- Somianka-Parcele – zrzekł się mandatu z dn.12.04.1999r
12. Przybysz Bożena- Somianka
13. Rudnik Tadeusz- Barcice- **Członek Zarządu od 22.06.2001r**
14. Rakowski Krzysztof Jan- Wielęcin-**Przewodniczący kom. Rewizyjnej do 4.05.2001r**
15. Skoczeń Marian Ryszard - Wielątki Rosochate – **Wójt**
16. Tolak Tadeusz Jacek - Somianka- **Zastępca Wójta**
17. Wasik Antoni Krzysztof- Stare Płudy – **Członek Zarządu do 22.06.2001r**
18. Wójcik Stefan Adam-Stary Mystkówiec

Gąsior Marian – Somianka-Parcele od 27.09.2009r. radny po zrzeczeniu się mandatu przez Bogdana Mantynowa.

Radni kadencji 2002-2006 r.

1. Bartosiak Wiesław-Wólka Somiankowska
2. Dąbrowski Mirosław-Popowo-Parcele- **Przew. Komisji Samorządu**
3. Dylak Tadeusz Wiktor- Skorki
4. Kiersnowska Bogumiła-Wola Mystkowska
5. Kłębek Dorota- Stare Kozłowo
6. Kokoszka Tadeusz -Somianka
7. Kozon Leszek- Jackowo Górne
8. Lipski Stanisław Marian – Kręgi- **Zastępca Przewodniczącego Rady**
9. Mosakowski Kazimierz- Stary Mystkówiec
10. Nasiadka Sławomir- Nowe Wypychy
11. Rakowski Krzysztof Jan- **Przewodniczący Komisji Rolnictwa**
12. Staśkiewicz Jerzy- Barcice
13. Tolak Tadeusz Jacek- Somianka- **Przewodniczący Rady**
14. Wasik Antoni Krzysztof- Stare Płudy –**Przewodniczący Komisji Rewizyjnej**
15. Wiśniewski Robert -Ulasek

Radni kadencji 2006-2010 r.

1. Bartosiak Wiesław-Wólka Somiankowska- **Zastępca Przewodniczącego Rady do 2008r**
2. Brzeziński Stanisław Mieczysław- Ostrowy
3. Dąbrowski Mirosław-Popowo-Parcele
4. Kiersnowska Bogumiła-Wola Mystkowska-**Przewodnicząca Komisji Samorządu**
5. Kokoszka Tadeusz -Somianka
6. Kozon Leszek- Jackowo Górne
7. Krysiak Marcin- Kręgi
8. Mosakowski Kazimierz- Stary Mystkówiec- **Przewodniccy Komisji Rolnictwa**
9. Nasiadka Sławomir- Nowe Wypychy
10. Rakowski Krzysztof Jan- **Przewodniczący Komisji Oświaty**
11. Rogaliński Mirosław- Suwin
12. Staśkiewicz Jerzy- Barcice
13. Szczerba Sławomir- **Zastępca Przewodniczącego od 2008r**
14. Tolak Tadeusz Jacek - Somianka- **Przewodniczący Rady**
15. Wykowska Halina –Stare Płudy

Radni kadencji 2010-2014 r.

1. Bartosiak Wiesław- Wólka Somiankowska,
2. Dylak Tadeusz Wiktor – Skorki,
3. Jenoch Agnieszka – Skorki,
4. Kokoszka Tadeusz – Somianka,
5. Kozon Leszek Roman – Jackowo Górne – **Wiceprzewodniczący Rady Gminy**,
6. Kuchta Jacek – Nowe Płudy,
7. Majewska Dorota – Janki,
8. Mosakowski Kazimierz – Stary Mystkówiec,
9. Ostatek Robert- Somianka,
10. Polak Beata Elżbieta – Kręgi,
11. Rakowski Krzysztof Jan – Wielęcin – **Przewodniczący Rady Gminy,**
12. Rakowski Robert- Barcice,
13. Rogaliński Mirosław- Suwin,
14. Suchecka Barbara – Wola Mystkowska,
15. Załoga Dariusz- Nowe Wypychy

SOŁTYSI GMINY SOMIANKA

Kadencja 1988-1990	Kadencja 1990-1994
1. **Barcice**- Grochowski Zdzisław	1. **Barcice**- Grochowski Zdzisław
2. **Celinowo**- Waszkiewicz Stanisław	2. **Celinowo**- Waszkiewicz Stanisław
3. **Jackowo Dolne**- Ciach Wiesław	3. **Jackowo Dolne**- Ciach Wiesław
4. **Jackowo Górne**- Cichocki Jan	4. **Jackowo Górne**- Cichocki Jan
5. **Janki-** Lewandowski Józef	5. **Janki-** Lewandowski Józef
6. **Jasieniec**- Balcerkiewicz Stanisław	6. **Jasieniec**- Balcerkiewicz Stanisław
7. **Henrysin**- sołectwo powołano z dniem 1.01.1991r.	7. **Henrysin**- Zieliński Jan.
8. **Huta Podgórna** – Groszkowski Stanisław	8. **Huta Podgórna** – Groszkowski Stanisław
9. **Kręgi**- Gałązka Edward	9. **Kręgi**- Gałązka Edward
10. **Michalin**- Bajorek Tadeusz	10. **Michalin**- Bajorek Tadeusz
11. **Nowe Kozłowo**- Twardowski Józef	11. **Nowe Kozłowo**- Twardowski Józef
12. **Nowe Płudy**- Stańczak Tadeusz	12. **Nowe Płudy**- Stańczak Tadeusz
13. **Nowe Wypychy**- Grzywacz Bogusław	13. **Nowe Wypychy**- Grzywacz Bogusław
14. **Ostrowy**- Oleksiak Kazimierz	14. **Ostrowy**- Koński Andrzej
15. **Popowo Kościelne**-Karłowicz Józef	15. **Popowo Kościelne**-Karłowicz Tadeusz
16. **Popowo-Parcele**- Dąbrowski Mirosław	16. **Popowo-Parcele**- Pietrucha Mieczysław
17. **Skorki**- Dworecki Kazimierz	17. **Skorki**- Dworecki Kazimierz
18. **Somianka**- Zagumny Ryszard	18. **Somianka**- Zagumny Ryszard
19. **Somianka-Parcele**- Świderska Stanisława/ Wółtańska Halina	19. **Somianka-Parcele**- Wółtańska Halina
20. **Stare Kozłowo**- Kapla Feliks	20. **Stare Kozłowo**- Kapla Feliks
21. **Stare Płudy**- Wasik Kazimierz	21. **Stare Płudy**- Wasik Kazimierz
22. **Stare Wypychy**- Kordowski Franciszek	22. **Stare Wypychy**- Kordowski Franciszek
23. **Stary Mystkówiec**- Madyda Tadeusz	23. **Stary Mystkówiec**- Madyda Tadeusz
24. **Ulasek**- Chmielewski Józef	24. **Ulasek**- Wiśniewski Wiesław
25. **Suwin**- Kowalczyk Czesław	25. **Suwin**- Perczyński Zenon
26. **Wielątki Rosochate**- Król Stanisław	26. **Wielątki Rosochate**- Król Stanisław
27. **Wielęcin**- Lewandowski Zenon	27. **Wielęcin**- Janiszewski Bronisław
28. **Wola Mystkowska**- Żołyński Edward	28. **Wola Mystkowska**- Petrykowski Krzysztof
29. **Wólka Somiankowska**- Stępnowski	29. **Wólka Somiankowska**- Stępnowski Marian

Marian 30. **Zdziebórz** - Wiśniewski Kazimierz	30. **Zdziebórz** - Wiśniewski Kazimierz Z dniem 15.02.1995r. utworzono sołectwo Somianka Zaszosie.

Kadencja 1995-1999	**Kadencja 1999-2003**
1. **Barcice**- Grochowski Zdzisław	1. **Barcice**- Grochowski Zdzisław
2. **Celinowo**- Waszkiewicz Stanisław	2. **Celinowo**- Waszkiewicz Stanisław
3. **Jackowo Dolne**- Ciach Wiesław	3. **Jackowo Dolne**- Przybysz Tadeusz
4. **Jackowo Górne**- Cichocki Jan	4. **Jackowo Górne**- Cichocki Jan
5. **Janki**- Lewandowski Józef	5. **Janki**- Lewandowski Józef
6. **Jasieniec**- Balcerkiewicz Stanisław	6. **Jasieniec**- Balcerkiewicz Stanisław
7. **Henrysin**- Zieliński Jan	7. **Henrysin**- Zieliński Jan.
8. **Huta Podgórna** – Groszkowski Stanisław	8. **Huta Podgórna** – Groszkowski Wojciech
9. **Kręgi**- Szczerba Marian	9. **Kręgi**- Szczerba Marian
10. **Michalin**- Bajorek Wiesław	10. **Michalin**- Bajorek Wiesław
11. **Nowe Kozłowo**- Twardowski Jan	11. **Nowe Kozłowo**- Twardowska Grażyna
12. **Nowe Płudy**- Stańczak Tadeusz	12. **Nowe Płudy**- Świercz Stanisław
13. **Nowe Wypychy**- Grzywacz Bogusław	13. **Nowe Wypychy**- Grzywacz Bogusław
14. **Ostrowy**- Brzeziński Stanisław	14. **Ostrowy**- Siemieniewski Modest
15. **Popowo Kościelne**-Karłowicz Tadeusz	15. **Popowo Kościelne**-Karłowicz Tadeusz
16. **Popowo-Parcele**- Korneluk Stefan	16. **Popowo-Parcele**- Dąbrowski Mirosław
17. **Skorki**- Dworecki Kazimierz	17. **Skorki**- Czestkowski Bogdan
18. **Somianka**- Bernatowicz Jerzy	18. **Somianka**- Kuchta Krzysztof
19. **Somianka-Parcele**- Wóltańska Halina	19. **Somianka-Parcele**- Kruza Anna
20. **Stare Kozłowo**- Kapla Feliks	20. **Stare Kozłowo**- Szczerba Sławomir
21. **Stare Płudy**- Wykowski Roman	21. **Stare Płudy**- Wykowski Roman
22. **Stare Wypychy**- Linka Sławomir	22. **Stare Wypychy**- Kaczmarczyk Ryszard
23. **Stary Mystkówiec**- Madyda Tadeusz	23. **Stary Mystkówiec**- Kamiński Józef
24. **Ulasek**- Wiśniewski Wiesław	24. **Ulasek**- Wiśniewski Wiesław
25. **Suwin**- Perczyński Zenon	25. **Suwin**- Perczyński Zenon
26. **Wielątki Rosochate**- Król Stanisław	26. **Wielątki Rosochate**- Król Halina
27. **Wielęcin**- Rakowski Krzysztof	27. **Wielęcin**- Rakowski Krzysztof
28. **Wola Mystkowska**- Petrykowski Krzysztof	28. **Wola Mystkowska**- Kiersnowska Bogumiła

29. **Wólka Somiankowska-** Stępnowski Marian	29. **Wólka Somiankowska-** Szczesny Marian
30. **Zdziebórz -** Wiśniewski Kazimierz	30. **Zdziebórz -** Wielgolewski Kazimierz
31. **Somianka Zaszosie**- Grześkiewicz Tadeusz	31. **Somianka Zaszosie**- Grześkiewicz Tadeusz

Kadencja 2003-2007	**Kadencja 2007-2011**
1. **Barcice** - Grochowski Zdzisław	1. **Barcice**- Grochowski Zdzisław
2. **Celinowo** - Kasiński Grzegorz	2. **Celinowo**- Kalinowski Zygmunt
3. **Jackowo Dolne** - Przybysz Tadeusz	3. **Jackowo Dolne**- Mosak Kazimierz
4. **Jackowo Górne** - Kalinowski Stanisław	4. **Jackowo Górne**- Kalinowski Stanisław
5. **Janki -** Lewandowski Józef	5. **Janki-** Majewska Dorota
6. **Jasieniec -** Brzózka Wiesław	6. **Jasieniec-** Gierek Zenon
7. **Henrysin** - Dobrzyński Marek	7. **Henrysin**- Dobrzyński Marek
8. **Huta Podgórna** - Groszkowski Wojciech	8. **Huta Podgórna** – Groszkowski Wojciech
9. **Kręgi** - Szczerba Marian	9. **Kręgi-** Szczerba Marian
10. **Michalin** - Czarnowska Wiktoria	10. **Michalin**- Czarnowska Wiktoria
11. **Nowe Kozłowo** - Twardowska Grażyna	11. **Nowe Kozłowo-** Twardowska Grażyna
12. **Nowe Płudy** - Świercz Stanisław	12. **Nowe Płudy**- Borys Teresa
13. **Nowe Wypychy** - Grzywacz Bogusław	13. **Nowe Wypychy**- Grzywacz Bogusław
14. **Ostrowy** - Siemieniewski Modest	14. **Ostrowy**- Siemieniewski Modest
15. **Popowo Kościelne** - Karłowicz Tadeusz	15. **Popowo Kościelne**-Żmijewski Dariusz
16. **Popowo-Parcele -** Dąbrowski Mirosław	16. **Popowo-Parcele-** Grabowski Andrzej
17. **Skorki** - Czestkowski Bogdan	17. **Skorki-** Zaborowski Andrzej
18. **Somianka** - Kuchta Krzysztof	18. **Somianka**- Ślesik Andrzej
19. **Somianka-Parcele** - Kruza Anna	19. **Somianka-Parcele**- Kruza Anna
20. **Stare Kozłowo** - Szczerba Sławomir	20. **Stare Kozłowo**- Szczerba Sławomir
21. **Stare Płudy** - Wykowski Roman	21. **Stare Płudy**- Wykowska Halina
22. **Stare Wypychy -** Kaczmarczyk Ryszard	22. **Stare Wypychy**- Kaczmarczyk Ryszard
23. **Stary Mystkówiec** - Kamiński Józef	23. **Stary Mystkówiec**- Kamiński Józef
24. **Ulasek** - Wiśniewski Wiesław	24. **Ulasek-** Pachulski Bogdan

25. **Suwin**- Czarnowski Jacek 26. **Wielątki Rosochate** - Król Halina 27. **Wielęcin** - Rakowski Krzysztof 28. **Wola Mystkowska** - Kiersnowska Bogumiła 29. **Wólka Somiankowska** - Szczesny Marian 30. **Zdziebórz** – Wielgolewski Kazimierz 31. **Somianka Zaszosie**- Grześkiewicz Tadeusz	25. **Suwin**- Czarnowski Jacek 26. **Wielątki Rosochate**- Jackowska Dorota 27. **Wielęcin**- Rakowski Krzysztof 28. **Wola Mystkowska**- Kiersnowska Bogumiła 29.**Wólka Somiankowska**- Szczęsny Marian 30.**Zdziebórz** – Wielgolewski Kazimierz 31.**Somianka Zaszosie**- Grześkiewicz Tadeusz

Kadencja 2011-2015
1. **Barcice**- Grochowski Zdzisław 2. **Celinowo**- Kalinowski Zygmunt 3. **Jackowo Dolne**- Mosak Kazimierz 4. **Jackowo Górne**- Kalinowski Stanisław 5. **Janki**- Majewska Dorota 6. **Jasieniec**- Gierek Zenon 7. **Henrysin**- Dobrzyński Marek 8. **Huta Podgórna** – Groszkowski Wojciech 9. **Kręgi**- Szczerba Jerzy 10. **Michalin**- Czarnowska Wiktoria 11. **Nowe Kozłowo**- Twardowska Grażyna 12. **Nowe Płudy**- Borys Teresa 13. **Nowe Wypychy**- Grzywacz Bogusław 14. **Ostrowy**- Siemieniewski Modest 15. **Popowo Kościelne**- Grześkiewicz Tomasz 16. **Popowo-Parcele**- Dąbrowska Barbara Agata 17. **Skorki**- Zaborowski Andrzej 18. **Somianka**- Ślesik Andrzej

19. **Somianka-Parcele**- Kruza Anna
20. **Stare Kozłowo**- Lewandowski Krzysztof
21. **Stare Płudy**- Wykowska Halina
22. **Stare Wypychy**- Mielczarczyk Rafał
23. **Stary Mystkówiec**- Kamiński Józef
24. **Ulasek**- Pachulski Bogdan
25. **Suwin**- Czarnowski Jacek
26. **Wielątki Rosochate**- Jackowska Dorota
27. **Wielęcin**- Rakowski Krzysztof
28. **Wola Mystkowska**- Suchecka Barbara
29. **Wólka Somiankowska**- Szczesna Grażyna
30. **Zdziebórz** – Wielgolewski Kazimierz
31. **Somianka Zaszosie**- Grześkiewicz Elżbieta

ANEKS- PRZYNALEŻNOŚĆ ADMINISTRACYJNA SOŁECTW

Miejscowość	Przynależność administracyjna
Barcice	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Celinowo	W latach 1867-1954 do gminy Zatory, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Henrysin	W latach 1867-1952 do gminy Zegrze, w latach 1952-1954 do gminy Zatory, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Huta Podgórna	W latach 1867-1952 do gminy Zegrze, w latach 1952-1954 do gminy Zatory, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Jackowo Dolne	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Jackowo Górne	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Janki	W latach 1867-1952 do gminy Zegrze, w latach 1952-1954 do gminy Zegrze, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Jasieniec	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Kręgi	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1968 do gromady Kręgi, w latach 1969-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Michalin	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Nowe Kozłowo	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Wola Mystkowska, od 1973 roku do gminy Somianka
Nowe Płudy	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Nowe Wypychy	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Wola Mystkowska, od 1973 roku do gminy Somianka
Ostrowy	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Popowo Kościelne	W latach 1867-1952 do gminy Zegrze, w latach 1952-1954 do gminy Zatory, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Popowo Parcele	W latach 1867-1952 do gminy Zegrze, w latach 1952-1954 do gminy Zatory, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Skorki	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Wola Mystkowska, od 1973 roku do gminy Somianka
Somianka	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Somianka Parcele	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Somianka Zaszosie	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do

	gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Stare Kozłowo	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Wola Mystkowska, od 1973 roku do gminy Somianka
Stare Płudy	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Stare Wypychy	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Wola Mystkowska, od 1973 roku do gminy Somianka
Stary Mystkówiec	W latach 1867-1954 do gminy Wyszków, w latach 1954-1972 do gromady Wola Mystkowska, od 1973 roku do gminy Somianka
Suwin	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1959 do gromady Ciski, w latach 1960-1972 do gromady Zatory, od 1973 roku do gminy Somianka
Ulasek	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Wielątki Rosochate	W latach 1867-1954 do gminy Wyszków, w latach 1954-1972 do gromady Wola Mystkowska, od 1973 roku do gminy Somianka
Wielęcin	W latach 1867-1952 do gminy Zegrze, w latach 1952-1954 do gminy Zatory, w latach 1954-1972 do gromady Popowo Kościelne, od 1973 roku do gminy Somianka
Wola Mystkowska	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Wola Mystkowska, od 1973 roku do gminy Somianka
Wólka Somiankowska	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1972 do gromady Somianka, od 1973 roku do gminy Somianka
Zdziebórz	W latach 1867-1954 do gminy Somianka, w latach 1954-1959 do gromady Ciski, w latach 1960-1972 do gromady Zatory, od 1973 roku do gminy Somianka

BIBLIOGRAFIA

Ćwik W. Reder, *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977.
Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1864 i 1866.
Dzienniku Urzędowe Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie , 1954-1972.
Dzienniki Ustaw, 1918-1983.
Gałaj Dyzma, *Samorząd wiejski w PRL*, Warszawa 1978
Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990.
Kallas M., *Historia Ustroju Polski*, Warszawa 2001.
Landau Z., Roszkowski W., *Polityka gospodarcza II i PRL*, Warszawa 1995.
Mencel T., *Gmina dominalna w Królestwie Polskim przed uwłaszczeniem*, [w:] *Gmina wiejska i jej samorząd*, pod red. H. Brodowskiej, Warszawa 1989.
Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku, Warszawa 1947. .
Skorowidz miejscowości Rzeczpospolitej Polskiej, nakładem GUS, Warszawa 1925.
Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902.
Szumski J., *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej, Studia Łomżyńskie*, tom IV.

Spis treści

WSTĘP 2

GMINA SOMIANKA W LATACH 1864-1918 3

I WOJNA ŚWIATOWA 17

GMINA SOMIANKA W II RZECZPOSPOLITEJ 18

II WOJNA ŚWIATOWA 32

GMINNA RADA NARODOWA SOMIANKA 1945-1954 37

GROMADZKIE RADY NARODOWE 42

GMINNA RADA NARODOWA SOMIANKA 1973-1990 61

WSPÓŁCZESNA GMINA SOMIANKA 71

BIBLIOGRAFIA 85